

WATERBEHEERSPLAN
*Hoogheemraadschap De Stichtse
Rijnlanden*

2003 - 2007

Colofon:

Uitgave: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Houten

Het waterbeheersplan is vastgesteld op 22 oktober 2003 door het Algemeen Bestuur van het waterschap en op 16 februari 2004 goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Utrecht en van Zuid-Holland.

Aan dit plan hebben medewerking verleend: Olaf Duin, Jeanette van Eck, Eric Haddink, Gerard van Hiele, Ed Kramer, Herman van Rooijen, Marco van Schaik en Titus Visser met ondersteuning van Ingenieursbureau BCC uit Leerdam: Matthijs Buurman, Erik Kraan en Arnold Osté.

SAMENVATTING

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden is verantwoordelijk voor het waterbeheer in een groot deel van de provincie Utrecht en een klein deel van de provincie Zuid-Holland. Het waterschap draagt hiermee de zorg voor de kwaliteit en kwantiteit van de oppervlaktewateren en voor de waterkeringen in het beheersgebied. Kort gezegd: veilige dijken, droge voeten en schoon water.

Een waterschap is wettelijk verplicht om elke vier jaar een waterbeheersplan op te stellen, waarin de plannen voor het waterbeheer van de komende vier jaar staan beschreven. Voor u ligt het Waterbeheersplan van De Stichtse Rijnlanden voor de periode 2003-2007 met een doorkijk naar 2015. Het plan beschrijft in hoofdlijnen de belangrijkste maatregelen die wij de komende vier jaar willen uitvoeren.

Doelen

Dit waterbeheersplan is een uitwerking van de doelstellingen zoals deze op Europees, nationaal en provinciaal niveau zijn geformuleerd. Zo sluit het plan goed aan op bijvoorbeeld de vierde Nota Waterhuishouding en de provinciale plannen op het gebied van water en milieu. Daarnaast is in het plan rekening gehouden met diverse visies op veranderend waterbeheer. Ten eerste het advies "Waterbeheer voor de 21^e eeuw" van de commissie Tielrooij, ten tweede de Waterstructuurvisie van De Stichtse Rijnlanden en de daarop gebaseerde stroomgebiedsvisie Amstelland.

Waterstructuurvisie

In de Waterstructuurvisie (WSV) die in september 2002 door ons algemeen bestuur is vastgesteld, hebben wij onze visie op duurzaam waterbeheer voor zowel de Lange termijn (2050) als de Middellange termijn (2015) uitgewerkt. Hierbij hebben we gebruik gemaakt van de aanbevelingen van de Commissie Waterbeheer 21ste eeuw. De WSV had als doelen om:

- * richting te geven aan het toekomstig waterbeheer van De Stichtse Rijnlanden;
- * duidelijk te maken welke uitgangspunten en doelstellingen uit oogpunt van duurzaam waterbeheer van belang zijn voor ruimtelijke plannen.

De WSV heeft gediend als grondslag voor de stroomgebiedsvisie Amstelland, die samen met de Provincie Utrecht, hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en Rijkswaterstaat is opgesteld.

Het waterschap streeft met het waterbeheer de volgende doelen na:

- het garanderen van het gewenste veiligheidsniveau tegen overstromingen en wateroverlast;
- het realiseren van een goede waterkwaliteit;
- het herstellen van de ecohydrologische variatie binnen het plangebied;
- het realiseren van goede gebruiksmogelijkheden van het plangebied voor verschillende maatschappelijke functies;
- het verminderen en zo mogelijk stoppen van de bodemdaling;
- het behouden of versterken van de landschappelijke betekenis van water.

Met deze doelstellingen streven wij naar robuuste, meer zelfvoorzienende en veerkrachtige watersystemen. Randvoorwaarde hierbij is dat de doelstellingen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten gerealiseerd kunnen worden. De maatregelen in het waterbeheersplan 2003-2007 zijn gebaseerd op deze doelstellingen.

Evaluatie van het vorige waterbeheersplan

Om te kunnen anticiperen op de verwachte klimaatsverandering zal het watersysteem aangepast moeten worden. De afgelopen jaren zijn de primaire keringen op orde gebracht en is onderzoek gedaan naar de effecten op het regionale systeem. Dit heeft onder andere geresulteerd in het benoemen van zoekgebieden voor waterberging en retentie die zijn vastgelegd in de Waterstructuurvisie en de stroomgebiedsvisie Amstelland. De komende jaren besteedt het waterschap aandacht aan de maatregelen die hieruit voortvloeien.

De waterkwaliteitsdoelstellingen zijn ondanks de inspanningen nog niet gehaald. Veel aandacht is uitgegaan naar het saneren van puntlozingen uit huishoudens en bedrijven. De komende jaren zullen de laatste puntlozingen worden aangesloten op de riolering of aparte zuiveringsinstallaties. Het

waterschap zet daarnaast in op het saneren van diffuse bronnen, omdat dit een belangrijke bijdrage levert aan het behalen van de doelstellingen.

Er is veel kennis opgedaan over de factoren die bepalend zijn voor het functioneren van het watersysteem. In de planperiode willen wij deze kennis nog verder uitbreiden.

Er is flink geïnvesteerd in de communicatie met andere partijen over eigen plannen en projecten. Een goed voorbeeld hiervan is de interactieve aanpak van het project Waterstructuurvisie. Communicatie is belangrijk omdat we veel van onze waterdoelen niet alleen zullen kunnen realiseren. Een vroegtijdige afstemming met medeoverheden en maatschappelijke partners is dan ook erg belangrijk. Plannen worden hier beter door, het draagvlak wordt groter en de uitvoering makkelijker. Het waterschap wil de communicatie met partners nog verder uitbreiden, in het bijzonder op het gebied van de ruimtelijke planvorming.

Accenten per thema

De voorgenomen (hoofd)activiteiten voor de planperiode zijn onderverdeeld in vijf thema's. Deze thema's zijn: veiligheid, water en ruimtelijke ordening, inrichting en beheer, emissies en waterketen, en verdroging. Onze reguliere taken en werkzaamheden zijn niet specifiek opgenomen.

1. Veiligheid

De afgelopen jaren zijn de primaire waterkeringen op het niveau van de daarvoor gestelde normering gebracht. In de komende planperiode zal het accent voor de primaire keringen dan ook liggen bij het beheer.

Voor de regionale keringen zullen voor 2006 beheersplannen worden opgesteld. De meest kritische keringen worden in de planperiode aangepakt, zodat ze voor 2006 aan de norm voldoen.

2. Water en Ruimtelijke ordening

Het waterschap vindt het belangrijk dat water één van de ordenende principes wordt. Om waterdoelen duurzaam te kunnen realiseren is vroegtijdige afstemming met ruimtelijke ordeningsplannen van groot belang. Dit vraagt om intensieve samenwerking met gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties.

Voor het oplossen van de huidige en toekomstige knelpunten "wateroverlast" en "watertekort" is ruimte nodig. Dit kan ruimte zijn om water (tijdelijk) op te vangen zodat elders wateroverlast wordt voorkomen (piekberging) of om water te reserveren voor droge periodes (seizoensberging). Deze ruimteclaims zullen in de planperiode verder worden onderbouwd. Daarbij streven we naar een "verinnerlijking" van het beleidsveld water in de ruimtelijke planvorming. In zowel stedelijk als landelijk gebied krijgt dit vorm door het opstellen van waterplannen en het toepassen van de watertoets. Tenslotte willen we de komende jaren het peilbesluit benutten als actief instrument om tot een duurzaam waterbeheer te komen, waarvoor wij het, in de planperiode nog vast te stellen, GGOR (Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime) als uitgangspunt zullen nemen.

3. Inrichting en beheer

De afgelopen jaren is een achterstand ontstaan in het op diepte houden van primaire watergangen. Om deze achterstand voor 2015 weg te werken zullen we onze baggeractiviteiten intensiveren. Bij de (her)inrichting van watergangen wordt, naast de primaire functie voor wateraan- en afvoer, rekening gehouden met de ecologische functie. Dit betekent dat de inrichting mede wordt afgestemd op het verbeteren, behouden of herstellen van goede leefomstandigheden in en langs het water, voor tenminste de algemene planten- en diersoorten. Voor de ontwikkeling van ecologische verbindingsschakels wil het waterschap een trekkersrol op zich nemen voor de zogenaamde "natte" verbindingsschakels omdat het water hierin een overwegend belang heeft. Voor 2007 willen we 15 km verbindingsschakel aanleggen.

4. Emissies en waterketen

Zowel in stedelijk als landelijk gebied richten wij ons de komende jaren op het saneren van bestaande vervuilingsbronnen en het vermijden van nieuwe vervuilingsbronnen. Vooral door informatievoorziening, samenwerking, vergunningverlening en stimulering willen wij de emissie van vervuilende stoffen naar het water terugdringen. Voorbeelden daarvan zijn: het stimuleren van de toepassing van

duurzame bouwmaterialen, het terugdringen van de vuilemissie van wegen en het verminderen van de emissie van bestrijdingsmiddelen naar het water. Tevens zal het waterschap een grote inspanning leveren om samen met gemeenten ongerioleerde gebieden aan te sluiten op de riolering (of een andere vorm van zuivering) en om de riooloverstorten te saneren tot op een niveau dat deze geen belemmering meer vormen voor het bereiken van de gewenste waterkwaliteit. Voor onze rioolwater-zuiveringsinstallaties zullen we via een vergelijkbare benadering verdere zuiveringsmaatregelen onderzoeken en uitvoeren.

5. Verdroging

Bij de bestrijding van de verdroging streven wij naar de realisatie van robuuste watersystemen met voldoende veerkracht. Wij willen, samen met andere partijen, een brede aanpak hanteren door verdrogingsbestrijding zoveel mogelijk op te pakken in het kader van gebiedsgerichte projecten en nieuw op te stellen peilbesluiten. Een voorbeeld hiervan is het Langbroekerweteringgebied.

Gebiedsgerichte aanpak

Naast de indeling in thema's hebben wij ervoor gekozen om in het waterbeheersplan een aantal maatregelen gebiedsgericht uit te werken. Ons beheersgebied wordt namelijk gekenmerkt door een grote variatie in geologische opbouw en grondgebruik. In het oosten van het beheersgebied (Utrechtse Heuvelrug, Kromme Rijn) spelen in het waterbeheer geheel andere aspecten een rol dan in het stadsgebied van Utrecht of de veengebieden rondom Woerden. In het waterbeheersplan zijn de maatregelen uitgewerkt voor drie regio's: oost, midden en west.

Regio oost

Regio oost wordt gekenmerkt door een afwisseling van natuur en landbouw. In deze regio zijn onze activiteiten meer dan elders gericht op het afkoppelen van verhard oppervlak binnen gemeenten en het verder terugdringen van vervuilende emissies. Dit om het schone (kwel)water uit de Utrechtse Heuvelrug goed te kunnen benutten. Hiervoor is een goede samenwerking met de gemeenten, agrariërs en natuurbeheerders in deze regio vereist, zoals dat bijvoorbeeld nu gebeurt in het gebied van de Langbroekerwetering.

Regio midden

Regio midden bestaat voor het overgrote deel uit stedelijk gebied. De komende jaren zal het accent in dit gebied liggen op de verbetering van de waterkwaliteit en lokale wateroverlastproblemen. Ook het ontwikkelen van groenstructuren/ecologische verbindingzones en waterberging in vijvers/plassen rondom de stedelijke gebieden zal hier een grote rol spelen. Hierbij wordt tevens aandacht besteed aan het verbeteren van de belevingswaarde van het water.

Regio west

Het westen van ons beheersgebied wordt gekenmerkt door landbouwkundig gebruik. In deze regio zal veel aandacht besteed worden aan het verminderen van de wateroverlast, onder andere door het realiseren van piekberging. In gebieden met een veenbodem wordt aandacht besteed aan het terugdringen van de bodemdaling. Door voor een groot deel van dit gebied nieuwe peilbesluiten op te stellen, wordt getracht de watervoorziening zo goed mogelijk af te stemmen op het grondgebruik, hierbij rekening houdend met de bodemdaling en de gebruiksfuncties.

Samenwerken

Bij de uitvoering van de voorgestelde maatregelen zijn naast onze organisatie veelal andere organisaties betrokken. Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie Waterbeheer 21ste eeuw en de uitwerking hiervan, zal water de komende jaren een belangrijke(re) rol gaan spelen bij de inrichting van Nederland. In de hoedanigheid van waterbeheerder zijn wij dus betrokken bij de inrichting van het landelijk en stedelijk gebied. Om hieraan goed invulling te geven zullen wij de komende jaren intensief samen moeten werken met allen die invulling geven aan de inrichting van Nederland: provincies, Rijk, gemeenten, agrarische sector, natuur- en recreatieorganisaties, waterbedrijven, industrie, etc. Het waterbeheersplan 2003-2007 geeft ons inziens uitdaging genoeg om, samen met deze partners, een goede start te geven aan het waterbeheer van de toekomst!

INHOUD

SAMENVATTING

1	INLEIDING	7
1.1	Doel en status van het plan	7
1.2	Afbakening	7
1.3	Kader en relatie met andere plannen	8
1.4	Proces/aanpak	10
1.5	Leeswijzer	11
2	GBIEDSBESCHRIJVING, EVALUATIE EN FUNCTIES	12
2.1	Gebiedsbegrenzing	12
2.2	Watersysteem	12
2.3	Evaluatie huidige beleid	15
2.4	Uitwerking functies	19
2.4.1	Gebiedsgerichte watersysteemfuncties	19
2.4.2	Gebruiksfuncties	20
3	VISIE EN DOELSTELLINGEN	22
3.1	Visie op duurzaam waterbeheer	22
3.2	Algemene doelstellingen	24
4	MAATREGELEN TOT 2007	27
4.1	Aanpak per thema	27
4.1.1	Veiligheid	27
4.1.2	Water en ruimtelijke ordening	29
4.1.3	Inrichting en beheer watersysteem	34
4.1.4	Emissies en waterketen	39
4.1.5	Verdroging	42
4.2	Uitwerking per deelgebied	45
4.2.1	Regio West	45
4.2.2	Regio Midden	48
4.2.3	Regio Oost	50
4.2.4	Uiterwaarden	54
5	INSTRUMENTARIUM	55
5.1	Vergunningverlening en handhaving	55
5.2	Communicatie	56
5.3	Grondverwerving	57
5.4	Financiële regelingen	57
5.5	Overige instrumenten	58
5.6	Monitoring	59
6	FINANCIËLE CONSEQUENTIES	60

Bijlagen

- 1 Verklarende woordenlijst en gebruikte afkortingen
- 2 Overzicht nota's waterschap
- 3 Prioritering maatregelen
- 4 Toelichting maatregelen deelgebieden
- 5 Planning peilbesluiten

Kaarten

- 1 Overzicht deelgebieden
- 2 Bodemkaart
- 3 Water- en afvalwatersysteem
- 4 Functiekaart

1 INLEIDING

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden voert het waterbeheer uit in een groot deel van de provincie Utrecht en een klein deel van de provincie Zuid-Holland. Dit betekent de zorg voor kwaliteit en kwantiteit van de oppervlaktewateren en de waterkeringen in het beheersgebied. Om inzicht te geven in de activiteiten van het waterschap voor de periode 2003-2007 is dit waterbeheersplan opgesteld.

1.1 Doel en status van het plan

Het waterschap vertaalt in dit waterbeheersplan het beleid van rijks- en provinciale overheid in doelstellingen die in 2007 voor het watersysteem moeten zijn bereikt. Op hoofdlijnen beschrijft het plan de activiteiten van het waterschap om deze doelen te realiseren. Hierbij wordt een doorkijk gegeven naar de acht daaropvolgende jaren. Deze doelstellingen zijn tevens gebaseerd op de langetermijnvisie (tot 2050) en de middellangetermijnvisie (tot 2015) van het waterschap, die zijn beschreven in de waterstructuurvisie.

De doelstellingen van dit waterbeheersplan zijn als volgt:

1. Het -hernieuwd- vastleggen van functies voor het oppervlaktewater in beheer bij het waterschap;
2. Het vastleggen van, mede op deze functies gebaseerde, doelstellingen voor de periode 2003 – 2007, met een doorkijk naar 2015;
3. Het aangeven van de maatregelen die het waterschap zal treffen om deze doelstellingen te bereiken, inclusief de globale financiële consequenties.

Het waterschap beschouwt het realiseren van de doelstellingen en normen in dit beheersplan als een inspanningsverplichting, maar kan hiervan gemotiveerd afwijken. Het waterbeheersplan is in belangrijke mate gebaseerd op het gedachtegoed van de waterstructuurvisie.

1.2 Afbakening

Sinds op 1 juli 1990 de Wet op de waterhuishouding in werking is getreden, is het waterschap, als oppervlaktewaterbeheerder, verplicht om eens per vier jaar een waterbeheersplan vast te stellen. In 1995 heeft zich door een fusie van De Stichtse Rijnlanden en het Groot-Waterschap Woerden het huidige beheersgebied van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden gevormd.

Het Integraal Waterbeheersplan De Stichtse Rijnlanden (IWDSR 1996-2000) en het Integraal Waterbeheersplan Groot-Waterschap Woerden (IWGW 1994-1998) worden vervangen door dit waterbeheersplan. In dit waterbeheersplan worden de activiteiten van het waterschap voor de komende planperiode beschreven.

Het waterschap voert het waterkeringbeheer, kwantiteitsbeheer en sinds 1997 ook het kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater in zijn gebied uit. In het gebied van het voormalige Groot-Waterschap Woerden is het waterschap al vanaf 1995 kwaliteitsbeheerder. Bij het beheer wordt uitgegaan van de wettelijke taak van het waterschap en de reeds eerder opgestelde waterbeheersplannen. De maatregelen die hiervoor worden uitgevoerd zijn verwoord in dit waterbeheersplan; reguliere taken en maatregelen zijn niet in dit plan opgenomen (zie kader).

Reguliere taken en dit waterbeheersplan

Het waterschap voert voor het dagelijks beheer allerlei reguliere taken en maatregelen uit die niet specifiek zijn opgenomen in dit waterbeheersplan. Het gaat om activiteiten zoals het baggeren van watergangen, onderhoud van oevers, stuwen en gemalen, muskusrattenbestrijding, peilbeheer, handhaving Wvo (Wet Verontreiniging Oppervlaktewater), beheer en onderhoud van rioolgemalen en rioolwaterzuiveringsinstallaties. Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen kunnen beleidswijzigingen plaatsvinden die van invloed zijn op de uitvoering van reguliere taken. In deze gevallen is dit opgenomen in het waterbeheersplan. Ook alle nieuwe maatregelen, die voortvloeien uit nieuw Europees, landelijk of provinciaal beleid zijn in het plan opgenomen. Daarnaast zijn maatregelen verwoord waaraan de komende jaren extra aandacht besteed zal worden.

1.3 Kader en relatie met andere plannen

De taken van het waterschap vloeien voort uit Europees, rijks-, en provinciaal beleid. De belangrijkste beleidsdocumenten waarop dit waterbeheersplan is gebaseerd zijn:

De Europese Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water¹ heeft als doel ecologisch goed functionerende watersystemen en bevordering van het duurzaam gebruik van water. In het algemeen wil de Kaderrichtlijn bijdragen tot de beschikbaarheid van voldoende oppervlaktewater en grondwater van goede kwaliteit voor een duurzaam en evenwichtig gebruik van water. De kaderrichtlijn schetst de globale aanpak voor Europa voor de realisatie van doelstellingen voor water, waarbij het stroomgebied centraal staat. Het beheersgebied van het waterschap is gelegen binnen het stroomgebied van de Rijn. De filosofie van de grote stroomgebieden (voor Nederland: Maas, Rijn, Schelde en Eems) geldt ook voor de kleine deelstroomgebieden. De doelstellingen voor oppervlaktewater en grondwater vormen de basis voor de Europese Kaderrichtlijn Water. Het accent ligt hierbij op de kwaliteit en het ecologische functioneren van water. De Europese Kaderrichtlijn Water bepaalt dat in 2015 een 'goede oppervlaktewatertoestand' en een 'goede grondwatertoestand' moet zijn bereikt in alle Europese wateren.

Stroomgebiedsbenadering

Zowel de Europese Kaderrichtlijn Water als het kabinetsstandpunt WB21 gaan uit van een stroomgebiedsbenadering. Integratie van bepalingen uit zowel de Kaderrichtlijn Water en het kabinetsstandpunt WB21 is in dit kader noodzakelijk om tot een optimale invulling voor de wateropgave (kwantitatief en kwalitatief) te komen. Uitwerking van veiligheid en het voorkomen van wateroverlast moet plaatsvinden in een integrale aanpak met watertekort, verdroging en waterkwaliteit. In navolging van de in 2001 getekende startovereenkomst WB21 wordt naar verwachting in 2003 een Nationaal Bestuursakkoord Water gesloten.

Vierde Nota Waterhuishouding (NW4)

Deze rijksnota (planperiode 1998 - 2006) pleit voor een nadere uitwerking van de watersysteembenadering en voor vergroting van de veerkracht van het watersysteem. Daarnaast wordt speciale aandacht gevraagd voor de thema's veiligheid, verdroging, emissies en waterbodems. Het thema veiligheid wordt hierbij vooral uitgewerkt door de rivieren weer de ruimte te geven.

Anders omgaan met water

De essentie van het kabinetsbesluit, naar aanleiding van het advies 'Waterbeleid voor de 21^e eeuw' van de Commissie waterbeheer 21^e eeuw, is dat water meer ruimte moet krijgen en dat geen afwenteling plaatsvindt in ruimte en tijd. Dit wordt vormgegeven door te kiezen voor de strategie 'water zoveel mogelijk vasthouden - als dat niet kan: bergen - en dan pas afvoeren'. Daarnaast geldt ten aanzien van waterkwaliteit de trijs: 'schoonhouden, scheiden en schoonmaken'.

Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

Het Nationaal Bestuursakkoord Water bevat afspraken gericht op de uitwerking en ruimtelijke verankering van de deelstroomgebiedsvisies in streek- en bestemmingsplannen, waterhuishoudings- en waterbeheersplannen en de integrale stroomgebiedbeheersplannen (Europese Kaderrichtlijn Water). Ook voor de stedelijke wateropgave en voor grondwater bevat het NBW afspraken. Tevens benoemt het NBW instrumenten om stroomgebieden op orde te brengen/houden (onder andere normering, schaderegeling etc.), waarbij afspraken zijn gemaakt over doelen, verantwoordelijkheden en uitwerking.

Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (RO5)²

Deze nota is nog geen beleid maar een beleidsvoornemen, waarin nog wijzigingen kunnen worden aangebracht. In zijn algemeenheid is de nota van belang voor het beleid van het waterschap. De basis

¹ Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (nr. 2000/60/EG, PbEG 2000, L327/1).

² De Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en het Structuurschema Groene ruimte zullen worden geïntegreerd in de Nota Ruimte, welke naar verwachting in het voorjaar van 2004 zal verschijnen.

vormt de zogenaamde lagenbenadering. Water en bodem zijn (als eerste laag) een belangrijk ordenend principe. Nadere uitwerking hiervan zal plaatsvinden in bijvoorbeeld watertoetsen, waarbij het uitgangspunt is dat er geen ingrijpende gevolgen mogen optreden voor het watersysteem. Tevens zijn in deze nota rode en groene contouren aangegeven. De differentiatie tussen stad en land wordt versterkt door bebouwingsgrenzen (rode contouren) aan te geven rondom stedelijk gebied. Daarnaast is vastgelegd welke gebieden of elementen met behulp van een groene contour extra beschermd worden ten behoeve van de natuurwaarden, de cultuurhistorische of landschappelijke waarden. De provincies hebben de opdracht om de rode contouren nader uit te werken. In het kader van het streekplan Utrecht zoekt de provincie nog naar ruimte voor 50.000 à 70.000 nieuwe woningen. Naar verwachting biedt de stadsregio Utrecht (o.a. Rijnenburg) de meeste mogelijkheden.

Structuurschema Groene Ruimte (SGR)²

Het SGR-2 bevat de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid van het rijk voor het landelijk gebied en de samenhang met water- en milieubeleid. Hoofdpunten zijn o.a.: meer ruimte voor water en verbetering van de waterkwaliteit; meer groen in en om de steden en versterking van de ecologische hoofdstructuur. Voor het beheersgebied van het waterschap is vooral het maken van keuzes ten aanzien van een eventuele gedeeltelijke vernatting van de veengebieden van belang.

Waterhuishoudingsplan Provincie Utrecht (1999 – 2003)

Hoofddoel van dit plan is 'Het hebben en houden van een veilig en bewoonbaar land en het in stand houden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen, die een duurzaam gebruik voor mens en natuur garanderen'. Voor de organisatie van het waterbeheer en het vaststellen van functies en doelen gaat het plan uit van de watersysteembenadering. Bijzondere aandacht wordt gegeven aan de afstemming tussen ruimtelijke ordening en water. Het streven is dat bij het beleidsveld ruimtelijke ordening nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de duurzaamheid van de watersystemen, m.a.w.: water zou een meer ordenend principe moeten zijn. Overige speerpunten in het plan zijn: verdroging, waterbodems, diffuse bronnen, stedelijk waterbeheer en riolering en veiligheid.

De provincie Utrecht werkt momenteel aan een nieuw waterhuishoudingsplan (2003 - 2007). Voor een deel betreft dit een actualisatie van het bestaande plan. Voor zover mogelijk is het voorliggende waterbeheersplan afgestemd op het nieuwe waterhuishoudingsplan van de provincie.

Streekplannen Utrecht en Zuid-Holland Oost

De provincie Utrecht zal in 2003 een nieuw streekplan vaststellen. Het streekplan vormt het planologisch kader voor het ruimtelijk beleid in de provincie. Gemeentelijke bestemmingsplannen zullen hieraan getoetst worden. Voor het nieuwe waterbeleid is essentieel dat water mede ordenend wordt in het ruimtelijk beleid. Het waterschap hecht er daarom sterk aan dat in het nieuwe streekplan de lagenbenadering consequent wordt toegepast. De functietoekenning in dit waterbeheersplan is voor zover mogelijk afgestemd op de functies in het nieuwe streekplan. Ook de provincie Zuid-Holland werkt momenteel aan een nieuw streekplan Zuid-Holland Oost. Dit plan zal naar verwachting in 2003 worden vastgesteld.

Beleidsplan Milieu en water Provincie Zuid-Holland (2000 – 2004)

Duurzaamheid en omgevingskwaliteit zijn sleutelbegrippen van dit plan. Om dit te bereiken wil de provincie water- en milieubeleid een meer sturende rol in ruimtelijke en economische ontwikkelingen geven. Hierdoor kan het watersysteem met minder kunstmatige ingrepen goed functioneren. Ook wil de provincie, in overleg met de waterschappen, het waterbergend vermogen in het landelijk gebied vergroten. Dit is nodig om in te kunnen spelen op de effecten van klimaatverandering en bodemdaling. Ook zal geëxperimenteerd worden met dynamisch peilbeheer. Voor alle wateren wordt gestreefd naar biologisch gezond oppervlaktewater. Extra aandacht gaat uit naar natuurgebieden. Ook verdrogingsbestrijding in deze gebieden is een belangrijk item.

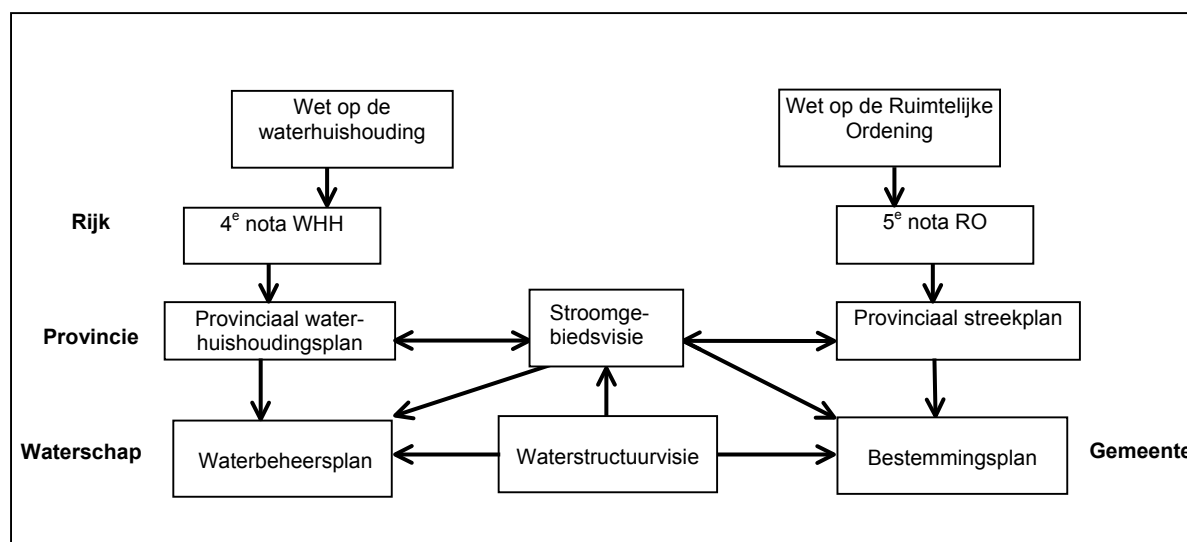
² De Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en het Structuurschema Groene ruimte zullen worden geïntegreerd in de Nota Ruimte, welke naar verwachting in het voorjaar van 2004 zal verschijnen.

Stroomgebiedsvisie Amstelland

De provincie Utrecht heeft in samenwerking met de waterschappen en Rijkswaterstaat de stroomgebiedsvisie Amstelland opgesteld. De stroomgebiedsvisie geeft naast de onderbouwing van knelpunten een lange termijnvisie (tot 2050) over de ruimtelijke maatregelen in het gebied. Het gedachtegoed van de waterstructuurvisie van het waterschap is hierin meegenomen inclusief de aanvullende wateroverlast berekeningen. De stroomgebiedsvisie dient als input voor het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). Het NBW wordt naar verwachting begin 2003 vastgesteld. De stroomgebiedsvisie Amstelland is een belangrijk beleidskader geweest voor dit beheersplan.

Waterstructuurvisie

Het waterschap heeft een integrale visie op duurzame en veerkrachtige watersystemen beschreven in de waterstructuurvisie. Deze bestaat uit een langetermijnvisie (tot 2050) en een concretisering hiervan in de middellangetermijnvisie (tot 2015). In hoofdstuk 3 van dit waterbeheersplan wordt deze visie beschreven. Het waterbeheersplan geeft aan op welke wijze het waterschap op de korte termijn (de komende vier jaar) invulling geeft aan de waterstructuurvisie.

Figuur 1.1: relatie plannen

1.4 Proces/aanpak

Gekozen is om in het waterbeheersplan de voorgenomen activiteiten voor de planperiode weer te geven in vijf verschillende thema's, te weten: veiligheid, water en ruimtelijke ordening, inrichting en beheer, emissies en waterketen en verdroging. Op basis van de reeds opgestelde waterstructuurvisie zijn voor de planperiode doelstellingen geformuleerd. Door de doelstellingen te combineren met een evaluatie van het tot nu toe gevoerde beleid van het waterschap zijn maatregelen voor de verschillende thema's geformuleerd. Daarnaast is het beheersgebied ingedeeld in acht verschillende deelgebieden. Activiteiten of maatregelen die gebiedsspecifiek zijn worden per deelgebied beschreven. Verwachte ruimtelijke ontwikkelingen in het beheersgebied, zoals stedelijke ontwikkeling of natuurontwikkeling, zijn tevens per deelgebied aangegeven.

Het ontwerp waterbeheersplan is voorgelegd aan gemeenten, provincie en maatschappelijke organisaties. Vervolgens is het definitieve ontwerpplan de inspraakprocedure ingegaan. Na het doorlopen van de procedure is het waterbeheersplan door het Algemeen Bestuur van het waterschap vastgesteld en ter goedkeuring aangeboden aan de provincie.

1.5 Leeswijzer

Na de inleidende woorden uit dit hoofdstuk is in hoofdstuk 2 een beschrijving gegeven van het plan-gebied en het watersysteem. Vervolgens is aandacht besteed aan de evaluatie van de vorige planperiode en is een uitwerking gegeven van de functies in het waterschapsgebied. In hoofdstuk 3 staat de visie op het waterbeheer voor de lange termijn beschreven en zijn algemene doelstellingen geformuleerd. Hoofdstuk 4 geeft de maatregelen per thema en per deelgebied die het waterschap de komende planperiode wil gaan uitvoeren. In hoofdstuk 5 is aangegeven welke instrumenten het waterschap tot zijn beschikking heeft voor het dagelijks beheer. Tenslotte zijn in hoofdstuk 6 de financiële consequenties van de maatregelen opgenomen.

Gezien de keuze voor een themagerichte aanpak zijn de maatregelen en doelstellingen voor het stedelijke gebied verspreid door het gehele plan weergegeven. Hierbij wordt opgemerkt dat de maatregelen voor het stedelijk gebied voornamelijk zijn terug te vinden in paragraaf 4.1.2 onder het thema water en ruimtelijke ordening en in 4.1.3 onder thema inrichting en beheer. Waar het aparte maatregelen betreft voor stedelijke gebieden zijn wel aparte subkopjes weergegeven.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING, EVALUATIE EN FUNCTIES

2.1 Gebiedsbegrenzing

Het beheersgebied van het waterschap ligt voor het grootste deel in de provincie Utrecht en voor een klein deel in de provincie Zuid-Holland. De zuidgrens van het gebied wordt gevormd door de Nederrijn en de Lek, die de scheiding vormen met de beheersgebieden van het waterschap Rivierenland en het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. De oostgrens is gelegen op de Utrechtse Heuvelrug en vormt de grens met het beheersgebied van waterschap Vallei & Eem. De westgrens bestaat uit de Vlist, de Enkele Wiericke en de Oude Rijn, grenzend aan de beheersgebieden van de hoogheemraadschappen Krimpenerwaard en Rijnland (De Oude Rijnstromen en Wilck & Wiericke). Aan de noordzijde grenst het plangebied aan het beheersgebied van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en vindt begrenzing plaats door De Meije, De Geer, Heinoomsvaart, de Groote Heicop en het Amsterdam-Rijnkanaal. Ten oosten van het Amsterdam-Rijnkanaal volgt de noordgrens ruwweg de bebouwingsgrens van de stad Utrecht en de kernen Maartensdijk en Hollandsche Rading.

De totale oppervlakte van het beheersgebied bedraagt 83.417 ha. Het gebied telt ongeveer 750.000 inwoners in de gemeenten: Alphen aan de Rijn, Amerongen, Bodegraven, Breukelen, Bunnik, De Bilt, Doorn, Driebergen-Rijsenburg, Houten, IJsselstein, Leersum, Lopik, Maarn, Maarssen, Montfoort, Nieuwegein, Nieuwkoop, Oudewater, Reeuwijk, Rhenen, Schoonhoven, Utrecht, Vlist, Wijk bij Duurstede, Woerden, Woudenberg en Zeist.

2.2 Watersysteem

Het beheersgebied van het waterschap is erg gevarieerd, qua bodemtype (zie kaart 2), waterbeheer en landgebruik en kan worden opgedeeld in drie regio's: Oost, Midden en West. Deze indeling in regio's kan verder worden onderverdeeld in acht deelgebieden: Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn, Kromme Rijn/Amsterdam-Rijnkanaal, Amsterdam-Rijnkanaal/Lek, Centraal Stadsgebied, Leidsche Rijn, Oude Rijn, Lopikerwaard en de Uiterwaarden (zie kaart 1). In paragraaf 4.2 is een nadere beschrijving van de deelgebieden gegeven. De waterhuishouding binnen het beheersgebied van het waterschap is te onderscheiden in een detailsysteem en een hoofdwaterstelsel (zie kaart 3). Het detailsysteem is van belang voor de aan- en afvoer van water binnen de acht deelgebieden; het hoofdwaterstelsel, dat voor een deel als boezem functioneert, is van belang voor de aan- en afvoer van water naar en vanuit de diverse deelgebieden.

Om de waterbeheersing in het gebied veilig te stellen beschikt het waterschap over circa 700 peil-regulerende kunstwerken, waaronder 125 geautomatiseerde gemalen en circa 50 geautomatiseerde stuwen en inlaten.

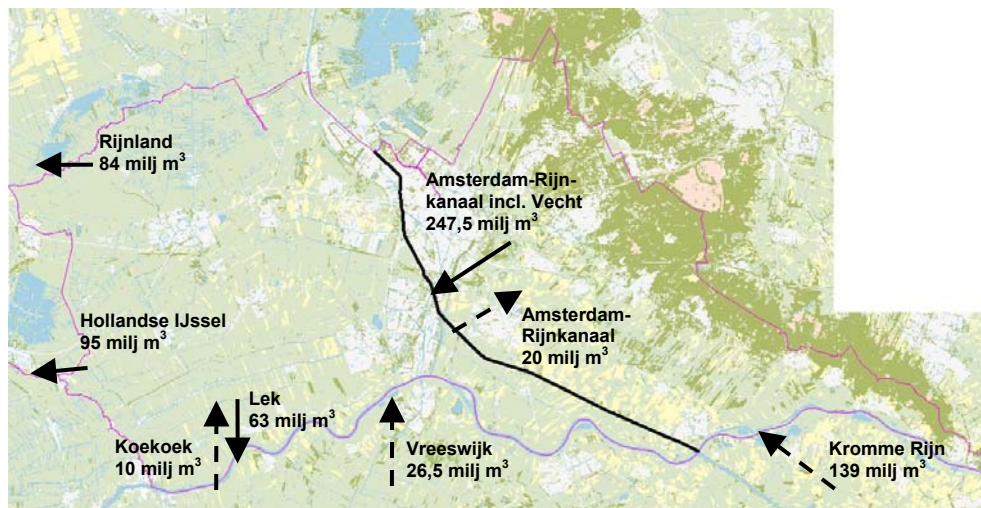
Het hoofdwaterstelsel wordt gevormd door de Kromme Rijn, Caspargouwse weterring, Stadsgrachten van Utrecht, Vaartsche Rijn, Merwedekanaal⁴, de Doorslag⁴, de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel⁴, de Enkele Wiericke, Leidsche Rijn, Oude Rijn en Lange Linschoten. De wateren van het hoofdwaterstelsel oostelijk en westelijk van het Amsterdam-Rijnkanaal staan met elkaar in verbinding via een (afsluitbare) sifon⁴ onder het Amsterdam-Rijnkanaal ter hoogte van het Noordergemaal.

De afvoer van water uit het hoofdwaterstelsel vindt plaats via de Kromme Rijn en het stadswater van Utrecht op het Amsterdam-Rijnkanaal (Spuisluis Oog in Al), via de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel op de Hollandsche IJssel (via de Waaiersluis in Gouda⁴), via de Leidsche Rijn op het Amsterdam-Rijnkanaal en via de Oude Rijn op de Boezem van Rijnland (spuisluis Bodegraven). In geval van extreme neerslag kan waterafvoer plaatsvinden via de Caspargouwse weterring (water van de Kromme Rijn) en via de Zuidersluis⁴ op het Amsterdam-Rijnkanaal. Daarnaast wordt vanuit de

⁴ Het eigendom, beheer en onderhoud van Merwedekanaal, Doorslag, Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, sifon onder het ARK, Noordergemaal, Waaiersluis Gouda en Zuidersluis ligt bij Rijkswaterstaat Directie Utrecht. Het ligt in de bedoeling om deze werken in de planperiode over te dragen aan het waterschap.

Lopikerwaard via het gemaal de Koekoek water afgevoerd naar de Lek. De aan- en afvoerverdeling is aangegeven in figuur 2.1.

Wateraanvoer vindt plaats vanuit de Nederrijn naar de Kromme Rijn, vanuit de Lek via de Oude Sluis in Vreeswijk naar het Merwedekanaal, vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal met het Noordergemaal² naar het Merwedekanaal en via de Waaiersluis in Gouda naar de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. In principe is het mogelijk om water via de Weerdsuis naar de Vecht (beheersgebied Amstel Gooi en Vecht) aan te voeren als dat wenselijk is. De wateraanvoer vindt plaats ten behoeve van peilhandhaving en doorspoeling.

Figuur 2.1: overzicht aan- en afvoeren in m³/jaar van en naar omliggende beheersgebieden

Het algemene beeld van de waterkwaliteit op het hoofdwaterstelsel is, dat voor vrijwel alle parameters net het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau (MTR) wordt overschreden. De bronnen van verontreiniging zijn deels binnen en deels buiten (middels atmosferische depositie en inlaatwater) het gebied gelegen. Interne bronnen zijn met name lozingen door r.w.z.i.'s, nutriënten en bestrijdingsmiddelen van de landbouw en overstorten uit de riolering in stedelijke gebieden.

De waterbodempkwaliteit van het hoofdwaterstelsel voldoet niet aan de grenswaarde, een groot deel van de waterbodems in het hoofdwaterstelsel behoort tot de klasse 3 en 4. Verontreiniging wordt veroorzaakt door verontreinigd slib en sedimentatie hiervan, lozing van r.w.z.i.'s en diffuse bronnen.

Grondwater⁵

De grondwaterstroming in het eerste en tweede watervoerende pakket is hoofdzakelijk westzuidwestelijk gericht. De goed doorlatende hoge zandgronden van de Utrechtse Heuvelrug fungeren onder invloed van het neerslagoverschot als infiltratiegebied. Een deel van het water dat hier infiltreert, kwelt na de infiltratie weer op aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug op de overgang tussen de hoge en lagere zandgronden. Een ander deel volgt een langere weg door de diepe ondergrond, in het eerste of tweede watervoerende pakket, en kan plaatselijk opkwellen in meer westelijk gelegen delen van het beheersgebied. Behalve de Utrechtse Heuvelrug kunnen ook plaatselijk dekzandruggen of stroomrugsystemen dienen als infiltratiegebied. In het stedelijk gebied is er over het algemeen sprake van weinig infiltratie van water.

Een groot deel van het neerslagoverschot wordt direct opgepompt ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Onder andere hierdoor dreigen kwelmilieus aan de voet van de Heuvelrug te verdrogen. Door grondwaterwinningen ten behoeve van de drinkwatervoorziening, agrarische en industriële doeleinden, bestaat er overigens in het gehele beheersgebied gevaar voor verdroging.

⁵ De provincie is beheerder van het grondwater

Daarnaast beïnvloeden enkele droogmakerijen in de directe omgeving van het beheersgebied zoals de Bethunepolder, Polder Nieuwkoop en Polder Groot-Mijdrecht, de grondwaterstroming in grote mate. Door de lage ligging van het maaiveld in deze droogmakerijen en de daarmee samengaan­de lage grond- en oppervlaktewaterstanden, onttrekken deze polders het grondwater uit de directe omgeving. Vooral in de polders ten noorden van de Oude Rijn betekent dit een sterke wegzijging naar deze droogmakerijen.

De grote waterlopen in het gebied oefenen eveneens invloed uit op het grondwater. Vanwege de diepe insnijding van het Amsterdam-Rijnkanaal in het eerste watervoerende pakket en het lage waterpeil in het Amsterdam-Rijnkanaal, onttrekt het kanaal water uit de omgeving. Verder kwelt er ook vanuit de Nederrijn/Lek water op naar de omgeving, met name bij Amerongen en aan de zuidzijde van de Lopikerwaard.

De kwaliteit van het diepe grondwater hangt onder andere af van de oorsprong van het water en de bodemopbouw. De kwaliteit van het ondiepe grondwater wordt in grote mate door de mens beïnvloed. Water dat opgekweld is bijvoorbeeld vanuit de Utrechtse Heuvelrug en een weg diep door de ondergrond heeft gevolgd, is over het algemeen relatief schoon en arm aan mineralen. Water dat maar een korte en ondiepe weg door de ondergrond heeft gevolgd, zoals het geval is bij plaatselijke kwel vanuit stroomruggen, is mogelijk verontreinigd, afhankelijk van het landgebruik van de plaats waar het water vandaan komt. Bronnen van verontreiniging die in het beheersgebied een rol kunnen spelen, zijn: verontreiniging met nitraat en fosfaat als gevolg van de landbouw en diverse verontreinigingen als gevolg van bedrijventerreinen, stortplaatsen, stedelijke bebouwing en effluentlozingen van r.w.z.i.'s (Riool Water Zuiverings Installatie).

2.3 Evaluatie huidige beleid

De afgelopen jaren heeft het waterschap aan een aantal onderwerpen specifiek aandacht besteed. In de vorige waterbeheersplannen zijn doelstellingen vooral op 'maatregel niveau' geformuleerd en zijn er niet zozeer doelstellingen t.a.v. de inrichting van het watersysteem als geheel opgenomen (b.v. x % verdroging bestreden in 2003). Bovendien zijn veel doelstellingen niet SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden). Daarom worden in dit waterbeheersplan alleen de hoofdlijnen van het huidige beleid geëvalueerd.

In dit waterbeheersplan is het te voeren beleid in een aantal thema's uitgewerkt:

- veiligheid
- water en ruimtelijke ordening
- inrichting en beheer watersysteem
- emissies en waterketen
- verdroging

Knelpuntenanalyse

Het waterschap heeft een knelpuntenanalyse uitgevoerd in het kader van de langetermijnvisie. In het kader van de middellangetermijnvisie is deze verder aangescherpt. Per peilgebied is aangegeven of er knelpunten zijn op het gebied van wateroverlast, watertekort, waterkwaliteit, ecohydrologische variatie en bodemdaling. Aan de hand van de knelpuntenanalyse is een streefbeeld opgesteld dat richting geeft aan het waterbeheer. Dit streefbeeld is verder uitgewerkt in algemene doelstellingen voor de komende planperiode. Verder is de knelpuntenanalyse gebruikt voor de onderhavige evaluatie.

Veiligheid

In de afgelopen jaren is de primaire waterkering van de Nederrijn en de Lek op de door het Rijk vastgestelde normen gebracht. In 2002 is het laatste gedeelte dijkversterking tussen Lopik en Schoonhoven opgeleverd. Het waterschap streeft naar optimaal beheer van de dijken, daar waar mogelijk worden dijktafsluitingen aangekocht en extensief beheerd. Het beweiden van de dijk door agrariërs is door het opstellen van een beleidsplan waterkeringen nader gereguleerd.

De regionale waterkeringen bevinden zich vooral in het westelijke gebied. Deze keringen behoeven vanwege de slappe ondergrond regelmatig onderhoud. Daartoe is een onderhoudsplan opgesteld waarin is vastgelegd welke keringen op welk moment op hun waterkerend vermogen dienen te worden getoetst. Indien deze toetsing aangeeft dat de kering niet voldoet, wordt deze verbeterd zodat aan het vereiste profiel wordt voldaan. Het verbeteren van de regionale waterkeringen is in volle gang. Tevens heeft het waterschap een calamiteitenplan opgesteld waarin is beschreven hoe het waterschap een eventuele calamiteit zal bestrijden. In paragraaf 5.5 wordt hier nader op ingegaan.

Water en ruimtelijke ordening

De verandering van het klimaat heeft consequenties voor het waterbeheer. Het waterschap heeft hier een eerste studie naar gedaan, waarbij zowel naar kwaliteits- als kwantiteitseffecten is gekeken. Met het opstellen van de waterstructuurvisie, maar ook door nieuwbouwprojecten als Vinex-locaties Leidsche Rijn en Houten-Zuid, en de Watertoets Rijnburg heeft het waterschap een actieve inbreng geleverd in de ruimtelijke planvorming. Er is een duidelijke omslag gemaakt naar een pro-actief beleid richting de ruimtelijke planvorming, waarbij het watersysteem centraal staat. Het waterschap zou echter nog meer, en met name eerder in het proces, invloed moeten uitoefenen op de gemeentelijke planvorming voor stedelijk gebied om te voorkomen dat kansen worden gemist om het stedelijk watersysteem op orde te krijgen. Dit kan gerealiseerd worden door nog meer aandacht te geven aan de samenwerking met andere (overheids)organisaties.

Op het gebied van peilbesluiten is een behoorlijke stap vooruit gezet. Momenteel is voor 70% van het beheersgebied reeds een peilbesluit vastgesteld. Die 70% bestaat uit 34 peilbesluiten, waarvan er momenteel 14 ouder zijn dan 10 jaar. Voor 30% van het gebied bestaat nog geen peilbesluit, hieronder vallen overigens ook de gebieden waarvoor geen peilbesluit opgesteld hoeft te worden (vrijstelling betreft 15% van het gebied: Utrechtse Heuvelrug en Uiterwaarden).

Inrichting en beheer watersysteem

In de afgelopen planperiode is een meerjarenplan groot onderhoud kunstwerken opgesteld. Het doel van het meerjarenplan is het verschaffen van een actueel overzicht van de onderhoudstoestand van de verschillende kunstwerken, het planmatig prioriteren van de per jaar uit te voeren verbeteringswerken, het verschaffen van inzicht in het jaarlijks benodigde investeringsvolume en het bieden van een meerjarenperspectief van waaruit ook de personele inzet kan worden bepaald. Per jaar wordt een aantal kunstwerken vernieuwd of gerenoveerd waarvoor per jaar een vast bedrag in de begroting is opgenomen.

Bij het opstellen van het vorige waterbeheersplan bestond geen inzicht in de aanwezige hoeveelheden bagger. Om toch een doelstelling ten aanzien van de te verwijderen hoeveelheden op te kunnen nemen, is op basis van de toen bestaande kennis een inschatting gemaakt van de baggerhoeveelheden (geschat op 0,7 miljoen m³). In de afgelopen planperiode is de hoeveelheid bagger geïntroduceerd. Daarbij bleek, dat veel meer bagger in de watergangen aanwezig is dan in het verleden was aangenomen.

In de afgelopen planperiode zijn watergangen veelal gebaggerd daar waar zich knelpunten voordeden. In de Lopikerwaard zijn in het kader van de landinrichting primaire watergangen op leggerdiepte gebracht. Het verwijderen van saneringsbagger heeft plaatsgevonden in de singel van Woerden. Overigens was de afzet van bagger met klasse 3 en 4 een probleem vanwege weinig mogelijkheden om de bagger te storten en de hoge prijzen. In de loop der jaren is een achterstand in de baggerwerkzaamheden ontstaan. Om deze achterstand in te halen is een baggerprogramma opgesteld waarin is aangegeven op welke wijze het waterschap al het oppervlaktewater in het beheersgebied in 2015 op leggerdiepte zal hebben. Recentelijk heeft dit tot een intensivering van de baggeractiviteiten geleid. De stimuleringsregeling baggerspuit stimuleert agrariërs de baggerspuit te gebruiken bij het op diepte houden van de watergangen. Deze baggermethode brengt minder schade toe aan het ecosysteem dan reguliere methoden. Verder is een beleidsplan oeverinrichting opgesteld waarin het beleid is vastgelegd op welke wijze de oevervoorzieningen (harde en natuurvriendelijke) planmatig zullen worden vervangen.

In het verleden is een aantal stedelijke gebieden zogenaamd “ontpolderd”, dat wil zeggen, dat het beheer en onderhoud van het stedelijk water door de gemeente werd uitgevoerd. Bij de fusie van de Utrechtse waterschappen is bepaald, dat het gehele gebied onder de zorg van de waterschappen zou worden gebracht. Dit houdt in, dat het waterschap het bevoegde gezag is ten aanzien van het beheer van het stedelijke water. Met de gemeenten is overleg gevoerd welke watergangen, met de daarin gelegen kunstwerken, de status primair verkrijgen en door het waterschap worden onderhouden. Daartoe is met elke gemeente een overeenkomst gesloten.

In de planperiode is 49 km natuurvriendelijke oever gerealiseerd, binnen de ecologische hoofdstructuur. In de Kromme Rijn is een pilot project tussen Bunnik en Utrecht uitgevoerd waarin diverse vormen van natuurvriendelijke oevers zijn aangelegd om te kunnen beoordelen welk type oever de meeste kansen voor de flora en fauna biedt. Gezien de meerwaarde van een natuurvriendelijke oeverinrichting qua natuur- en belevingswaarde is het van belang om deze op grotere schaal toe te passen in het hele beheersgebied.

Gezamenlijk met de gemeente Schoonhoven is, in combinatie met de aanleg van een fietspad, over een lengte van 700 m een ecologische verbindingzone aangebracht in het verlengde van de Vlist.

In de afgelopen planperiode is het beheer en het onderhoud van de watergangen natuurvriendelijker geworden en is een aanzet gegeven voor de gewenste ontwikkelingen. Het onderhoud van het watersysteem wordt nu planmatig uitgevoerd waardoor calamiteiten zoveel mogelijk worden voorkomen. Het stedelijk waterbeheer heeft een sterke ontwikkeling ondergaan waarbij water in het stedelijk gebied een factor van betekenis is geworden. Dit vormt de basis voor de verdere samenwerking met gemeenten.

Emissies en waterketen

Stand van zaken huidige waterkwaliteit

Door uitvoering van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) is de vuiluitworp van rechtstreekse lozingen via een werk op oppervlaktewateren (puntbronnen genoemd) sterk verminderd. Diffuse bronnen zijn nu de belangrijkste bron van waterverontreiniging en zijn mede verantwoordelijk voor de normoverschrijdingen van onder andere de stoffen stikstof, fosfor, koper, zink en nikkel. Uit zowel landelijke als onze eigen monitoring blijkt dat de verbetering van de waterkwaliteit stagneert. Voor de zware metalen koper, zink en nikkel worden zelfs stijgende trends waargenomen en de daling van de nutriëntengehalten (fosfor en stikstof) zet niet echt door.

Puntbronnen

Bij het opstellen van het vorige waterbeheersplan stonden de aanpassingen aan de r.w.z.i.'s voor het behalen van de 75%-verwijderingsnorm voor stikstof op het programma. Deze eis is zowel in 2000 als in 2001 gehaald. Een bijdrage hiertoe is geleverd door de bouw in 1997 van de bioreactor, voor de behandeling van een stikstofrijke deelstroom op de rioolwaterzuiveringsinstallatie (r.w.z.i.) Utrecht. Verder is in de afgelopen planperiode de r.w.z.i. Breukelen geoptimaliseerd, de r.w.z.i. Leidsche Rijn gebouwd en de r.w.z.i. Houten uitgebreid om de toename van de afvalwaterstroom als gevolg de bevolkingsgroei in de regio te kunnen opvangen.

In het vorige waterbeheersplan is de maatregel opgenomen om alle effluënten in het Kromme Rijngebied af te voeren met persleidingen naar het Amsterdam-Rijnkanaal. In 1997 en 1999 zijn onderzoeken uitgevoerd naar de haalbaarheid van verdergaande zuivering, zodat een zodanige waterkwaliteit bereikt kon worden dat het water in het Kromme-Rijngebied kon worden vastgehouden. Hiermee is de beleidslijn uit het vorige waterbeheersplan losgelaten. Door het water vast te houden voldoet het waterschap aan het WB21 beginsel: vasthouden – bergen – afvoeren. Door het water schoon te maken wordt tevens voldaan aan het beginsel 'schoon houden – scheiden – schoon maken'.

Emissie- en waterkwaliteitsspoor

Gemeenten moeten voldoen aan het emissiespoor, dat wil zeggen dat gemeentebreed een reductie van de vuiluitworp uit rioolstelsels bereikt moet worden tot het niveau van de basisinspanning. Met het waterkwaliteitsspoor wordt beoogd de negatieve effecten van deze restlozingen op de waterkwaliteit terug te brengen tot een acceptabel niveau. Het emissie- en waterkwaliteitsspoor wordt ook wel aangeduid als het tweesporenbeleid ter verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit.

Voor vrijwel alle stedelijke kernen zijn de effecten van de overstorten op de waterkwaliteit getoetst. Overstortlozingen worden beoordeeld op de vereiste emissiereductie (basisinspanning) en op het waterkwaliteitsspoor. Van de twintig gemeenten die via riooloverstorten lozen, voldoet inmiddels één gemeente aan de basisinspanning en hebben veertien gemeenten plannen om voor 2005 aan de basisinspanning te voldoen. De overige gemeenten hebben een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) in voorbereiding.

De Uitvoeringsregeling stimuleringsbijdrage riolering 1997 voorziet in het verlenen van een financiële bijdrage aan de 'heuvelruggemeenten' voor aanvullende maatregelen vanwege hogere waterkwaliteitsdoelstellingen. De sanering van de betreffende overstorten is nog niet gereed. Deze regeling stimuleert tevens het aansluiten van bebouwing in alle kwetsbare gebieden in het buitengebied op de riolering. Nieuwe ongezuiverde lozingen worden niet toegestaan. Stand van zaken:

1997: 2250 ongezuiverde lozingen

2002: 1600 ongezuiverde lozingen (waarvan 300 binnen de bebouwde kom)

Binnen de bebouwde kom bevinden zich nog 300 percelen en woonboten die niet op de riolering zijn aangesloten omdat aansluiting technisch moeilijk is en/of te hoge kosten vergt. Om gemeenten extra te stimuleren worden bestaande subsidieregelingen aangepast.

In 2002 is een stimuleringsregeling vastgesteld voor het maken van afkoppelplannen van schoon regenwater van het vuilwaterriool en een stimuleringsregeling voor het afkoppelen zelf. Dit afkoppelen heeft niet alleen een positief effect op het vasthouden van water maar draagt ook bij aan een vermindering van de vuiluitworp uit de riolering. Ook heeft afkoppelen een positief effect op het rendement en de capaciteit van de zuiveringsinstallaties.

Diffuse bronnen

Het waterschap werkt in het Platform Diffuse Bronnen samen met de andere Utrechtse waterschappen, provincie Utrecht, Rijkswaterstaat, Natuur en Milieufederatie Utrecht, landbouw, gemeenten, provinciale grondwaterbeheerders en het waterleidingbedrijf. In dit platform worden de activiteiten met betrekking tot de aanpak van diffuse bronnen afgestemd en worden waar zinvol en mogelijk gezamenlijk activiteiten uitgevoerd.

Voor het beheersgebied van het waterschap zijn de bronnen in beeld gebracht en is een onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van de MTR-norm. Uit deze studie is gebleken dat voor 2010 waarschijnlijk niet voor alle wateren en alle stoffen deze norm bereikt zal kunnen worden. Het oostelijk deel van het gebied is het meest kansrijk om de norm te bereiken.

In samenwerking met de provincie Utrecht is de afgelopen planperiode een aanzet gegeven tot het vastleggen van gebiedsgerichte waterkwaliteitsdoelstellingen in de vorm van ecologische normdoelstellingen (zie kader pagina 22). Samen met de fruitteeltsector onderzoekt het waterschap in hoeverre de emissie en het gebruik van bestrijdingsmiddelen kan worden teruggedrongen. Hiertoe wordt een inventarisatie uitgevoerd naar het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Het Platform Diffuse Bronnen heeft voor gemeenten een handboek opgesteld voor het toepassen van niet-chemische onkruidbestrijding. Tevens vindt onderzoek plaats naar de haalbaarheid van maatregelen voor het terugdringen van de effecten van run-off en verwaaiing van provinciale wegen.

Over het algemeen zijn ten aanzien van het saneren van de puntbronnen grote vorderingen gemaakt. De diffuse bronnen vormen op dit moment nog de grootste vervuiliingsbron.

Verdroging

In het beheersgebied van het waterschap is ruim 7000 ha natuurgebied verdroogd. Onder regie van de provincie Utrecht hebben de waterbeheerders in Utrecht in samenwerking met natuur- en terreinbeheerders, landbouworganisaties en waterleidingmaatschappij in 1999 een Plan van aanpak Verdroging opgesteld. In dit plan is beschreven hoe de rijksdoelstelling met betrekking tot de verdrogingbestrijding in de provincie Utrecht kan worden gehaald en welke verantwoordelijkheden de verschillende organisaties hierin hebben. Goede samenwerking met overige betrokken overheden en organisaties is voor het slagen van de verdrogingsaanpak een voorwaarde.

In concrete gebieden (30% van de oppervlakte verdroogd gebied) is onderzoek verricht naar mogelijke maatregelen om de verdroging te bestrijden. In 3 gebieden (6 % van de oppervlakte verdroogd gebied) zijn de eerste maatregelen uitgevoerd. Monitoring vindt hier plaats om te kunnen bepalen of hydrologisch herstel daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Uit de evaluatie van de tot nu toe uitgevoerde onderzoeken, blijkt dat bij het realiseren van kleine eenheden natuur, de gewenste natuurdoeltypen vaak in geringe mate kunnen worden bereikt. Daarom streeft het waterschap naar de realisatie van robuuste eenheden.

Communicatie

Het waterschap heeft flink geïnvesteerd in de communicatie met andere partijen over plannen en projecten van het waterschap. Een goed voorbeeld hiervan is de interactieve aanpak van het project Waterstructuurvisie (zie hoofdstuk 3). Communicatie is belangrijk omdat we veel van onze waterdoelen niet alleen zullen kunnen realiseren. Een vroegtijdige afstemming met medeoverheden en maatschappelijke partners is dan ook erg belangrijk. Plannen worden hier beter door, het draagvlak wordt groter en de uitvoering makkelijker. Het waterschap wil de communicatie met partners nog verder uitbreiden, in het bijzonder op het gebied van de ruimtelijke planvorming.

2.4 Uitwerking functies

Functies worden toegekend in het kader van de ruimtelijke ordening. Dit vormt de basis voor het toekennen van waterfuncties. De bij dit waterbeheersplan behorende functiekaart (kaart 4) geeft deze waterfuncties weer. Deze kaart is voornamelijk overgenomen uit het provinciale waterhuishoudingsplan Utrecht, waarbij rekening is gehouden met het nog door haar op te stellen WHP3 (2003-2007). Daarnaast is uitgegaan van het beleidsplan Milieu en Water van de provincie Zuid-Holland. Voor een aantal gebieden zijn de functies niet geheel overgenomen of op een andere wijze weergegeven. Hieronder is aangegeven welke functies dit betreft, waar deze gesitueerd zijn en hoe deze in dit plan zijn weergegeven. De reden voor het niet overnemen van deze functies heeft veelal te maken met de taakverdeling tussen provincie en waterschap of met de doorwerking naar de praktijk. Voor het uitvoeren van concrete waterbeheersmaatregelen zijn de functies in de vastgestelde bestemmingsplannen het uitgangspunt. Onderscheid is gemaakt tussen gebiedsgerichte en gebruiksfuncties. De functiekaart vormt de basis voor bijvoorbeeld (gebiedsgerichte) planvorming, nader op te stellen beleidslijnen en peilbesluiten en vergunningverlening. Hij is indicatief en grofschalig en kan nader gedetailleerd worden in voorgenoemde trajecten indien dit nodig mocht zijn.

Verweving landbouw en natuur

De functie verweving landbouw en natuur is in het WHP voornamelijk gesitueerd in het gebied van de Langbroekerwetering. In dit gebied wordt de komende jaren veel nieuwe natuur ontwikkeld, waarbij telkens kleine gebieden worden toegevoegd aan bestaande natuur. Het waterschap heeft er voor gekozen de huidige functies weer te geven en daarnaast zoekgebieden voor nieuwe natuur aan te geven. Reden hiervoor is dat landbouw en natuur verschillende peilen en waterkwaliteit vragen, waardoor waterhuishoudkundig de functieverweving landbouw en natuur problematisch is.

Aanduiding grondwaterbeschermingsgebieden

Het waterschap is geen grondwaterbeheerder van het diepe grondwater, deze taak ligt bij de provincie. De grondwaterbeschermingsgebieden staan wel op de functiekaart, zodat rekening gehouden kan worden met de aanduiding van deze gebieden.

Verweving natuur en waterrecreatie

Deze functie is met name van belang voor de inrichting van gebieden voor zowel natuur als recreatie. Aangezien het waterschap hier, buiten het afstemmen van het peilbeheer op de functie natuur, geen taak in heeft, is deze functie verder niet opgenomen in dit waterbeheersplan. Voor recreatie zijn echter wel gebruiksfuncties opgenomen in dit plan (zwemwater en kanowater).

2.4.1 Gebiedsgerichte watersysteemfuncties

In het plangebied worden gebiedsgerichte functies van watersystemen onderscheiden en als volgt uitgewerkt:

Landbouw

De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem zijn allereerst gericht op het landbouwkundig gebruik door het minimaliseren van wateroverlast en vochttekorten. Bij het beheer wordt rekening gehouden met verspreide bebouwing en natuur. Zo mogelijk wordt in deze gebieden extra water aangevoerd voor beregning van landbouwgewassen in droge periodes. Voor de gebieden waaraan de functie landbouw is toegekend en de bodem voornamelijk uit veen bestaat, wordt rekening gehouden met de grondwaterstand om bodemdaling en oxidatie van het veen zoveel mogelijk te voorkomen, binnen de randvoorwaarden die de aanwezige functies daaraan stellen. Voor veengebieden geldt hierbij als randvoorwaarde dat de peilverlagingen niet verder mogen gaan dan de huidige maaiveldddaling. Uitzonderingen zijn alleen mogelijk als de landbouwkundige noodzaak kan worden aangetoond en geen onevenredige schade voor andere belangen ontstaat. Een drooglegging van maximaal 60 cm is hierbij richtinggevend.

Het waterschap zet zich in voor behoud en herstel van waardevolle water- en oevervegetaties. In eerste instantie zijn in het WHP ecologische doelstellingen van het laagste niveau toegekend aan water en oevers. In het intermezzo in paragraaf 3.2 is een toelichting gegeven op de ecologische normdoelstellingen.

Natuur

Het waterbeheer in gebieden waaraan de functie natuur is toegekend, wordt zoveel mogelijk afgestemd op de gewenste natuurwaarden in dat gebied. In deze gebieden kan het noodzakelijk zijn dat lozingen, grondwateronttrekkingen en de ontwatering, afwatering en wateraanvoer vergaand moeten worden aangepast. Hierbij wordt rekening gehouden met verspreide bebouwing.

Tevens streeft het waterschap naar een verbetering van de migratiemogelijkheden van flora en fauna in het water en op de oevers. Waar nodig en mogelijk wordt het onderhoud aangepast voor waardevolle water- en oevervegetaties en wordt een natuurlijke ontwikkeling van oevers nagestreefd.

Voldaan moet worden aan de ecologische normdoelstellingen van het hoogste niveau.

Naast de gebieden met de functie natuur zijn in de natuurgebiedsplannen van de provincie Utrecht de gebieden met 'nieuwe natuur' en 'zoekgebieden nieuwe natuur' aangegeven.

Landbouw met waternatuur

Het gaat om gebieden waar de inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem primair zijn gericht op landbouw en secundair op de waternatuur (in het oppervlaktewater en op de oevers).

Het peilbeheer wordt met name op de landbouw afgestemd. Aan de maximale drooglegging zijn, afhankelijk van de bodemsoort, echter grenzen gesteld om sterke maaiveldval en schade aan de natuurwaarden te voorkomen. Daarnaast geldt een aanvullende doelstelling gericht op het instandhouden en ontwikkelen van waternatuur in het oppervlaktewater en op de oever. Voldaan moet worden aan de ecologische normdoelstellingen van minimaal het middelste niveau (ecologische niveau's: zie toelichting op p. 25).

Stedelijk gebied

De waterhuishouding in stedelijke gebieden wordt afgestemd op het gewenste grondwaterregime.

Het stedelijk watersysteem maakt deel uit van het regionale watersysteem in het omringende landelijk gebied. In stedelijk gebied wordt wateroverlast voorkomen en worden verontreinigingseffecten zoveel mogelijk binnen de stad of in de directe omgeving opgevangen of beperkt.

Mede gezien het maatschappelijk belang van water wordt, naast het op orde brengen van het watersysteem ook de belevingswaarde in de stedelijke gebieden verbeterd. Hierbij wordt gestreefd naar het behoud en herstel van ecologische waarden en wordt voor de wateren minimaal het laagste ecologische niveau aangehouden. Voor nieuw stedelijk gebied geldt minimaal het middelste ecologische niveau. Om de functiekaart actueel te houden wordt voor de functie stedelijk gebied verwezen naar het nog op te stellen streekplan van de provincie Utrecht.

2.4.2 Gebruiksfuncties

Naast de gebiedsgerichte functies zijn voor de verschillende watersystemen gebruiksfuncties aangegeven. De functie viswater, zoals vastgelegd in het vorige waterbeheersplan, is in dit waterbeheersplan niet meer toegekend. Het waterschap heeft als kwaliteitsbeheerder de taak om de leefomgeving van de vissen aan minimale eisen te laten voldoen. Het visstandbeheer wordt uitgevoerd door de visrechthebbende.

Ook zijn er niet of nauwelijks officiële schaatsroutes in het beheersgebied. Daarom zijn ook deze niet als aparte gebruiksfunctie opgenomen in dit plan. De volgende gebruiksfuncties zijn toegekend:

Zwemwater

De provincie is het bevoegd gezag voor de Wet Hygiëne en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden (WHVBZ). Het regime van de WHVBZ wordt in belangrijke mate bepaald door de Europese Zwemwaterrichtlijn (Richtlijn betreffende de kwaliteit van het zwemwater (nr. 76/160/EEG, PbEG 1976, L 31/1), die binnen de planperiode van dit waterbeheersplan wordt herzien. In dit kader wordt de functie zwemmen in open water aangewezen door de provincie. Zwemwater moet veilig zijn, er gelden met name strengere bacteriologische eisen en eisen voor doorzicht. Het waterschap heeft een signalerende functie of aan deze eisen voldaan wordt. Daarnaast controleert het waterschap op cyanobacteriën, waarvoor sinds 2002 een richtlijn is opgesteld in het protocol cyanobacteriën.

Op de functiekaart zijn de bestaande en geplande zwemplaatsen weergegeven. De geplande plaatsen zijn wateren die nog niet door de provincie zijn aangewezen, maar die wel als zwemwater in een

bestemmingsplan zijn opgenomen en waarvoor nog een geschiktheidsonderzoek moet worden uitgevoerd.

Scheepvaart

Bij wateren met de functie scheepvaart gaat het om oppervlaktewateren waar de inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem zijn gericht op beroepsvaart en recreatievaart. Het betreft wateren die in de Scheepvaartwegenverordening provincie Utrecht zijn aangewezen en wateren die als vaarwater zijn aangegeven in het beleidsplan Milieu en Water provincie Zuid-Holland. Deze wateren zijn veelal opgenomen in de Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland (BRTN) en het Blauwe netwerk in het Groene hart en zijn van lokaal en regionaal belang voor de scheepvaart. Het waterschap gaat met beide provincies in overleg over een vergoeding van de kosten voor het vaarwegbeheer.

De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem zijn gericht op het bevaarbaar houden van de aangewezen wateren voor de beroepsvaart en de pleziervaart met motorjachten.

Hiertoe moeten:

- de vaarwegen voldoende diep en breed zijn;
- de doorvaarhoogtes voldoende zijn;
- de oevers bestand zijn tegen golfslag van schepen;
- de bedieningstijden van bruggen en sluizen op elkaar zijn afgestemd.

Kanowater

Het vaststellen van kanoroutes heeft gevolgen voor de inrichting van het watersysteem. De kanoroutes zijn vastgelegd in de Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland en het Blauwe netwerk. Bij het beheer van watergangen en het uitgeven van nieuwe vergunningen voor het plaatsen van kunstwerken wordt rekening gehouden met wensen ten behoeve van kanoroutes. Zo wordt rekening gehouden met overdraagplaatsen van de kano's, een minimale waterdiepte, een minimale doorvaarhoogte en -breedte van duikers en bruggen en een maximaal hoogteverschil bij stuwen.

Natte ecologische verbindingszone

Het gaat om gebieden of structuren die oppervlaktewater- en grondwaterafhankelijke planten en dieren de mogelijkheid bieden zich tussen de kerngebieden en nieuwe natuurgebieden van de ecologische hoofdstructuur te verplaatsen. Droge ecologische verbindingszones zijn in het kader van het waterbeheersplan niet direct van belang. Voor het Utrechtse deel zijn de ecologische verbindingszones overgenomen uit het concept-ontwerpstreekplan van de provincie Utrecht. De inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem zijn gericht op:

- Het bevorderen van de verspreiding en uitwisseling van flora en fauna tussen de bestaande of toekomstige natuurgebieden (inrichting van de oevers en passeerbaarheid van sluizen, dammen, duikers en bruggen).
- Het voldoen aan de ecologische normdoelstellingen van minimaal het middelste niveau, zo mogelijk van het hoogste niveau.

3 VISIE EN DOELSTELLINGEN

In dit hoofdstuk wordt het beleid van het waterschap weergegeven. Eerst wordt kort de visie op het waterbeheer voor de lange termijn aangegeven. Vervolgens wordt ingegaan op de uit deze visie voortvloeiende doelstellingen voor het hele beheersgebied voor de komende planperiode (2007 met een doorkijk naar 2015). De visie op de lange termijn is een samenvatting van de waterstructuurvisie. Voor een uitgebreide omschrijving van deze visie wordt verwezen naar dit document.

3.1 Visie op duurzaam waterbeheer

Water speelt een steeds belangrijkere rol in onze samenleving. Landbouw, recreatie, natuur en wonen zijn steeds meer afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende en schoon water. Veranderingen in het klimaat (hevigere regenbuien en langere periodes van droogte) vragen om een waterbeheer dat hierop anticipeert. Om ook voor de toekomst een duurzaam waterbeheer te garanderen heeft water meer ruimte nodig en zal het waterschap een grotere rol moeten gaan spelen in het ruimtelijk beleid. Om hierop goed in te kunnen spelen heeft het waterschap, mede op basis van het gedachtegoed van de Commissie Waterbeheer 21^e eeuw (WB21), een integrale visie ontwikkeld op een duurzaam waterbeheer: de waterstructuurvisie (WSV). Deze visie strekt zich uit over de periode tot ca. 2050 en is tot stand gekomen in een voortdurende dialoog met provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties.

Streefbeeld waterbeheer 2050

De commissie WB21 beschrijft de strategie voor het toekomstig waterbeheer: vasthouden, bergen en afvoeren. Voor de waterkwaliteit geldt de trits: schoonhouden, scheiden en zuiveren. Het waterschap heeft deze verbreed naar de groene, de blauwe en de gele strategie

Groen (vasthouden)

Bij de groene strategie is de natuurlijke dynamiek van het watersysteem de leidraad voor het waterbeheer. Verbetering van de waterkwaliteit wordt brongericht aangepakt. Toegepast op ons werkgebied blijken de sterke punten van deze strategie het tegengaan van de bodemdaling en het bereiken van een goede waterkwaliteit. Zwakke punten zijn de beperkingen voor het ruimtegebruik en het veiligheidsniveau. Bovendien blijkt de groene strategie erg kostbaar.

Blauw (bergen)

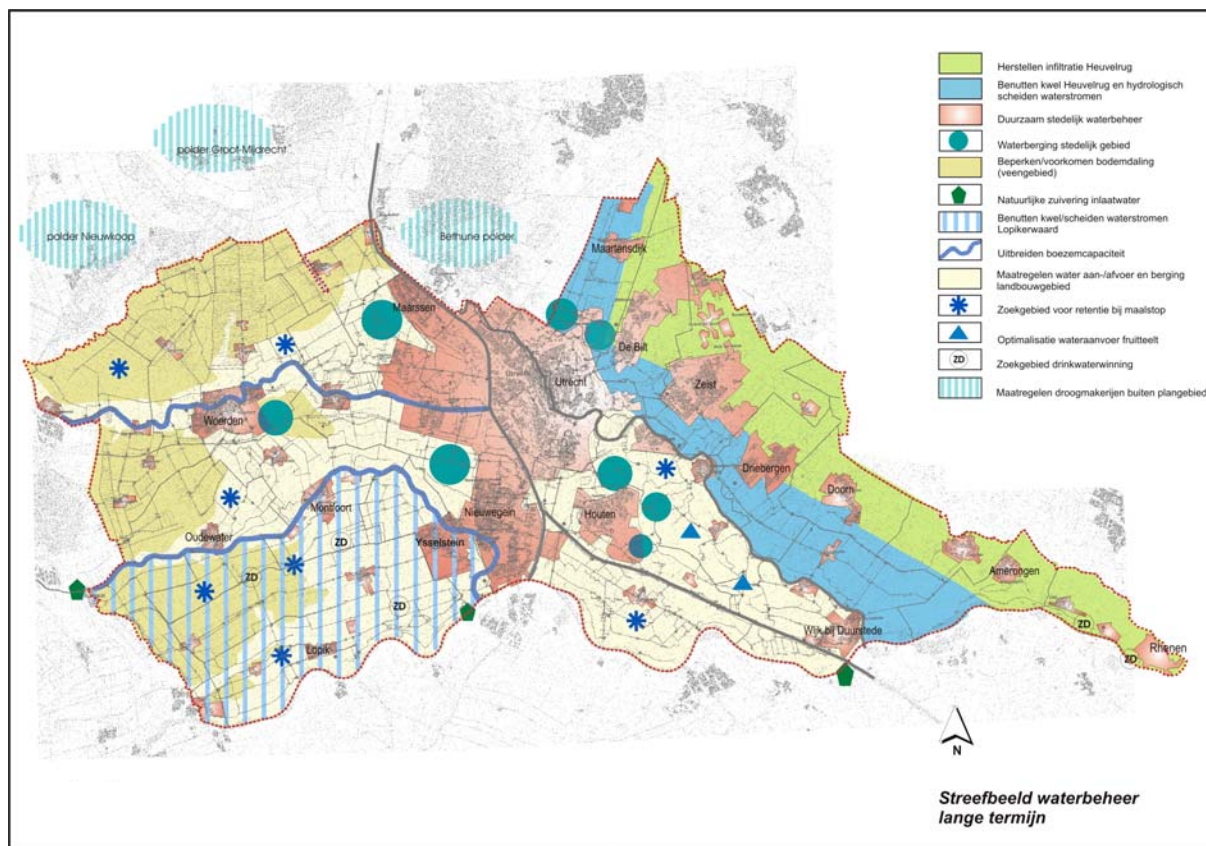
Bij de blauwe strategie wordt wateroverlast voorkomen door neerslagoverschotten in daartoe bestemde gebieden te bergen. Tevens worden gebiedseigen waterreserves aangelegd voor het overbruggen van droge periodes. Het beheer van de waterkwaliteit wordt vooral gekenmerkt door het inschakelen/benutten van het zelfreinigend vermogen van water, door bijvoorbeeld helofytenfilters. De blauwe strategie blijkt sterk te scoren op het punt veiligheid en is zwak voor wat de doelstelling "tegengaan bodemdaling" betreft.

Geel (afvoeren)

De gele strategie staat voor de huidige vorm van waterbeheer. Het watersysteem wordt met technische middelen gestuurd (dijken, kaden, gemalen, stuwen): bij overschotten wordt het water afgevoerd, bij droogte wordt water aangevoerd. Het waterkwaliteitsbeheer is bij deze strategie voornamelijk effectgericht: niet de bron, maar de vervuiling wordt aangepakt. De gele strategie levert een optimale gebruikswaarde. De bodemdaling wordt echter niet tegengegaan en ook op de punten waterkwaliteit en ecohydrologische variatie scoort geel niet goed.

Geen van de strategieën lost alle knelpunten op; voor duurzaam waterbeheer zijn alle drie de strategieën nodig. De inzet van de strategieën verschilt in de visie van het waterschap echter in tijd en plaats. Waar de oplossingsrichtingen vasthouden en bergen niet op korte termijn realiseerbaar zijn en onaanvaardbare knelpunten kunnen ontstaan, kiest het waterschap voor de traditionele strategie van aan- en afvoeren (gele strategie). Echter, daar waar ruimtelijke ontwikkelingen kansen bieden voor meer duurzaam waterbeheer (dus elementen uit de blauwe en groene strategie) wil het waterschap deze nu al zoveel mogelijk benutten. Voor de lange termijn geldt de voorkeursvolgorde 'eerst vasthouden, dan bergen en dan pas afvoeren' als leidraad voor het beleid.

In figuur 3.1 is het streefbeeld voor het waterbeheer voor de lange termijn weergegeven.

Figuur 3.1: streefbeeld voor het waterbeheer lange termijn

In vogelvlucht ziet het streefbeeld 2050 er als volgt uit:

- De infiltratie van regenwater op de Utrechtse Heuvelrug is in zowel stedelijk als landelijk gebied hersteld. De schone kwel afkomstig van de Utrechtse Heuvelrug wordt aan de voet optimaal benut voor met name natuurfuncties. De kwel wordt gescheiden van andere waterstromen.
- Ook in de Lopikerwaard en het gebied Amsterdam-Rijnkanaal/Lek is de waterkwaliteit verbeterd door kwel beter te benutten en vuile- en schoonwaterstromen te scheiden.
- Rond het stedelijk gebied is waterberging gerealiseerd om wateroverlast en -tekort tegen te gaan. In alle stedelijke gebieden is duurzaam waterbeheer toegepast: schoon verhard oppervlak is afgekoppeld van de riolering. Daarmee is de vuillast uit overstorten afgenomen. Verontreinigingen zijn in vergaande mate gesaneerd. Het waterbergend vermogen is met meer open water en flexibel peilbeheer vergroot.
- De boezemcapaciteit van de Hollandse IJssel en de Leidsche/Oude Rijn is uitgebreid. In het landelijk gebied tussen Woerden-Utrecht-Lek-Amsterdam-Rijnkanaal zijn maatregelen genomen voor verbeterde aan- en afvoer en berging van water.
- In het uiterste westen, het veengebied, is bodemdaling door een aangepast peilbeheer zoveel mogelijk beperkt of tegengegaan, binnen de randvoorwaarden van de aanwezige gebruiksfuncties.
- De waterinlaat vanuit de Lek is geoptimaliseerd.

De accenten per regio zijn weergegeven in tabel 3.1.

Tabel 3.1: accenten per regio

Regio	Ruimtelijke kenmerken en dynamiek	Kwaliteiten en knelpunten watersysteem	Keuze hoofdstrategie(ën)
Oost	groot accent op natuur-functies	grote potenties ecohydrologische variatie en zelfvoorzienend watersysteem (kwelgebied Utrechtse Heuvelrug)	groene strategie (vasthouden) waar nodig in combinatie met blauwe strategie (bergen)
Midden	accent op stedelijk gebied en landbouw/recreatie	knelpunten wateroverlast en water-tekort, vooral in stedelijk gebied	gele en blauwe strategie; in het stedelijk gebied tevens elementen uit groen (duurzaam stedelijk waterbeheer)
West	groot accent op landbouw	knelpunten wateroverlast, water-tekort en bodemdaling; potenties in Lopikerwaard (kwel)	gele en blauwe strategie; in veengebied/Lopikerwaard mede inzet op groen (benutting van kansen)

Beleidslijnen (tot 2050)

Naast deze gebiedsspecifieke streefbeelden gelden de volgende algemene beleidslijnen:

- *Reductie van emissies.* Een krachtige voortzetting van het beleid 'saneren aan de bron', om belasting van het watersysteem en de waterketen te voorkomen.
- *Vergroten zelfvoorzienendheid en duurzame inrichting.* Hierdoor kunnen waterkwaliteits- en kwantiteitsproblemen meer in het systeem zelf opgelost worden.
- *Grondwater als ordenend principe.* Om het heersende grondwaterregime zo min mogelijk te verstoren wordt bij de locatiekeuze van nieuwe grondgebruiksfuncties zo veel mogelijk aangesloten bij de geohydrologische situatie: droge functies in gebieden met een lage grondwaterstand, natte functies in van nature natte gebieden.

Kortom, het streefbeeld 2050 geeft richting aan een waterbeheer dat zorgt voor een veilig gebied, waar optimale gebruikswaarden en een goed waterbeheer elkaar niet in de weg staan. Met veel aandacht voor schoon water en mooie (water)natuur.

Wensbeelden 2015

De visie voor de lange termijn is doorvertaald naar wensbeelden voor 2015: de middellange termijnvisie. Uitgangspunt daarin is, dat acute knelpunten in het waterbeheer worden opgelost en dat kansen, die voortvloeien uit ruimtelijke ontwikkelingen, worden benut. Om knelpunten op te lossen hanteert het waterschap de volgende voorkeursvolgorde:

1. **Aanhaken.** Bij voorkeur worden verbeteringen in het waterbeheer doorgevoerd door aan te haken bij ruimtelijke ontwikkelingen.
2. **Initiëren.** In gebieden waar geen kansrijke ontwikkelingen plaatsvinden probeert het waterschap zelf ontwikkelingen op gang te brengen.
3. **Zelf doen.** Indien het evenmin lukt om gewenste ruimtelijke ontwikkelingen op gang te brengen, lost het waterschap het knelpunt op met technische maatregelen.

In de middellange termijnvisie is een aantal aandachtsgebieden benoemd. In het hoofdstuk maatregelen wordt hierop ingegaan.

3.2 Algemene doelstellingen

Uitgaande van de visie voor de lange termijn en het hierin weergegeven streefbeeld voor 2050 zijn een aantal algemene doelstellingen voor de komende planperiode (tot 2007 met een doorkijk naar 2015) geformuleerd. Op basis van deze doelstellingen streeft het waterschap naar robuuste, meer zelfvoorzienende en veerkrachtige watersystemen. Randvoorwaarde hierbij is dat de doelstellingen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten gerealiseerd moeten worden. De activiteiten van het waterschap zijn gericht op het bereiken van de volgende doelstellingen:

- *Het gewenste veiligheidsniveau tegen overstromingen en wateroverlast is gegarandeerd.*

Voor het garanderen van het gewenste veiligheidsniveau en het voorkomen van wateroverlast worden oplossingen gezocht door water meer ruimte te bieden. Hiervoor zal intensief worden samengewerkt met andere instanties zoals de provincie en gemeenten, omdat dit een grote invloed heeft op de

ruimtelijke ordening. Het waterschap streeft ernaar om voor 2015 samen met gemeenten alle belangrijke knelpunten ten aanzien van wateroverlast in stedelijke gebied op te lossen. In de komende planperiode zal een grote stap in deze richting worden gezet. De uitkomsten van de landelijke discussie over wateroverlast zijn richtinggevend voor het beleid van het waterschap.

- *Er is sprake van een goede waterkwaliteit.*

De hoofddoelstelling met betrekking tot de waterkwaliteit is het bereiken van de algemene geldende norm: het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau en het laagste ecologische niveau (END, zie intermezzo). Indien nodig zal de END worden aangepast aan de normen van de EKRW. Als eerste stap zal binnen de planperiode de emissie van de door de EU vast te stellen prioritair stoffen zover worden teruggedrongen dat er geen overschrijding van het MTR met deze stoffen meer plaatsvindt. Tegelijkertijd zal gewerkt worden aan het verder terugdringen van de overige emissies opdat uiterlijk in 2015 een goede waterkwaliteit is bereikt.

In de planperiode ligt de nadruk op het bereiken van deze doelstellingen in de deelgebieden Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn en Centraal Stadsgebied.

Relatie tussen MTR en ecologische normdoelstellingen

MTR is de afkorting voor Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau. Van veel stoffen is onderzocht hoe groot het effect is op levende organismen in oppervlaktewater. Het MTR is gedefinieerd als die kwaliteit waarbij 95% van de in water levende organismen zich kan handhaven. Voor een groot aantal stoffen is de MTR-norm vastgesteld en weergegeven in de 4^e Nota Waterhuishouding.

De provincie Utrecht heeft, in nauwe samenwerking met de waterschappen, voorlopige Ecologische Norm Doelstellingen ontwikkeld (END). Deze zijn uitgebreider dan de MTR en specifiek toegespitst op de situatie in de provincie. Zo zijn er bijvoorbeeld normen voor sloten, plassen en fortgrachten. Naast fysisch-chemische parameters stelt de END eisen aan morfologie, beheer en onderhoud van het watersysteem. De END maakt een onderverdeling in hoogste, middelste en laagste ecologisch niveau. Dit is gedaan om beleidsdoelen voor de korte en lange termijn te kunnen formuleren en om vorderingen te kunnen monitoren. Zo zijn aan gebieden met de functie natuur (hoogste ecologisch niveau) ecologische streefbeeld toegekend die in 2024 gehaald moeten worden.

Hoogste ecologisch niveau: er is sprake van minimale menselijke beïnvloeding, zodat er voor planten en dieren optimale ontwikkelingskansen zijn. Extensieve vormen van landgebruik en waterbeheer zijn mogelijk.

Middelste niveau: er is behalve van een natuurfunctie sprake van landgebruik waarbij menselijke beïnvloeding een belangrijke rol speelt.

Laagste niveau: basisbeschermingsniveau; deze komt qua fysisch-chemische parameters ongeveer overeen met de MTR-norm.

- *De ecohydrologische variatie (de natuurlijke verscheidenheid in waterkwaliteit) binnen het plangebied is hersteld.*

De natuurlijke variatie in de verschillende gebieden zoals veen-, zand-, klei- en kwelgebieden wordt hersteld en zal in 2007 voor een groot deel weer duidelijk aanwezig zijn in het gebied van de Langbroekerwetering en Groenraven-Oost. Hiervoor wordt onder andere het beheer en onderhoud in de diverse gebieden voor zover mogelijk aangepast, op basis van de landelijke doelstelling met betrekking tot de realisatie van ecologische verbindingzones. Voor 2007 wordt in samenwerking met andere partijen minimaal 15 km natuurvriendelijke oever aangelegd.

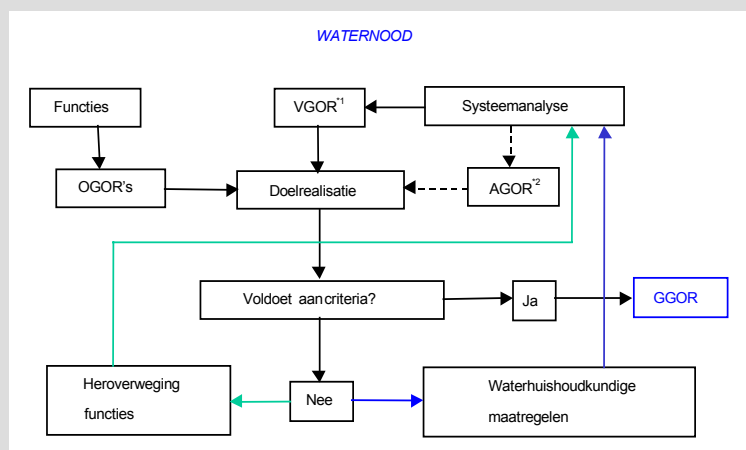
- *Er zijn goede gebruiksmogelijkheden van het plangebied voor verschillende maatschappelijke functies.*

Het waterschap levert, voor zover dit binnen zijn taken en verantwoordelijkheden past, een bijdrage aan het realiseren van goede gebruiksmogelijkheden van het plangebied voor maatschappelijke functies. Een belangrijk onderdeel hiervan is de beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit. Daarnaast wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met recreatieve functies en meervoudig ruimtegebruik van water. Hiervoor wordt onder andere gewezen op de toegekende en weergegeven gebruiksfuncties zoals omschreven in hoofdstuk 2 en wordt voornamelijk samengewerkt met andere organisaties. Het vaststellen van het Gewenste Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) is een belangrijke stap in het bereiken van deze doelstelling (zie intermezzo).

Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR)

De laatste jaren is in het waterbeheer een trend zichtbaar waarbij het grondwaterregime en de functietoekenning aan een gebied steeds meer als leidraad voor het beheer van het watersysteem wordt gebruikt. Dienst Landelijk Gebied (DLG) heeft hiervoor in samenwerking met de Unie van Waterschappen een methode beschreven in het project 'Waternood', waarbij de werkwijze voor het vaststellen van het GGOR gestructureerd wordt.

De Waternood-methode is als volgt: In een gebied hebben de waterbeheerders te maken met verschillende functies en grondsoorten. Bij elke combinatie van functie en grondsoort kan een hydrologisch regime worden gekarakteriseerd waarmee deze combinatie optimaal tot haar recht komt. Dit regime wordt aangeduid met de term optimaal grond- en oppervlaktewaterregime (OGOR). Doordat aan elkaar grenzende functies elkaar beïnvloeden zal dit OGOR meestal niet bereikt kunnen worden. In de praktijk is het daarom vaak nodig om in een gebied (bijvoorbeeld een beheerseenheid van een waterbeheerder) de optimale hydrologische regimes zo goed mogelijk te combineren. Hierbij worden de belangen van de verschillende functies (met soms onderling sterk afwijkende OGOR's) die in een gebied spelen, tegen elkaar afgewogen. Het resultaat is het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR). In figuur 3.2 is de GGOR-systematiek schematisch weergegeven.

*1: VGOR staat voor verwacht grond- en oppervlaktewaterregime

*2: AGOR staat voor actuele grond- en oppervlaktewaterregime

Figuur 3.2: schematische weergave GGOR-systematiek

- *De bodemdaling is verminderd en zo mogelijk gestopt.*

Met name in het westelijk deel van het beheersgebied komen grote veengebieden voor. Deze gebieden zijn door oxidatie van het veen gevoelig voor bodemdaling. De bodemdaling kan problemen zoals schade aan bebouwing en eutrofiëring tot gevolg hebben als gevolg van mineralisatie van veen. Ook eutrofiëring, versnippering van het waterbeheer, ongelijkmatige maaiveld daling, en schade aan dijken, kaden, riolering en bekabeling zijn een gevolg van bodemdaling. Door het peilbeheer hierop af te stemmen en alleen de bodemdaling te volgen wordt deze daling niet verergerd, hierbij rekening houdend met het grondgebruik. Ook in overige klei-op-veengebieden wordt door peilbeheer gepoogd de bodemdaling terug te dringen. De mate waarin dit zal lukken hangt ook af van de ruimtelijke ontwikkelingen in het beheersgebied.

- *De landschappelijke betekenis van water is behouden of versterkt.*

Water speelt een belangrijke rol bij de herkenbaarheid van verschillende landschappen en draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de stedelijke en landelijke leefomgeving. Daarnaast bezitten veel watersystemen cultuurhistorische waarden, zoals de inundatiegebieden van de Hollandse Waterlinie en ontginningspatronen. Het waterschap wil de belevingswaarde van water behouden of versterken.

4 MAATREGELLEN TOT 2007

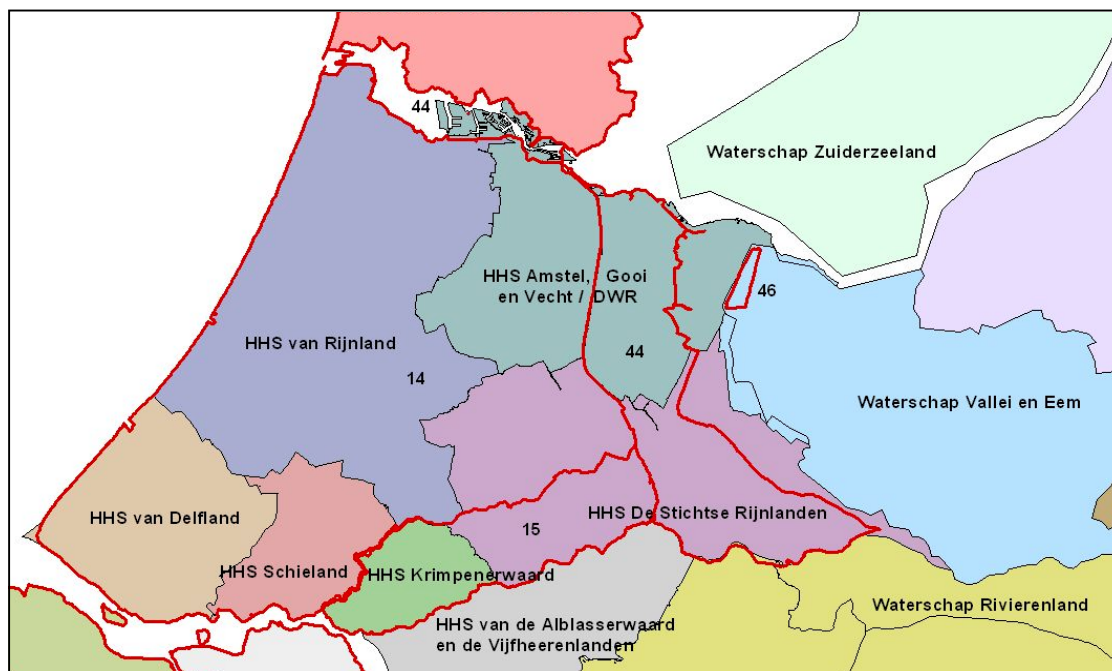
Het waterschap voert het kwantiteits- en kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater in zijn gebied uit. Hierbij wordt uitgegaan van de wettelijke taak van het waterschap. De maatregelen die hiervoor worden uitgevoerd zijn niet allemaal verwoord in dit waterbeheersplan; reguliere taken en maatregelen worden gewoon uitgevoerd. Zoals reeds eerder genoemd worden in dit waterbeheersplan per thema de voorziene ontwikkelingen en de beoogde aanpak in de vorm van generieke maatregelen uitgewerkt. Deze zijn gebaseerd op de in het vorige hoofdstuk geformuleerde doelstellingen. Daarnaast is gekozen om voor de verschillende deelgebieden een nadere uitwerking met concrete, gebiedsspecifieke ontwikkelingen en maatregelen weer te geven.

4.1 Aanpak per thema

4.1.1 Veiligheid

Het gebied wordt tegen rivierwater beschermd door forse dijken. Zonder die dijken zouden de Nederrijn en Lek ongehinderd buiten hun oevers treden, en het land ongeschikt maken voor het huidige gebruik. Sinds het begin van de dijkaanleg langs de rivieren, omstreeks 1200, zijn deze werken nooit definitief af geweest. Oorspronkelijk werd de dijkhoogte gebaseerd op de laatst opgetreden hoge waterstand. Later werd de berekende zogenaamde maatgevende afvoer van de Rijn bij Lobith die eens in de zoveel jaar zou kunnen voorkomen, de norm. Alle te beschermen gebieden in Nederland zijn sinds de Wet op de Waterkering opgedeeld in dijkringen. De gronden binnen zo'n dijkkring hebben een vastgesteld veiligheidsniveau.

Het waterschapsgebied ligt in de dijkringen 14, 15 en 44 (zie figuur 4.1). De dijken hierlangs zijn primaire waterkeringen, die beveiliging bieden tegen overstrooming door buitenwater. De primaire niet direct-kerende waterkering van de dijkringen 14 en 15 gelegen aan de westzijde van het Lekkanaal en Amsterdam-Rijnkanaal zijn in beheer en onderhoud bij Rijkswaterstaat Directie Utrecht.

Figuur 4.1: overzicht dijkringen

De Wet op de Waterkering stelt dat de waterschappen verantwoordelijk zijn voor de aanleg en het onderhoud van de dijken. Elke vijf jaar, zo schrijft de wet voor, toetst het waterschap de dijken op hun veiligheid. De toetsing vindt plaats per dijkkringgebied. De overschrijdingskans bedraagt voor dijkkring 14 één keer per 10.000 jaar, voor dijkkring 15 één keer per 2.000 jaar en voor dijkkring 44 één keer per 1.250 jaar. Vanwege de zettingsgevoelige ondergrond is in het gebied periodiek groot onderhoud vereist, om de veiligheid te handhaven.

Tot de regionale waterkeringen worden de volgende waterkeringen gerekend:

- waterkeringen die liggen langs boezemwateren;
- zomerkaden, dit zijn de keringen die liggen tussen de primaire waterkeringen en het zomerbed van de rivier;
- omringkaden, dit zijn de kaden die water van andere waterkwantiteitsbeheerders keren.

Ontwikkelingen

Verhoogde rivierafvoeren, zeespiegelrijzing en bodemdaling zijn inmiddels begrippe geworden. De noodzaak om met deze natuurlijke processen mee te werken en met bepaalde maatregelen eventuele overlast voor te zijn, heeft landelijk geresulteerd in een andere manier van denken over veiligheid. Alleen ophogen van dijken is niet voldoende. Naar verwachting nemen de piekafvoeren in de toekomst toe. Het beleidsvoornemen van de minister van Verkeer en Waterstaat, zoals vastgesteld in "Ruimte voor de rivier" is erop gericht om in 2015 een hoeveelheid water, gemeten bij Lobith, van 16.000 m³/sec af te voeren. Hiertoe zal in de uiterwaarden en op andere plaatsen langs de rivier ruimte moeten worden gevonden. Verbreding van het doorstroomprofiel en het verdiepen van het zomer- en/of winterbed van de rivier zullen steeds vaker als oplossing worden gekozen. Het waterschap voldoet momenteel al aan de normen die behoren bij een afvoer van 16.000 m³/sec bij Lobith. Voor het vergroten van de benodigde waterberging sluit het waterschap aan bij autonome ontwikkelingen voor wat het zoeken naar ruimte voor water betreft.

In 2050 zal de maatgevende afvoer bij Lobith naar verwachting toegenomen zijn tot circa 18.000 m³/sec. Landelijk is een discussie gaande over welke maatregelen getroffen moeten worden om zo'n piek te kunnen opvangen. Het waterschap denkt hierin mee en zal de maatregelen die hieruit voortvloeien onderzoeken op hun effecten op het regionaal watersysteem.

Om de veiligheid van de gebieden, die door dijkkringen worden beschermd, te kunnen bepalen, wordt een landelijke methode ontwikkeld die het waterschap gaat toepassen voor het bepalen van overstroomingskansen. De zwakke locaties in een dijkkring komen daarmee naar voren. De komende jaren zal deze aanpak resulteren in nieuwe onderzoeksprojecten. Een ervan is het project "Veiligheid van Nederland in kaart". Dit project moet de sterkte van de waterkering in beeld brengen en de risico's die er voor het achterliggende gebied zijn. Het te beschermen economisch belang komt daarbij in beeld.

In de uiterwaard ontstaan (voor het Rijk) mogelijkheden om werk met werk (speciewinning) te maken en/of met een nieuwe inrichting van de uiterwaard de ecologische streefbeelden ter plaatse te realiseren. Dijkverbetering alsmede het veranderende denken over veiligheid bieden mogelijkheden om de natuurfunctie hier meer tot haar recht te laten komen.

Aanpak

Het waterschap heeft als beheerder van de waterkering de primaire taak de veiligheid van het achterliggende gebied te waarborgen. Het waterschap doet dit door realisatie van het vastgestelde rijksbeleid. Dit beleid is uitgewerkt in diverse beheers- en onderhoudsplannen. Het waterschap is het bevoegde gezag ten aanzien van plannen voor de uitvoering van werken in de nabijheid van de primaire waterkering. Daartoe worden, op basis van de keur, vergunningen onder voorwaarden verleend dan wel geweigerd. Specifieke zorg wordt besteed aan vergunningaanvragen voor ontgroningen nabij de dijk. Deze dienen zo ver uit de dijk plaats te vinden dat de stabiliteit van de waterkering niet wordt aangetast ten gevolge van de zogenaamde "zettingsvloeiing".

Dijkverzwaring zal steeds meer het sluitstuk vormen van de te verkrijgen extra ruimte voor de rivier. Verbreding van het rivierprofiel is noodzakelijk. Eventuele gevolgen voor het waterschapsgebied zoals het ruimtebeslag door verlegging van dijken of de invloed op bestaande kwelstromen, zijn nog niet

bekend. Het waterschap zal in de komende discussie binnen de projectgroep "PKB Ruimte voor de Rivier" zijn inbreng leveren.

Het beheersplan primaire waterkeringen geeft aan op welke wijze het waterschap omgaat met beheer en onderhoud van de dijktaaluds. Het beheer wordt meer gevarieerd op de percelen die in eigendom zijn, rekening houdend met de potenties voor waardevolle vegetaties.

Ook voor het beheer van de regionale waterkeringen staan een aantal maatregelen op stapel. Voor het beheer van alle regionale keringen worden dertien deelplannen opgesteld waarvan de eerste, het beheersplan van de waterkeringen langs de Grecht, in 2003 door het dagelijks bestuur is vastgesteld. De planning is om in 2005 alle deelplannen gerealiseerd te hebben.

Het waterschap zal in 2004 de legger voor de regionale waterkeringen opstellen. Om deze waterkeringen te kunnen toetsen moet de provincie, in samenspraak met het waterschap, normen vaststellen. Omdat op dit moment nog geen normering is vastgesteld zal de legger op basis van de IPO-leidraad worden opgesteld ('groene versie').

Via het meerjaren groot-onderhoudsplan regionale waterkeringen werkt het waterschap jaarlijks aan het verbeteren van de regionale waterkeringen. Bij het uitvoeringsprogramma hiervan is rekening gehouden met de faalkans van de kade en de grootte van de economische schade als gevolg van een doorbraak. Het waterschap wil dat deze waterkeringen in 2006 aan de normen voldoen.

Tevens voert het waterschap twee keer per jaar een algehele inspectie uit van de regionale keringen. Hierbij wordt onder andere gelet op eventuele scheurvorming. Deze inspecties zullen de komende jaren worden gecontinueerd. In bijzondere situaties (b.v. de grote droogte in 2003) worden de regionale keringen zeer intensief gecontroleerd door het waterschap.

Verder worden de meest kritische regionale waterkeringen aangepakt, die bij eventueel falen de grootste (economische) schade opleveren, zodat deze in 2006 aan de normen voldoen. De provincie stelt deze normen vast, in overleg met het waterschap.

Legger waterkeringen

Het waterschap dient op grond van de Wet op de Waterkeringen een legger van de primaire waterkeringen te hebben. In de legger is omschreven waaraan de waterkering moet voldoen naar richting, vorm, afmetingen en constructie met de daarin gelegen kunstwerken en de onderhoudsplichtigen. Voor de vaststelling door het algemeen bestuur volgt de concept legger een inspraakprocedure. De legger wordt elke 5 jaar vernieuwd.

Naast veiligheid houdt het waterschap rekening met andere functies en belangen, zoals: beweiding op waterkeringen, natuurfunctie van waterkeringen, niet-waterkerende elementen en recreatie. Het waterschap voert een toegesneden aankoopbeleid van buitentaluds van primaire waterkeringen en van kwetsbare regionale waterkeringen.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving generieke maatregel	Partners
G1	Toetsen dijkkringen op veiligheid; dijkkring 15 en 44 gereed in 2004, dijkkring 14 starten in de planperiode.	-
G2	Vaststellen legger voor de regionale waterkeringen in 2005.	-
G3	Vaststellen legger voor de - niet direct kerende – primaire waterkeringen in 2006.	-
G4	Aanpakken van de meest kritische regionale waterkeringen, zodat deze in 2006 aan de normen voldoen.	Gemeenten (wegen)
G5	Opstellen 4 deelplannen per jaar voor het beheer van alle regionale keringen, zodat in 2005 alle dertien deelplannen zijn opgesteld.	-

4.1.2 Water en ruimtelijke ordening

Het waterbeheer is de afgelopen eeuwen in steeds sterkere mate geënt op technische maatregelen teneinde het watersysteem aan te passen aan het ruimtegebruik. In navolging van het rijksbeleid (o.a. NW4, WB21) kiest het waterschap in de waterstructuurvisie voor een ombuiging van deze trend. In de

toekomst wil het waterschap het waterbeheer weer sterker richten op ruimtelijke en brongerichte maatregelen. Het waterschap kan deze verandering in het waterbeheer niet alleen uitvoeren. Het zal de weg voortzetten die de afgelopen jaren reeds is ingeslagen om intensiever te communiceren en samen te werken met andere overheden en organisaties. Belangrijke instrumenten hierbij zijn de watertoets en gemeentelijke waterplannen. De gewenste veranderingen in het waterbeheer zullen vooral gestalte krijgen in de vorm van meervoudig ruimtegebruik van water. De belevingswaarde van water, met name in stedelijke gebieden, is een belangrijk aandachtspunt.

Ontwikkelingen

Wateroverlast

Conform het advies van de commissie WB21 worden in heel Nederland deelstroomgebiedsvisionen opgesteld, waarin is aangegeven welke ruimte voor water nodig is, zowel op het gebied van kwantiteit als kwaliteit. Het waterschap valt onder het deelstroomgebied Amstelland. In het kader van de deelstroomgebiedsvisie Amstelland heeft er een indicatieve onderbouwing plaatsgevonden van de huidige en te verwachten knelpunten met betrekking tot wateroverlast. De resultaten van de onderbouwende berekeningen bevestigen in grote lijnen het beeld van de knelpuntenanalyse uit de WSV:

- Wateroverlast vormt met name een knelpunt in het deelgebied Oude Rijn (zowel op de boezem als in een aantal polders);
- In de rest van het beheersgebied zijn de knelpunten met betrekking tot wateroverlast relatief kleinschalig en over het algemeen niet ernstig;
- Om de knelpunten van wateroverlast op te lossen zou een hoeveelheid water van circa 500.000 tot 1.000.000 m³ vastgehouden of geborgen moeten worden (verspreid over het gebied). Hierbij ligt het accent (>60%) op het deelgebied Oude Rijn. Daarnaast is nog eens circa 800.000 m³ berging benodigd om knelpunten op de boezem van de Oude Rijn te voorkomen.

Bij de berekeningen zijn de volgende kanttekeningen te maken:

- Er is gebruik gemaakt van een globaal rekenmodel. Een gedetailleerder model, met name voor het stedelijk gebied, zal de knelpunten beter in beeld brengen. Met name het stedelijk gebied van Nieuwegein is een belangrijk knelpunt;
- De methodiek van normering wateroverlast is nog niet uitgekristalliseerd, maar is sterk bepalend voor de omvang van de wateropgave (zie ook normering wateroverlast).

Normering wateroverlast

Op dit moment liggen er twee voorstellen voor minimale normen per type grondgebruik: één van de commissie WB21 en één van de Unie van waterschappen. Het ligt in de bedoeling dat in het nationaal bestuursakkoord (2003) bepaald wordt welke normering (landelijk) toegepast zal gaan worden. Het waterschap heeft inmiddels de studie Wateropgave opgestart, waarin onder andere het normeringsvraagstuk verder wordt uitgewerkt. Per peilgebied wordt bepaald wat het gewenste veiligheidsniveau dient te zijn.

Europese Kaderrichtlijn Water

Voor 2004 dient volgens de Europese Kaderrichtlijn Water per stroomgebied een analyse van de kenmerken van het stroomgebied, analyse van effecten van menselijk handelen, economische analyse van het watergebruik en het aanleggen van registers beschermde gebieden te worden uitgevoerd. Producten die van het waterschap verwacht worden zijn: een begrenzing van de stroomgebieden en het aanwijzen van een stroomgebiedsautoriteit (2003), een beschrijving van de waterlichamen (2004), een monitoringsprogramma (2006) en stroomgebiedsbeheersplannen (2009). Dit alles gebeurt onder de vlag van het samenwerkingsverband Rijn West.

Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime

Naast de zorg voor het voorkomen van wateroverlast, -tekorten en veiligheid zal er in toenemende mate aandacht komen voor de optimalisering van de na te streven watersituatie voor de verschillende vormen van ruimtelijk gebruik. Door het vastleggen van de na te streven watersituatie in een GGOR, beschreven in de vorm van peilen, grondwaterstand, kwel en watersamenstelling wordt het mogelijk

de waterhuishoudkundige doelen te concretiseren en betere keuzes te maken bij conflicterende belangen. Hiermee vormt de GGOR een belangrijke schakel tussen waterbeheer en ruimtelijke ordening en wordt inzichtelijk gemaakt dat een verbetering van de waterhuishoudkundige situatie voor de ene functie in veel gevallen leidt tot een verslechtering voor de andere. Om afwenteling te voorkomen wordt hierbij een adequaat schaalniveau gehanteerd. Deze analyse kan ertoe leiden dat de waterhuishoudkundige inrichting wordt geoptimaliseerd, maar daarnaast is het denkbaar dat de functies van het gebied moeten worden heroverwogen. Het waterschap werkt momenteel samen met de provincie Utrecht als grondwaterbeheerder (die hierin een voortrekkersrol vervult) aan een uitwerking van de methodiek tot bepaling van de GGOR. Zie voor een verdere toelichting op de GGOR-systematiek het intermezzo in paragraaf 3.2.

Ruimtelijke dynamiek

Onder meer door de bevolkingstoename is vooral in de regio midden van het beheersgebied een toenemende vraag naar woonruimte. Er vinden dan ook volop uitbreidingen en herstructureringen van bestaand stedelijk gebied plaats. Deze uitbreidingen hebben grote invloed op het waterbeheer binnen het beheersgebied. Dit heeft bijvoorbeeld invloed op de benodigde capaciteit van de rioolstelsels en de rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Het bestaand stedelijk gebied – met name oudere stadswijken – heeft een veel te krap gedimensioneerd watersysteem. Het waterschap wil samen met de gemeenten de stedelijke herstructureringen benutten om een meer robuust stedelijk watersysteem te realiseren. Hierdoor zullen de risico's van wateroverlast verminderen en de waterkwaliteit verbeteren.

Aanpak

Waterplannen en watertoets

Water is een ordenend principe. Om waterdoelen duurzaam te realiseren is vroegtijdige afstemming met ruimtelijke-ordeningsplannen van belang. Dit vraagt om communicatie met medeoverheden, als gemeenten en provincie en met doelgroepen. Gestreefd wordt naar een verinnerlijking van het beleidsveld “water” in de gemeentelijke planvorming. In zowel stedelijk als landelijk gebied krijgt dit vorm door de watertoets en het opstellen van waterplannen. De waterplannen zijn gericht op uitwerking van de wateropgave binnen het gemeentelijk grondgebied en vormen onder andere input voor het bestemmingsplan. Zowel vanuit oogpunt van schaarste aan ruimte als beheersing van de kosten, wil het waterschap de wateropgave vooral realiseren door middel van meervoudig ruimtegebruik van water.

De watertoets is geïntroduceerd als een instrument dat nieuwe ruimtelijke plannen toetst op de mate waarin zij rekening houden met het beleid om water meer ruimte te geven en water zijn ordende rol te kunnen laten vervullen. De plannen moeten voldoen aan de doelstellingen voor duurzaam waterbeheer. Het waterschap bevindt zich momenteel in een leerproces ten aanzien van de watertoets. Het doel is om tijdig en op de juiste plek een gedegen inhoudelijk waterstandpunt in te brengen in de belangenafweging, zodat water een ordenende rol kan vervullen. In het kader van het streekplan Utrecht heeft het waterschap zich hiervoor nadrukkelijk ingezet. Dit alles wordt makkelijker nu de watertoets is opgenomen in het Nationaal Bestuursakkoord Water en wanneer de watertoets ook wettelijk verankerd is. De watertoets zal de komende planperiode nader uitgewerkt worden en toegepast worden bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Ook ontwikkelt het waterschap momenteel een toetsingskader en een checklist voor de watertoets.

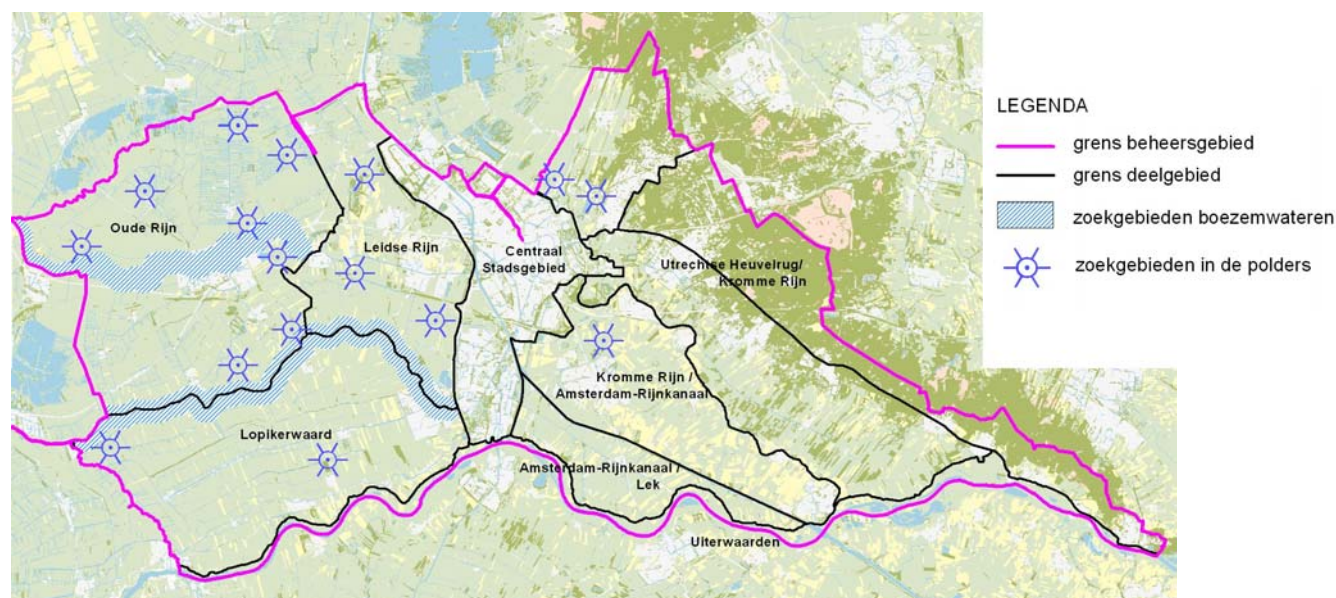
Het waterschap stelt met de gemeenten Utrecht, Nieuwegein, Zeist en Rhenen momenteel een waterplan op. Deze zullen in 2004 gereed zijn. Ook worden voorbereidingen getroffen om met de gemeenten Maarn, Amerongen, Leersum, Doorn, Driebergen, Wijk bij Duurstede en Bunnik een intergemeentelijk waterplan op te stellen (gereed in 2005). In 2004 wordt samen met het zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden een waterplan voor Vlist opgesteld. Vanaf 2005 zal het waterschap met de overige gemeenten in overleg gaan over de wenselijkheid van een waterplan. In totaal faciliteert het waterschap voor 12 gemeenten het opstellen van een waterplan.

Ook bij herstructurering van bestaand stedelijk gebied wordt het waterschap betrokken indien dit kansen biedt het stedelijk watersysteem te verbeteren. Bij ingrepen in het stedelijk gebied van beperkte omvang draagt de gemeente er zelf zorg voor dat, aan de hand van een checklist, relevante wateraspecten worden meegenomen.

De prioriteit voor het oplossen van knelpunten met betrekking tot waterkwaliteit zal liggen bij de deelgebieden Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn en Centraal Stadsgebied. Verder geeft het waterschap prioriteit aan de stedelijke gebieden voor het oplossen van knelpunten met betrekking tot wateroverlast, watertekort en belevingswaarde. Zowel in stedelijk als landelijk gebied wordt aandacht besteed aan de ecohydrologische variatie en wordt gestreefd naar meer zelfvoorzienende watersystemen. Dit laatste kan onder meer gerealiseerd worden doordat het waterschap samen met de gemeenten een forse impuls geeft aan het afkoppelen van verhard oppervlak. Het waterschap streeft ook naar een verdere samenwerking met de provincie en de Dienst Landelijk Gebied (DLG) voor het uitwerken van projecten in het landelijk gebied.

Waterberging

Voor het oplossen van huidige en toekomstige knelpunten wateroverlast en watertekort is ruimte nodig. Dit kan ruimte zijn waar water wordt vastgehouden om wateroverlast elders te voorkomen en/of perioden met watertekort te overbruggen. Maar ook om gebieden te realiseren waar (tijdelijk) water geborgen kan worden zodat elders wateroverlast wordt voorkomen. In de stroomgebiedsvisie Amsteland zijn zoekgebieden voor waterberging aangegeven (zie figuur 4.2). In het streekplan Utrecht wordt bepaald voor welke locaties een planologische reservering voor waterberging moet plaatsvinden. Voor wateroverlast zal ruimte gezocht worden om 1,3 tot 1,8 miljoen m³ water te bergen. Om water te kunnen bufferen om in perioden van watertekort minder afhankelijk te zijn van inlaatwater, moet een hoeveelheid, die een factor drie hoger ligt dan voor wateroverlast (3,9 tot 5,4 miljoen m³), geborgen kunnen worden binnen het beheersgebied. Het waterschap streeft hierbij naar het toepassen van meervoudig ruimtegebruik om de wateropgave te realiseren.

Figuur 4.2: onderzoeksopgave waterberging

In 2003 werkt het waterschap de knelpunten voor wateroverlast verder uit. In 2004 worden de maatregelen geconcretiseerd, zodat op basis daarvan een uitvoeringsprogramma kan worden opgesteld.

Daar waar zich kansen of ontwikkelingen voor doen om ruimte voor waterberging te realiseren, zoals wateringstad en Hollandse IJssel, zal het waterschap daar actief op inspelen. Hierbij zal prioriteit gegeven worden aan de knelpunten in het stedelijk gebied en de boezem van de Oude Rijn.

Maatregelen zullen altijd in overleg met de belanghebbenden plaatsvinden, waarbij afspraken gemaakt worden over procedures etc. Ook eventuele nadelige gevolgen zullen vooraf afdoende met betrokkenen worden geregeld.

Peilbeheer en peilbesluiten

Op grond van de Verordening waterhuishouding legt het waterschap de peilen in peilbesluiten vast. Voor de gebieden waar op grond van de Verordening waterhuishouding de verplichting voor het opstellen van peilbesluiten niet geldt, worden streefpeilen vastgelegd. Peilbesluiten kunnen worden gebruikt als actief instrument om te komen tot een duurzaam waterbeheer, waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezige gebruiksfuncties binnen en buiten het peilgebied. De nieuw op te stellen peilbesluiten zullen zoveel als mogelijk worden gebaseerd op de nog vast te stellen GGOR. Het waterschap wil hierbij meer aandacht gaan schenken aan de communicatie rond peilbesluiten. Niet alleen bij de vaststelling maar ook bij de voorbereiding van het peilbesluit zal nadrukkelijk met de belanghebbenden gecommuniceerd worden.

In 2007 beschikt het waterschap gebiedsdekkend over geldige peilbesluiten. Per jaar worden daartoe minimaal zeven peilbesluiten opgesteld. De planning voor het opstellen van de peilbesluiten is weer-geven in bijlage 5. Als criteria voor de planning zijn gebruikt:

- 10-jaarlijkse herziening van peilbesluiten;
- aanhaken bij gebiedsgerichte projecten.

In de beleidsnota peilbesluiten (1998) is aangegeven welke onderwerpen in de peilbesluiten worden uitgewerkt. Dit zijn onder andere: verdroging, flexibel peilbeheer, onderbemalingen, hoogwatervoor-zieningen, waterkwaliteit en ecologie. Gestreefd wordt naar het toepassen van flexibel peilbeheer, zodat water langer wordt vastgehouden en minder gebiedsvreemd water wordt ingelaten. De prioriteit voor het oplossen van knelpunten ten aanzien van bodemdaling ligt in het inspelen op ontwikkelingen van derden, waarbij binnen de randvoorwaarden van de aanwezige gebruiksfuncties een verdergaande bodemdaling kan worden tegengegaan. Opgemerkt wordt dat voor een echt actieve aanpak van de bodemdaling een functieverandering noodzakelijk is. De verantwoordelijkheid voor een eventuele functieverandering ligt niet bij het waterschap maar bij de provincies.

In de beleidsnota peilbesluiten (1998) is vastgelegd welke criteria het waterschap hanteert bij het beoordelen van een vergunningaanvraag voor op- of onderbemalingen. Deze criteria zijn er op gericht om het aantal op- en onderbemalingen (peilafwijkingen) zo beperkt mogelijk te houden. De bestaande vergunningen zullen door het waterschap getoetst worden aan deze criteria. Regulering van onderbemalingen die niet aan de criteria voldoen zal in eerste instantie gebeuren door aanpassing van peilgebieden. In 2004 zal het bestuur hierover het beleid formuleren.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving generieke maatregel	Partners
G6	Voor 2007 opstellen van waterplannen met 12 gemeenten met daarin aandacht voor de waterkwaliteit (zie gebiedsgerichte maatregelen KR4, UH6, LW8 en CS3).	Gemeenten
G7	Uitwerken van mogelijkheden voor open water/waterberging in alle bestaande stedelijke gebieden voor 2005 om knelpunten wateroverlast op te lossen (zie gebiedsgerichte maatregelen).	Gemeenten
G8	Gebruiken en nader uitwerken van de watertoets bij nieuwe ruimtelijke plannen.	Provincies en gemeenten
G9	Stimuleren van afkoppelen verhard oppervlak in samenwerking met gemeenten. Doelstelling voor 1 januari 2007 (ten opzichte van het op 1 januari 2003 aangekoppelde verharde oppervlak): op zandgronden is 6% extra verhard oppervlak afgekoppeld van de riolering en in het overige deel van het beheersgebied 3%.	Gemeenten
G10	Voor 2005 kwantificeren van de wateropgave op basis van de normering wateroverlast uit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Tevens voor 2005 de mogelijke maatregelen om knelpunten wateroverlast op te lossen uitwerken.	Provincie, Rijkswaterstaat
G11	Uitwerken en in 2005 vaststellen van een GGOR per peilgebied, in samenwerking met de provincies.	Provincies, landbouw, natuurorganisaties
G12	Per jaar minimaal zeven peilbesluiten opstellen, zodat het waterschap in 2007 gebiedsdekkend over peilbesluiten beschikt. Voor gebieden waar geen verplichting geldt voor het opstellen van peilbesluiten zijn in 2007 streefpeilen vastgelegd (zie gebiedsgerichte maatregelen).	Provincie, gemeenten, belangenorganisaties
G13	Voor 2005 afspraken maken met gemeenten en provincie over de verdeling van verantwoordelijkheden omtrent grond- en oppervlaktewateroverlast.	Gemeenten en provincies
G14	Inspelen op ontwikkelingen van derden om bodemdaling tegen te gaan.	Provincie, gemeenten,

		belangenorganisaties
G15	In 2004 een analyse voor het beheersgebied van het waterschap conform de Kaderrichtlijn Water gereed hebben.	Provincies

4.1.3 Inrichting en beheer watersysteem

De gebiedsgerichte functies (landbouw, natuur, landbouw met waternatuur en stedelijk gebied) en de gebruiksfuncties (zwemwater, scheepvaart, kanowater en natte ecologische verbindingzone) spelen een rol bij de inrichting en het onderhoud. Daarnaast wordt rekening gehouden met berekening voor nachtvorstbestrijding, (potentiële) waardevolle water- en/of oevervegetatie en natuurontwikkeling in bebouwd gebied.

Ontwikkelingen

Onderhoud watergangen

Door het aanpassen van het reguliere onderhoud aan de natuurwaarden in de watergangen, vanzelfsprekend rekeninghoudend met de functie van wateraan- en afvoer, kan veel winst behaald worden. Hierdoor krijgen de natuurwaarden meer kans zich te ontwikkelen en wordt de belevingswaarde van het oppervlaktewater verhoogd. Om de wijze van onderhoud af te stemmen op de functie heeft het waterschap het 'Beheersplan onderhoud watergangen' opgesteld. Dit wordt per deelgebied uitgewerkt in onderhoudsplannen. Monitoring is belangrijk om te zien of de beoogde winst van het aangepaste onderhoud behaald wordt. De komende planperiode wordt aan deze monitoring vormgegeven. Het beheersplan, het onderhoudsplan en het monitoringsplan samen moeten in de toekomst gaan zorgen voor een onderhoud dat is afgestemd op de integrale functies die de primaire watergangen hebben.

Legger watergangen

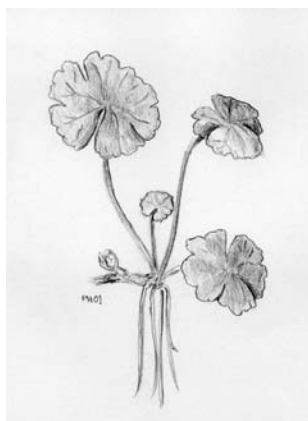
Het waterschap dient op grond van de Waterschapswet een legger van watergangen en kunstwerken te hebben. In de legger zijn de onderhoudsverplichtingen en de onderhoudsplichtigen van het oppervlaktewater met de daarin gelegen kunstwerken en de waterkeringen in het beheersgebied van het waterschap aangegeven. Voor de vaststelling door het algemeen bestuur volgt de concept-legger een inspraakprocedure. De legger wordt elke 10 jaar vernieuwd. De watergangen worden onderhouden door het waterschap (primaire systeem) en de aangelanden (tertiaire systeem). De secundaire watergangen worden wat betreft het groenonderhoud onderhouden door de aangelanden en het groot onderhoud (baggeren) door het waterschap. De onderhoudsverplichtingen en de onderhoudsplichtigen zijn in de legger vastgelegd. In 2003 wordt de kwantitatieve legger watergangen vastgesteld. In 2004 wordt de integrale legger vastgesteld.

Om inzicht te krijgen in de ecologische waterkwaliteit van stadswateren in relatie tot de omgeving vindt het onderzoek stadswateren plaats. De methodiek, opgesteld door de Stowa, bestaat uit de beoordeling van water-, oever- en (kade)muurplanten. Het onderzoek levert ook inzicht in sturende factoren die de basis kunnen vormen voor het definiëren van maatregelen bij op te stellen waterplannen.

Verder wordt het waterschap de laatste jaren geconfronteerd met exotische waterplanten die vaak extra inspanning vergen voor het beheer en onderhoud van watergangen. De bekendste daarvan is de Grote waternavel. Hoe het waterschap hiermee omgaat is beschreven in het intermezzo.

Grote waternavel

Grote waternavel is een exoot die door zijn excessieve groei in de watergangen voor problemen zorgt. Dit is een landelijk beeld. De plant kan een watergang volledig afsluiten van de lucht, wat leidt tot zuurstofgebrek met gevolgen als stankoverlast en vissterfte. Het waterschap zorgt zelf voor het verwijderen van deze woekeraar. Eerst worden mechanische

Regelgeving bescherming natuurgebieden

In het beheersgebied van het waterschap zijn ingevolge de Natuurbeschermingswet een aantal beschermde natuurmonumenten aangewezen. Dit zijn:

- Moerasterreinen langs de Bijleveld (1978), Utrecht;
- De Haak (1978), Woerden;
- De Raaphof (1982), Bunnik;
- Kamerikse Nessen (1992), Woerden;
- De Nederrijn;
- Amerongse bovenpolder (deels)⁶;
- De Bol (ten zuidwesten van Lopik)⁶.

Voor activiteiten die deze natuurmonumenten kunnen aantasten bestaat een vergunningplicht.

In de Flora en Fauna-wet is een soortenlijst opgenomen met beschermde planten- en diersoorten. Ook de Vogel- en Habitatrichtlijn bevatten dergelijke lijsten, zij komen echter niet geheel overeen. Daarnaast zijn in de Vogel- en Habitatrichtlijn beschermingsgebieden aangewezen (2000), binnen het waterschap is dit de Nederrijn, langs de zuid-oost grens van het waterschap.

Tenslotte is per 1 april 2002 de Flora- en faunawet inwerking getreden. Deze wetgeving zorgt voor bescherming van de planten en dieren in Nederland. Het waterschap heeft inmiddels twee documenten laten samenstellen die uitwerking geven aan de nieuwe wetgeving. Het betreft de volgende rapporten: "Amfibieën, Vissen en Baggeren. Richtlijnen voor het baggeren van wateren met betrekking op het voorkomen van kwetsbare en bedreigde amfibieën en vissen" en "Gebiedsgerichte knelpuntenanalyse en ontwikkelingsvisie visfauna".

Visfauna

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de gewenste leefomgeving van de visgemeenschap in het beheersgebied van het waterschap. Dit heeft geleid tot het opstellen van een gebiedsgericht uitvoeringsprogramma (Gebiedsgerichte knelpuntenanalyse en ontwikkelingsvisie visfauna). Op basis van fysisch-geografische en waterhuishoudkundige verscheidenheid is het beheersgebied van het waterschap verdeeld in zes hoofdgebieden. Per hoofdgebied zijn een knelpuntenanalyse en streef-beelden voor de visfauna opgesteld. De streefbeelden geven de toestand weer waarin de leefomstandigheden voor visfauna geoptimaliseerd zijn. Uit de confrontatie van de huidige situatie en het streefbeeld komen de knelpunten naar voren. Maatregelen zijn geformuleerd met als doel de knelpunten op te heffen.

Waterbodem en baggerbeleid

In de afgelopen jaren is in het gebied een baggerachterstand ontstaan. Om dit probleem op te lossen is een baggerprogramma opgesteld waarin is aangegeven op welke wijze deze achterstand in 2015 zal zijn weggewerkt. Om dit te kunnen realiseren is het noodzakelijk dat gedurende het gehele jaar wordt gebaggerd. Bij het jaarrond baggeren kan schade aan flora en fauna, met name amfibieën, worden toe gebracht. Ook kan het leefmilieu voor vissen door de baggerwerkzaamheden (tijdelijk) negatief worden beïnvloed. Aan de andere kant ontstaat er ook weer milieuwinst, doordat de leefomstandigheden na het baggeren aanzienlijk zijn verbeterd.

Om schade zoveel mogelijk te beperken is een inventarisatie uitgevoerd om te weten te komen welke kwetsbare en bedreigde amfibieën waar en wanneer voorkomen in primaire watergangen in het beheersgebied van het waterschap. Er zijn gebiedsgewijs richtlijnen opgesteld, zodat een aangepast baggerbeheer kan worden uitgevoerd om de schade zoveel mogelijk te beperken. Hierbij speelt ook het aspect van het verkrijgen van begrip bij ingelanden voor de noodzakelijkheid en uitvoering van baggerwerkzaamheden een belangrijke rol.

⁶ Deze gebieden zijn in april 2003 aangemeld bij de Europese unie. Ondanks dat ze nog niet formeel onder de Habitat-richtlijn vallen krijgen ze bij aanmelding al wel een beschermde status.

In het Baggerprogramma 2001-2015 is de prioriteit voor het baggeren hoofdzakelijk per primaire watergang of per aaneengesloten gebied bepaald door de aanwezige en vereiste waterdiepte. Aan de hand van deze prioriteiten en de haalbaarheid van het kunnen verwerken van de bagger is een uitvoeringsplanning opgesteld. Daarnaast is er gekeken naar de koppeling met andere werken of gebiedsgerichte plannen zoals de herinrichting Driebruggen en het Langbroekerweteringproject. Dit betekent dat de eerste jaren met name in het landelijk gebied veel gebaggerd gaat worden.

Daarnaast zijn er voor de stedelijke gebieden gezamenlijk met de gemeenten baggerplannen opgesteld. Deze plannen omvatten een gezamenlijke aanpak van de baggerproblematiek in de betreffende gemeente. Door de plannen ontstaat een beter inzicht in de waterbodempromblematiek in stedelijk gebied. De samenwerking bevordert een efficiënte werkwijze waardoor het baggeren vaak met minder overlast en tegen lagere kosten kan worden aangepakt. Met de subsidieregeling SUBBIED als stimulans worden binnenkort per gemeente stedelijke uitvoeringsplannen opgesteld voor baggerwerkzaamheden voor de komende 4 jaar. Gevolg hiervan zal zijn dat het baggeren van sommige landelijke gebieden in de tijd naar achteren zal schuiven om extra geld vrij te maken voor de stedelijke gebieden.

De vrijstelling van het niet mogen storten van klasse 2 bagger op aan de watergangen grenzende percelen is onlangs verlengd. Daarnaast wordt de bagger die niet op de kant kan worden gezet in tijdelijke of doorgangsdepots verwerkt. De ingedroogde bagger kan vervolgens hergebruikt worden in een werk of worden afgevoerd naar een stort. Reinigbare verontreinigde specie wordt door de Rijksoverheid belast om de scheiding van zand en bagger te stimuleren en daarmee de hoeveelheid af te voeren afvalstoffen te verminderen.

Aanpak

Onderhoud watergangen

Op grond van de keur wordt jaarlijks schouw gevoerd op het onderhoud van alle watergangen in het beheersgebied. De diepte van watergangen werd tot nu toe echter nauwelijks gecontroleerd. Door het accent van de schouwvoering geleidelijk aan te verleggen van controle op verwijdering van waterplanten naar controle op afmetingen, wil het waterschap de volgende doelen bereiken:

- het waarborgen van open waterberging door het instandhouden van alle aanwezige watergangen;
- het verbeteren van de waterkwaliteit;
- het verminderen van de baggeraangroei van de primaire watergangen.

Daarom zal een diepteschouw op de tertiaire watergangen voor het gehele beheersgebied geleidelijk worden ingevoerd. Het jaarlijks onderhoud (verwijderen waterplanten) is, zeker in binnensloten, vooral een individueel belang. Daarom gaat het waterschap een proef uitvoeren om in gebieden waar de diepteschouw heeft plaatsgevonden, in binnensloten de controle op het normale onderhoud (maaieren van waterplanten) achterwege te laten. Hiermee wil het waterschap aan de ene kant een bijdrage leveren aan het meer vasthouden van water in de haarvaten, aan de andere kant de ecologische waarden van sloten verhogen. In 2005 zal een evaluatie plaatsvinden. Op basis hiervan kan het beleid eventueel verder worden aangepast.

Hoe het waterschap omgaat met vergunningsaanvragen voor het dempen van oppervlaktewater is vastgelegd in de beleidsnota dempingen (2000). Hoofddijn van dit beleid is dat de bestaande hoeveelheid open waterberging blijft bestaan en dat in principe iedere slootdemping gecompenseerd moet worden binnen hetzelfde peilgebied.

Inrichting

Bij de (her)inrichting van watergangen houdt het waterschap onder andere rekening met de ecologische functie. Dit betekent dat de inrichting mede wordt afgestemd op het verbeteren, behouden of herstellen van goede leefomstandigheden in en langs het water voor ten minste de algemene planten- en diersoorten. Daar waar hogere ecologische doelstellingen gelden, wordt ook rekening gehouden met kwetsbaardere soorten. Het waterschap houdt bij zijn werkzaamheden verder rekening met recreatief medegebruik van watergangen.

Monitoring

Met behulp van monitoring kan het effect van (her)inrichting van watergangen op het aquatisch milieu in beeld worden gebracht. In 2004 beschikt het waterschap over zodanige meetsystemen en gegevens (kwaliteit, kwantiteit, grond- en oppervlaktewater en ecologie) dat het integrale watersysteemanalyses kan uitvoeren voor het gehele beheersgebied, per deelgebied en per project. Deze watersysteemanalyse anticipeert op de bepalingen uit de Kaderrichtlijn Water.

Ter onderbouwing en voor de evaluatie van het beleid van het waterschap zal vanaf 2004 een watersysteemrapportage worden opgesteld. Hierin wordt een beeld geschetst van de toestand van de watersystemen en de bronnen die deze systemen beïnvloeden. Zo veel mogelijk zal hierbij aansluiting worden gezocht bij de methodiek voor de provinciale regionale watersysteemrapportage en de eisen uit de Kaderrichtlijn Water.

Natte ecologische verbindingzones

Binnen het gebied is een grote verscheidenheid aan veelal verspreid voorkomende (natte) natuurwaarden aanwezig, die een onderdeel vormen van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Voor de begrensde nieuwe natuur en zoekgebieden nieuwe natuur wordt na verwerving door een natuurbeherende instantie, het waterbeheer afgestemd op de wensen voor de natuur. Van de beheerders van natuurterreinen wordt verwacht dat zij hun wensen bij het waterschap kenbaar maken. Deze zijn veelal vastgelegd in natuurdoeltypen voor de provincie Utrecht.

Het waterschap neemt de rol van trekker op zich voor de ontwikkeling van een natte ecologische verbindingzone, als het oppervlaktewater onder het beheer van het waterschap valt. Verder is het waterschap verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van die delen van de ecologische verbindingzone die uit oppervlaktewateren bestaan en die onder het beheer van het waterschap vallen. Het waterschap stelt zich verantwoordelijk voor de watergang van insteek tot insteek.

In 2004 stelt het waterschap een meerjarenplan grootonderhoud oevers vast, inclusief de programmering voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de ecologische hoofdstructuur. Voor 2017 wordt 157 km natuurvriendelijke oever in de natte ecologische verbindingzones aangelegd. In de planperiode wordt hiervan 15 km gerealiseerd. Realisatie van de natte ecologische verbindingzones betekent dat het waterschap voor 2017 in de watergangen circa vijftig faunapassages gaat aanleggen, voornamelijk om barrières in de vorm van stuwen, duikers en bruggen passeerbaar te maken.

Visfauna

Het waterschap zal het document 'Gebiedsgerichte knelpuntenanalyse en ontwikkelingsvisie visfauna' als basis hanteren bij het opstellen van beheersplannen en projectplannen om aan de eisen die de visfauna aan zijn leefomgeving stelt, zo goed mogelijk tegemoet te komen. Daarbij wordt een globale afweging gemaakt waarna de uiteindelijke besluitvorming over de maatregelen kan plaatsvinden. Na vijf jaar worden de genomen maatregelen geëvalueerd.

Waterbodem en baggerbeleid

In het werkgebied van het waterschap is een achterstand ontstaan in het op diepte houden van primaire watergangen. Om deze achterstand weg te werken is het noodzakelijk jaarrond te baggeren. Het waterschap streeft naar het inhalen van de achterstand uiterlijk in 2015. Geschat wordt dat in totaal circa 7.500.000 m³ onderhoudsbagger moet worden verwijderd. Dit betreft klasse 0, 1, 2, 3 en 4 bagger in watergangen in onderhoud bij het waterschap.

Eigenaren van aan watergangen grenzende percelen zijn verantwoordelijk voor de verwijdering van bagger uit de schei- en binnensloten. Verontreinigde bagger in de klassen 3 en 4 wordt naar daarvoor speciaal ingerichte depots gebracht en na rijping indien mogelijk hergebruikt en anders als afval gestort. Voordat een depot kan worden gevuld is een lange voorbereidingstijd noodzakelijk, omdat diverse vergunningstrajecten moeten worden doorlopen. Met de vaststelling van het baggerprogramma 2001-2015 is gestart met het planmatig verwijderen van de onderhoudsbagger. De komende jaren zal het baggerprogramma worden aangescherpt en bijgestuurd door het verwerken van nieuwe waterbodemkwaliteitsgegevens en de opgedane ervaring.

Het verwerken van de bagger is door de regelgeving en het gebrek aan depotruimte een probleem. Dit geldt met name voor onderhoudsbagger uit stedelijke gebieden (geen ruimte op de kant) en voor verontreinigde bagger. Het waterschap tracht dit probleem op te lossen door het inrichten van verschillende tijdelijke of doorgangsdepots (indien nodig gezamenlijk met de gemeenten) waar de bagger kan ontwateren en rijpen. Na toetsing aan het Bouwstoffenbesluit wordt gestreefd naar toepassing van de grond uit deze depots als bouwstof in werken van het waterschap of van derden. Het waterschap zal het toepassen van de gerijpte baggerspecie in eigen werken jaarlijks trachten te vergroten.

Om de afzet van gerijpte, licht verontreinigde bagger makkelijker te maken maakt het waterschap gebruik van actief bodembeheer. In gebieden waarin de bodem toch al een beetje verontreinigd is kan op deze manier licht verontreinigde bagger worden afgezet, als deze met dezelfde stoffen is verontreinigd. Door gebruik te maken van bodemkwaliteitskaarten kan bovendien een deel van de benodigde onderzoeken achterwege blijven, hetgeen tijd en kosten bespaart. Het waterschap stimuleert, samen met de provincie en de milieudienst, gemeenten om bodemkwaliteitskaarten te maken en is hier zelf ook nauw bij betrokken. Het waterschap kan het opstellen van bodemkwaliteitskaarten financieel ondersteunen vanwege het feit dat deze (in de toekomst) besparingen kunnen opleveren.

Het waterschap blijft zoeken naar mogelijkheden op de markt voor het verwerken van sterk verontreinigde bagger. Waar mogelijk zal het waterschap initiatieven steunen, zoals het thermisch immobiliseren van bagger.

Saneringsprogramma waterbodembodem

Het baggerprogramma van het waterschap dekt de verwijdering van alle onderhoudsbagger, dus ook ernstig verontreinigde bagger. Waterbodembodem buiten het onderhoudsprofiel valt buiten dit programma. Het waterschap heeft echter wel een wettelijke taak wanneer deze waterbodembodem ernstig verontreinigd is (dat wil zeggen klasse 4). Het gaat hier om saneringsbagger die om kwaliteitsredenen (ecologie en gezondheidsrisico's) wordt weggehaald.

Voor de aanpak van de ernstig verontreinigde waterbodembodem (buiten het onderhoudsprofiel) wordt in 2003 een saneringsprogramma opgesteld. Het saneringsprogramma zal gericht zijn op de uitvoering beginnend in 2004.

Bij de sanering van waterbodembodem buiten het onderhoudsprofiel zijn de provincies het bevoegd gezag. Wanneer een sanering op de urgentielijst van de provincie komt, kan een beroep gedaan worden op medefinanciering door het Rijk. De omvang van de verontreiniging van de waterbodembodem buiten het onderhoudsprofiel is op dit moment nog onvoldoende bekend. Voor het opstellen van het saneringsprogramma zal het waterschap nader onderzoek laten doen naar de omvang, de mogelijke aanpak en de daarmee samenhangende kosten.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving generieke maatregel	Partners
G16	Vaststellen meerjarenplan grootonderhoud oevers in 2004.	-
G17	Opstellen integrale onderhoudsplannen waarin rekening wordt gehouden met onderhoud van watergangen met diverse functies voor 2005.	-
G18	In de planperiode zal het waterschap in overleg met gemeenten, haar taakopvatting t.a.v. beheer en onderhoud in het stedelijk gebied evalueren vanuit een brede taakopvatting (kwantiteit, kwaliteit, ecologie, belevingswaarde).	Gemeenten
G19	In 2003 evalueren van de in 2002 uitgevoerde diepteschouw in het deelgebied Oude Rijn. Op basis van deze evaluatie bepalen hoe de diepteschouw in het gehele beheersgebied ingevoerd kan worden.	Landbouw
G20	Uitvoeren van een proef om in binnensloten de schouwvoering op het normale maaionderhoud achterwege te laten in 2003.	-
G21	Tegengaan verspreiding van de Grote waternevel.	Overheden en bevolking
G22	Aanleggen van minimaal 15 km natuurvriendelijke oevers in de natte ecologische hoofdstructuur voor 2007.	Gemeenten, SBB en belangenorganisaties
G23	Aanleggen van acht faunapassages in verband met de realisatie van de natte ecologische verbindingzones voor 2007.	Gemeenten, SBB en belangenorganisaties

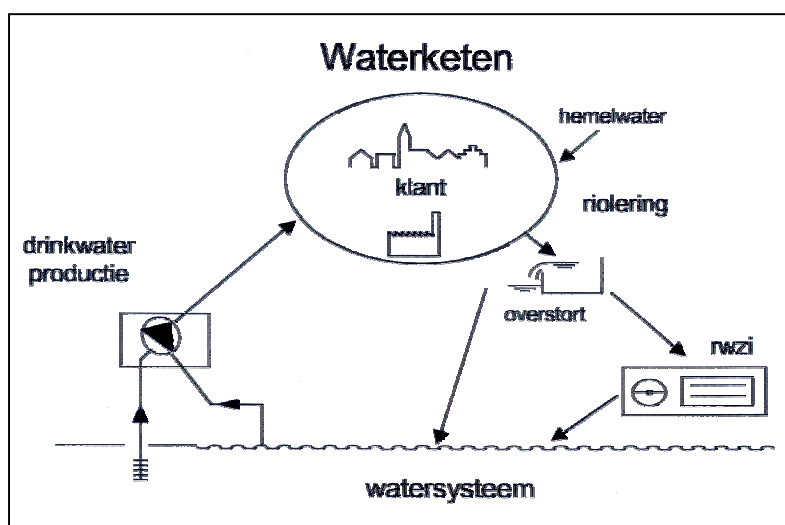
G24	Prioriteren voorgestelde maatregelen uit het document 'Gebiedsgerichte knelpuntenanalyse en ontwikkelingsvisie visfauna' en starten met de uitvoering hiervan binnen grotere projecten (werk met werk maken).	Visstandbeheerders
G25	In 2004 vaststellen aanpassingen keur voor zover nodig om gewenst maatwerk gericht op nagestreefde functies mogelijk te maken.	-
G26	Vaststellen integrale legger in 2004, gebaseerd op de integrale doelstellingen.	-
G27	Opzetten van een gebiedsdekkend meetsysteem voor waterkwaliteit en -kwantiteit van grond- en oppervlaktewater en ecologie voor 2005.	Provincies
G28	Vaststellen ecologische normdoelstellingen voor 2006 (afstemming met gebiedsgerichte normering).	Provincies
G29	Vaststellen urgentielijst voor het verwijderen van saneringsbagger en het uitvoeren van 2 saneringsgevallen in de planperiode.	Gemeenten
G30	Inrichten van tenminste vijf doorgangsdepots (indien mogelijk gezamenlijk met de gemeenten) waar de bagger kan ontwateren en rijpen. Het waterschap wil uiterlijk in 2005 beschikken over een doorgangscapaciteit van circa 180.000 m ³ /jaar (10-12 depots).	Gemeenten
G31	Gebruik maken van de mogelijkheden die actief bodembeheer biedt om licht verontreinigde bagger te verspreiden en toe te passen.	Gemeenten
G32	Zoeken naar mogelijkheden op de markt voor het verwerken van sterk verontreinigde bagger en daar waar mogelijk initiatieven ondersteunen.	-

4.1.4 Emissies en waterketen

Door het succes van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) zijn de puntlozingen uit huishoudens en bedrijven vrijwel geheel gesaneerd doordat deze via de riolering zijn aangesloten op de rioolwaterzuiveringen. Uit emissie-inventarisaties blijken diffuse bronnen nu de belangrijkste oorzaak te zijn van waterverontreiniging. Gegevens uit het routinematig meetnet laten zien dat fosfor, stikstof, koper, zink, nikkel en bestrijdingsmiddelen de probleemstoffen zijn in het beheersgebied. Daarnaast worden regelmatig te lage zuurstofgehalten gemeten.

De waterketen

Naast de taken die het waterschap heeft ten aanzien van het watersysteem liggen er ook taken binnen de waterketen. Met de waterketen wordt bedoeld op het proces van onttrekking van water aan het watersysteem, het gebruik -en eventuele hergebruik- daarvan binnen huishoudens of bedrijven en de lozing -veelal na zuivering- op het watersysteem (zie figuur 4.3). De taak van het waterschap betreft voornamelijk transport en zuivering van afvalwater waarna dit als effluent op oppervlaktewater wordt geloosd. Het waterschap heeft 17 r.w.z.i.'s in beheer, waarvan er 8 lozen op 'eigen' water.

Figuur 4.3: schematische weergave waterketen

Ontwikkelingen

Het beleid ten aanzien van de waterketen was tot voor kort voornamelijk gericht op een efficiënte aanpak van het zuiveringsproces, zodanig dat de geldende doelstellingen voor de effluentkwaliteit konden worden behaald tegen een optimale prijs-kwaliteitverhouding. Om tevens de effectiviteit van het waterketenbeheer te verbeteren streeft het waterschap naar samenwerkingsvormen die kunnen leiden tot lagere maatschappelijke kosten. Dit betreft zowel samenwerking tussen waterschappen onderling, als samenwerking met andere overheden (gemeenten en bijvoorbeeld drinkwaterbedrijven). In het Langbroekerweteringgebied worden extra inspanningen geleverd om de emissies zover terug te dringen dat de MTR-norm in dit gebied bereikt wordt.

Aanpak

Omdat de MTR-norm voor een aantal probleemstoffen in het gehele beheersgebied soms fors wordt overschreden is elke mogelijke emissiereductie zinvol. Maatregelen die effect hebben op het gehele beheersgebied blijven nodig. Naast stimulering van partijen om het diffuse bronnenprobleem aan te pakken moeten ook de juridische instrumenten optimaal benut worden, zoals bijvoorbeeld gebeurt via het Wvo-vergunningenspoor. Omdat elk gebied zijn specifieke kenmerken heeft, streeft het waterschap naast algemene maatregelen ook gebiedsgerichte maatregelen na.

Emissiebeperkende maatregelen

Vooraf door informatievoorziening, samenwerking en stimulering wil het waterschap de diffuse emissie naar het water terugdringen. Zowel in stedelijk als landelijk gebied richt het waterschap zich op het saneren van bestaande verontreinigingsbronnen en het vermijden van nieuwe bronnen. Voorbeelden hiervan zijn het stimuleren van toepassing van duurzame bouwmaterialen, het terugdringen van de vuilemissie van wegen en het verminderen van de emissie van bestrijdingsmiddelen naar het water. Mogelijk stimuleert het waterschap ook financieel het saneren van lozingen uit de recreatievaart. Het waterschap geeft verdere invulling aan de zogenaamde "hand in eigen boezem" projecten. Dit zijn projecten waarmee emissies vanuit de eigen bedrijfsvoering, zoals bestrijdingsmiddelen en emissies vanuit bouwmaterialen, zoveel mogelijk worden teruggedrongen. Deze dienen als voorbeeld voor derden om ook tot emissiereductie te komen.

Voor ons gebied ligt het speerpunt met betrekking tot emissiebeperkende maatregelen voorlopig op de deelgebieden Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn en Centraal Stadsgebied. Om deze maatregelen te kunnen formuleren dienen emissiereductiedoelstellingen te worden vastgesteld. De Kromme Rijn is een belangrijke aanvoerroute voor water in de stad Utrecht en de gekanaliseerde Hollandsche IJssel. In dit gebied zijn vanwege schone kwelstromen uit het Langbroekerweteringgebied kansen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het waterschap haakt hierbij aan op het gebiedsgericht milieuproject Langbroekerwetering. Dit gebied dient tevens als proefgebied voor het bereiken van de MTR-kwaliteit.

Vergunningverlening

Door het implementeren van het bouwstoffenbesluit gaat het waterschap de emissie vanuit bouwmaterialen terugdringen (zie Hoofdstuk 5 - Instrumentarium). De Tweede Kamer heeft besloten dat gemeenten voor 2005 definitieve maatregelen moeten treffen, zodat de risico's voor zowel de volks- als diergezondheid van emissies uit riooloverstorten op oppervlaktewater tot een aanvaardbaar niveau teruggedrongen worden (n.a.v. aanbevelingen van de commissie Meijer). Via vergunningverlening en handhaving zullen de riooloverstorten aangepakt worden. Om meer inzicht te krijgen in het werkelijke lozingsgedrag van overstorten zijn gemeenten verplicht de lozingspunten te monitoren. Daarnaast stellen gemeenten een incidentenplan op ter voorkoming en beperking van de gevolgen van incidenten waarbij de riolering betrokken is.

Het waterschap zorgt dat voor 2005 voor alle aansluitpunten (overnamepunten van afvalwater van gemeente naar waterschap) een geactualiseerde vergunning is verleend waarin voorschriften zijn opgenomen ten aanzien van de monitoring van het afgevoerde afvalwater naar de r.w.z.i. Af te geven aansluitvergunningen worden voorzien van bepalingen die de lozing van drainagewater op het riool

verbieden. Ook wordt in de bepalingen opgenomen dat gezocht moet worden naar mogelijkheden om dit drainagewater op oppervlaktewater te lozen, om zodoende de r.w.z.i. te ontzien.

Riolering

Bij hevige neerslag wordt het regenwater dat het riool instroomt tijdelijk geborgen in de riolering. Bij zware regenbuien stort de riolering over naar het oppervlaktewater. Vanuit de zorg voor het bereiken van een goede oppervlaktewaterkwaliteit stelt het waterschap eisen aan deze lozingen. Hiervoor hanteert het waterschap het landelijke tweesporenbeleid (emissie- en waterkwaliteitsspoor).

De risico's voor de volksgezondheid en diergezondheid van emissies uit riooloverstorten moeten tot een aanvaardbaar niveau worden teruggebracht. Risicovolle overstorten moeten met voorrang gesaneerd worden. Voor 2005 worden de momenteel nog aanwezige 23 risicovolle overstorten gesaneerd, waarbij het waterschap intensief zal samenwerken met de gemeenten. Verder is bij de toetsing van de gemeentelijke rioleringsplannen uitgangspunt het behalen van de basisinspanning bij alle gemeenten voor 2005 en het streven naar invulling van het waterkwaliteitsspoor voor 2010.

Het waterschap stimuleert het milieuverantwoord afkoppelen van verhard oppervlak met een subsidie-regeling. Bij het opstellen van rioleringsplannen zullen afkoppelingsmogelijkheden worden meegenomen. Het waterschap draagt financieel bij in het opstellen van afkoppelplannen en in het daadwerkelijk, milieuverantwoord afkoppelen.

Het waterschap houdt eraan vast dat de gemeenten de ongezuiverde huishoudelijke lozingen in het buitengebied vóór 1 januari 2005 gesaneerd moeten hebben (vigerend rijksbeleid). Deze lozingen moeten worden aangesloten op de riolering. Alleen als daartoe echt geen mogelijkheid bestaat, kan een IBA uitkomst bieden. Met de huidige '*Uitvoeringsregeling stimuleringsbijdrage riolering 1997*' kunnen alleen bijdragen voor rioolaanleg worden gegeven in kwetsbaar gebied, dat wil zeggen in gebieden met een natuurfunctie. Omdat in niet kwetsbare gebieden rioolaanleg uit oogpunt van waterkwaliteit ook nodig is, wordt de subsidieregeling in de planperiode uitgebreid. De nieuwe regeling voorziet in de subsidiëring van rioolaanleg in alle buitengebieden en is tevens bedoeld om de aanleg van IBA's te ontmoedigen.

Zuivering

Omdat de landelijke 75% verwijderingseis voor fosfaat en stikstof gerealiseerd is, zullen de komende jaren voornamelijk twee zaken bepalend zijn voor de uit te voeren maatregelen in het zuiverings-beheer:

- De keuze voor het stellen van hogere gebiedsgerichte eisen voor bepaalde r.w.z.i.'s. Als het Groenraven-Oost-project doorgang vindt zal in de planperiode een nazuivering worden gebouwd op de r.w.z.i. Driebergen om de MTR-waarden in het gebied te benaderen. Voor de zuiveringen van De Bilt, Zeist en Bunnik is onderzocht of aanvullende maatregelen zinvol zijn. Uit het onderzoek is gebleken dat de effluënten van de zuiveringen van De Bilt en Zeist een belemmering vormen voor het bereiken van de MTR-waarden. Voor andere r.w.z.i.'s zal het waterschap onderzoeken of verdergaande eisen zinvol zijn. Indien het schoonwatertracé geen doorgang vindt, wordt het al dan niet uitvoeren van een nazuivering Driebergen op dezelfde wijze beoordeeld als de andere r.w.z.i.'s.
- De afstemming tussen wateraanbod en zuiveringscapaciteit (optimalisatie van het afvalwater-systeem) krijgt de komende jaren ruime aandacht. Dit speelt vooral in gebieden waarin, door groei van het aantal inwoners, veranderingen optreden in de aanvoer van afvalwater.

Met waterleidingbedrijf Hydron worden de mogelijkheden afgetast om bijvoorbeeld op bedrijven-terreinen -gezuiverd- afvalwater door te leveren voor laagwaardiger gebruik (dan drinkwater) door een andere partij.

Bij voorgenomen aanpassingen of uitbreidingen van zuiveringstechnische werken wordt uitgegaan van een optimalisatie van het gehele afvalwatersysteem (riolering + zuivering) tegen de laagste maatschappelijke kosten. Hierbij wordt intensief samengewerkt met de gemeenten. Tussen gemeentes en het waterschap vindt al afstemming plaats op het gebied van de waterketen als het gaat om het onder andere het Basis Rioleringsplan (BRP), gemeentelijk rioleringsplan (GRP) en afkoppelplannen. Verder gaat het waterschap onderzoek doen naar de verschillen tussen het aantal geregistreerde lozers en het op de r.w.z.i. ontvangen afvalwater.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving generieke maatregel	Partners
G33	In samenwerking met diverse sectoren onderzoek verrichten naar alternatieven voor bestrijdingsmiddelen en (financieel) stimuleren en communiceren van en met de gebruikers.	Gemeenten, landbouw
G34	De mogelijkheid onderzoeken om op basis van bestaande wet- en regelgeving, binnen de planperiode te komen tot een verbod op het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen op straatverhardingen.	-
G35	Met wegbeheerders meer en tijdig aandacht vragen voor de emissieproblematiek bij reconstructie en de aanleg van nieuwe wegen. Het nu lopende onderzoek naar de effectiviteit van maatregelen levert hiervoor handvatten.	RWS, gemeenten en provincies
G36	Voor 2004 opstellen van een regeling voor het financieel stimuleren van het saneren van lozingen uit de recreatievaart.	Gemeenten, omliggende waterschappen en provincies
G37	Vastleggen van afspraken over duurzaam bouwen met gemeenten en zo mogelijk marktpartijen om de afspoeling van verontreinigingen van bouwmaterialen te minimaliseren (bv. in waterplannen).	Gemeenten
G38	Voor 2005 een geactualiseerde vergunning verlenen voor alle overstorten waarin voorschriften zijn opgenomen ten aanzien van de monitoring van de overstortlozingen alsmede ten aanzien van het opstellen van een incidentenplan.	-
G39	In 2003 afspraken maken met alle gemeenten om de basisinspanning voor 2005 te behalen en het streven naar invulling van het waterkwaliteitsspoor voor 2010.	Gemeenten
G40	Uitbreiden van de Uitvoeringsregeling stimuleringsbijdrage riolering (voor niet kwetsbare gebieden).	-
G41	Optimaliseren van het gehele afvalwatersysteem bij uitbreidingen/aanpassingen van zuiveringstechnische werken of bij grote investeringen in de riolering.	-
G42	Voor 2005 voor alle aansluitpunten van de gemeentes een geactualiseerde vergunning verlenen waarin voorschriften zijn opgenomen ten aanzien van de monitoring van het afgevoerde afvalwater naar de r.w.z.i.	-
G43	Verbeteren handhaving van de keur door inzet van mensen en adequaat reageren op signalen uit het veld.	-
G44	Uitvoering geven aan het landelijke project Professionalisering Handhaving zodat de handhaving van het waterschap voor 2005 aan het gewenste niveau voldoet. Onderdeel hiervan is het aanscherpen van het handhavingsbeleid naar aanleiding van het CIW/CUWVO-rapport: 'Handhaving een kwestie van kunnen, willen en doen'.	-
G45	Zoveel mogelijk terugdringen van de emissies (bestrijdingsmiddelen, bouwmaterialen) vanuit de eigen bedrijfsvoering.	-
G46	Via het vergunningenspoor de risicovolle overstorten met prioriteit doen saneren door gemeenten vóór 2005.	Gemeenten

4.1.5 Verdroging

Als gevolg van diverse menselijke ingrepen zoals grondwateronttrekkingen, vergroting van drainage-intensiteit en toename van verhard oppervlak zijn de grondwaterstanden de laatste decennia gedaald. Dit wordt als één van de belangrijkste oorzaken gezien van de achteruitgang van de soortenrijkdom in natuurgebieden. Verdroging vindt binnen het waterschapsgebied per definitie alleen plaats in gebieden met de hoofd- of nevenfunctie (water)natuur. Om het watertekort aan te vullen wordt vaak zogenaamd systeemvreemd water aangevoerd. Door de andere samenstelling van dit water kan het zijn dat ook dit leidt tot een verdergaande achteruitgang van de natuur. Ook dit valt onder de definitie van verdroging.

Ontwikkelingen

In 1999 is in samenwerking met verschillende partijen een plan van aanpak verdrogingsbestrijding opgesteld (zie hiervoor paragraaf 2.3 evaluatie huidige beleid). In de afgelopen planperiode is in verschillende gebieden ook een start gemaakt met de uitvoering van maatregelen.

Verder heeft het waterschap een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van infiltratie van effluent ten behoeve van grondwateraanvulling. Hieruit blijkt dat dit technisch uitvoerbaar is. Of hier in de toekomst een vervolg aan wordt gegeven, wordt gebaseerd op milieurendement en zal mede afhangen van de medewerking en behoefte van anderen (met name provincie en waterleiding-bedrijf).

Wanneer is de verdroging bestreden?

Op basis van het Plan van aanpak Verdrogingsbestrijding heeft de Stuurgroep verdrogingsbestrijding in de provincie Utrecht in 2001 afspraken gemaakt over wanneer de verdroging nu is bestreden en hoe er moet worden gehandeld wanneer een natuurdoeltype niet haalbaar blijkt te zijn. Samengevat komt dit op het volgende neer:

- Verdroging is bestreden als de bij het natuurdoeltype behorende grond- en oppervlaktewatersituatie is bereikt (zowel wat kwantiteit als kwaliteit betreft).
- De projectgroep belast met het onderzoek naar de verdrogingsbestrijding moet aangeven in hoeverre de verdroging volgens hen in een bepaald gebied bestreden kan worden en welke maatregelen hiervoor noodzakelijk zijn. Uiteindelijk beslist achtereenvolgens het waterschapsbestuur en provinciebestuur of de verdroging volgens hen voldoende is bestreden.
- De provincie neemt de resultaten op in de voortgangsrapportage en verwerkt een en ander op de verdrogingskaart.

Aanpak

Op basis van dit plan van aanpak is in 2000 een "Planning Verdrogingsbestrijding De Stichtse Rijnlanden" vastgesteld. Hierin is per verdroogd gebied (actiegebied⁷) aangegeven welke partij verantwoordelijk is voor de aanpak van de verdrogingsbestrijding en wanneer onderzoek, uitvoering en monitoring worden opgepakt. Deze planning zal jaarlijks worden geactualiseerd. In de notitie "Uitvoering en Monitoring" (2001) is vastgelegd hoe het waterschap met de uitvoering van maatregelen en de monitoring van de effecten omgaat. De gevolgen van de maatregelen voor het peilbeheer zullen in peilbesluiten worden verwerkt. De planningen van de verdrogingsbestrijding en de herziening van peilbesluiten zullen daarom op elkaar worden afgestemd.

Voor de provincie Zuid-Holland is nog geen plan van aanpak voor de verdroging opgesteld. In de planning van het waterschap zijn de reeds bekende verdroogde gebieden in Zuid-Holland opgenomen.

Bij de bestrijding van de verdroging streeft het waterschap naar de realisatie van robuuste eenheden van in ieder geval groter dan 15 ha en versterking van de veerkracht van watersystemen in de brede zin van het woord: het natuurlijk watersysteem met het menselijke gebruik daarvan. Gestreefd wordt naar een vermindering van het verdroogd areaal natuurgebied binnen het beheersgebied met minimaal 25% in 2005 en 40% in 2010 ten opzichte van 1999, zoals onder andere is overeengekomen in het convenant met de provincie Utrecht (1999).

Het waterschap wil samen met andere partijen een brede aanpak hanteren door verdrogingsbestrijding zoveel mogelijk te laten aansluiten op gebiedsgerichte projecten, met name die projecten waarin ruimtelijke-orderingsaspecten worden meegenomen. Een voorbeeld hiervan is het Langbroekerweteringgebied. In 2002 is voor dit gebied een onderzoek uitgevoerd naar zowel de mogelijkheden om de verdroging in het gebied te bestrijden, de mogelijkheden om de waterhuishoudkundige omstandigheden voor de landbouw te verbeteren als de mogelijkheden van de ontwikkeling van 400 ha nieuwe natuur.

Voor 2007 wordt in verschillende gebieden de verdrogingsbestrijding aangepakt. Per gebied wordt een optimaal pakket aan maatregelen opgesteld en uitgevoerd. In paragraaf 4.2 is per deelgebied

⁷ In het Plan van aanpak Verdrogingsbestrijding worden de verdroogde gebieden die tot en met 2010 worden aangepakt aangeduid als actiegebieden.

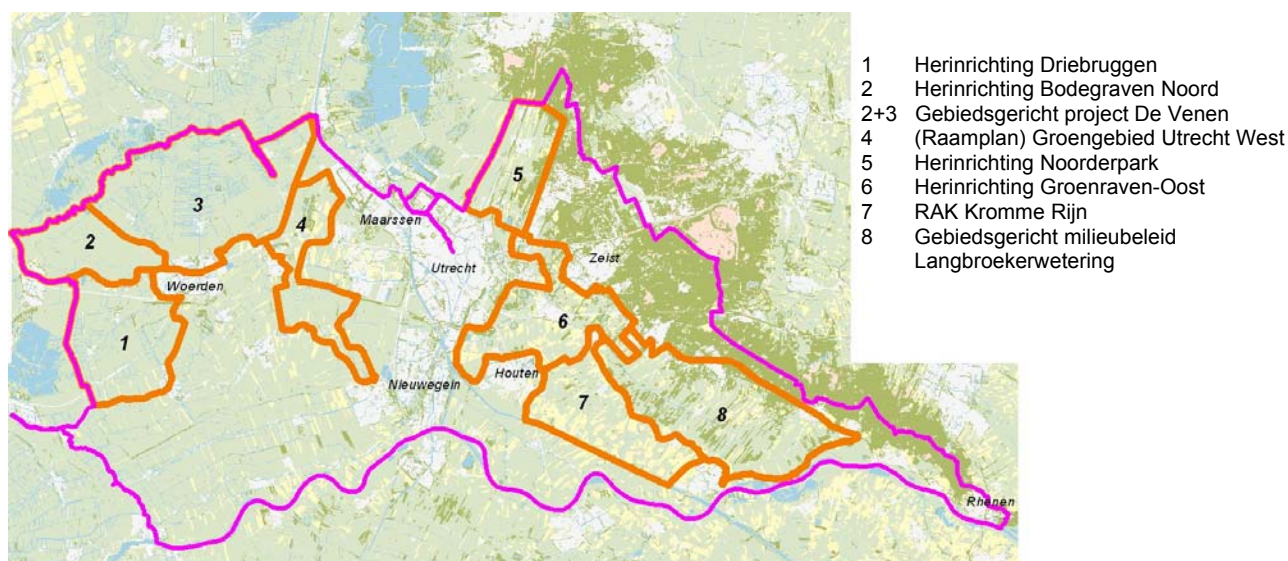
aangegeven welke actiegebieden het betreft. Tevens wil het waterschap in 2004 een verordening opstellen met als doel het vergunningplichtig stellen van drainage in verdrogingsgevoelige gebieden.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving generieke maatregel	Partners
G47	Het vergunningplichtig stellen van drainage in verdrogingsgevoelige gebieden door het opstellen van een verordening in 2004.	-

4.2 Uitwerking per deelgebied

In deze paragraaf is per deelgebied weergegeven, welke maatregelen het waterschap in de planperiode gaat nemen, rekening houdend met de verwachte ruimtelijke ontwikkelingen die door andere overheden worden geïnitieerd. Verschillende maatregelen zullen in het kader van de gebiedsgerichte projecten uitgevoerd gaan worden. De gebiedsgerichte projecten zijn weergegeven in figuur 4.4. In bijlage 4 is op een aantal maatregelen een extra toelichting gegeven. De indeling in de regio's West, Midden en Oost zoals in de waterstructuurvisie is aangehouden, wordt in dit waterbeheersplan verder onderverdeeld in meerdere deelgebieden. Reden hiervoor is dat de maatregelen in dit waterbeheersplan gedetailleerder worden weergegeven. De kaarten per deelgebied zijn alleen bedoeld om een globaal beeld te geven van de locatie van verschillende maatregelen.

Figuur 4.4: gebiedsgerichte projecten

4.2.1 Regio West

In regio West zijn de deelgebieden Oude Rijn en Lopikerwaard gelegen. Per deelgebied wordt een beschrijving gegeven van de gebiedskenmerken, de ontwikkelingen die plaatsvinden en de maatregelen die het waterschap wil uitvoeren.

Oude Rijn

Gebiedsbeschrijving

De bodem in dit gebied bestaat voornamelijk uit veen en klei op veen. Grasland is het voornaamste grondgebruik. Enkele diepe droogmakerijen net buiten het beheersgebied hebben hier een grote invloed op de grondwaterstroming en onttrekken continu water uit dit gebied. Daarom moet er in droge periodes veel gebiedsvreemd water worden aangevoerd. Door inklinken van het veen treedt een continue maaiveld daling op. Hierdoor liggen sommige natuurgebieden nu hoger dan de omgeving, met als nadelig gevolg dat er veel water ingelaten moet worden. Wateraanvoer vindt plaats vanuit de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel en via de Enkele en Dubbele Wiericke. Via poldergemalen wordt water uitgeslagen op de boezem en afgevoerd in westelijke richting naar de boezem van het hoogheemraadschap van Rijnland. In 2003 zal door de besturen van de hoogheemraadschappen van Rijnland, Schieland, Delfland en De Stichtse Rijnlanden alsmede Rijkswaterstaat het waterakkoord Kleinschalige Wateraanvoervoorzieningen⁸ (KWA) vastgesteld.

⁸ In het waterakkoord KWA (2002) zijn afspraken vastgelegd om in situaties van extreem watertekort water vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek via het beheersgebied van De Stichtse Rijnlanden aan te leveren aan de beheersgebieden van de hoogheemraadschappen van Rijnland, Schieland en Delfland.

Als gevolg van uitspoeling uit de landbouw en mineralisatie van het veen zijn veel wateren eutroof, waardoor in de zomer overmatige kroosgroei plaatsvindt. In het westelijk veenweidegebied zal vanwege de achtergrondbelasting van nutriënten ten gevolge van mineralisatie van veen, het MTR-niveau waarschijnlijk niet bereikt worden.

In het gebied treden relatief vaak waterkwantiteitsknelpunten op in tijden van te hoge boezemwaterstanden. Een van de oorzaken hiervan is de beperkte afvoercapaciteit van de Oude Rijn. Als gevolg van de maaltops die in dergelijke perioden bij de Oude Rijn en het Amsterdam-Rijnkanaal worden ingesteld, hebben de laagste delen van de aanliggende polders (waaronder de polders Spengen, Kockengen, Noord-Lindschoten, Snelrewaard en Leidsche Rijn) periodiek te kampen met wateroverlast.

Ontwikkelingen

De ruimtelijke dynamiek in dit gebied is beperkt. De landbouw speelt een belangrijke rol in het gebied. Het zuidelijk deel is gedeeltelijk aangewezen als landbouwkerngebied. Het noordelijk deel is hoofdzakelijk aangeduid als verwevingsgebied, wat inhoudt dat ontwikkelingen hoofdzakelijk zijn gericht op het verder versterken van de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden. Daarnaast is het mogelijk dat in sommige gebieden de omstandigheden voor de landbouw worden verbeterd in het kader van landinrichtingsprojecten (herinrichting Driebruggen, herinrichting Bodegraven Noord en gebiedsgericht project De Venen). In dat kader zijn er ook plannen voor natuurontwikkeling. Het Rijk wil op termijn een natte ecologische as realiseren, mogelijk langs de westkant van deelgebied Oude Rijn, die de Zeeuwse Delta met het IJsselmeergebied verbindt. Locatiebepaling en verder planvorming worden opgepakt door de provincies Zuid-Holland en Utrecht.

In het gebied zijn slechts een beperkt aantal stedelijke uitbreidingen/herinrichtingen voorzien. Aan de oostkant van Woerden ligt een relatief omvangrijke bouwlocatie (Snel en Polanen). Een andere uitbreiding van enige omvang is voorzien bij Harmelen. Daarnaast vinden in een aantal dorpskernen herinrichtingen en of uitbreidingen op beperkte schaal plaats. Dit biedt mogelijkheden voor het implementeren van duurzaam stedelijk waterbeheer.

Om tegemoet te komen aan de uitbreidingen in de volumestroom en de vuilvracht van het aangevoerde rioolwater zal de r.w.z.i. Woerden worden aangepast.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
OR1	Uitwerken plannen voor het aansluiten van bestaand stedelijk gebied Snel en Polanen op bestaande plas zodat deze benut kan worden voor piekberging/seizoensberging.	Gemeente
OR2	Uitvoeren van kleinschalige maatregelen in het deelgebied Oude Rijn ter vergroting van de piekberging in de planperiode. Daarnaast vinden experimenten plaats met piekberging in combinatie met landbouw.	Gemeente, landbouw, belangenorganisaties
OR3	Voor 2004 uitwerken van de wateropgave, waarbij onderzocht wordt welke mogelijkheden er zijn om de Oude Rijn meer te ontlasten (bijvoorbeeld waterberging in het gebied zelf of waterafvoervoorziening naar bijvoorbeeld de Hollandse IJssel).	RWS, Provincie, gemeente, belangenorganisaties
OR4	Optimalisatie r.w.z.i. Woerden (eind 2008 afgerond).	-
OR5	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de volgende gebieden: polder Achttienhoven, De Haak, Kamerik Nessen, Weypoortse Plas, De Schans, Ruige Weide en Harmelen (totaal 511 ha).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
OR6	Via het vergunningspolder de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Oudewater, Woerden en Bodegraven voor 2005.	-
OR7	Afsluiten waterakkoord met het hoogheemraadschap van Rijnland en waterschap De Oude Rijnstromen voor de wateronttrekking uit de Nieuwkoopse Plassen ten behoeve van watervoorziening in De Haak uiterlijk in 2005.	Rijnland
OR8	Afsluiten waterakkoord met het hoogheemraadschap van Rijnland voor de waterafvoer via sluis Bodegraven naar de Oude Rijn in 2003 (is reeds in voorbereiding).	Rijnland
OR9	Opstellen peilbesluiten Lange Weide, Negenviertel-Oost, Negenviertel-West, Weijpoort, Zegveld, Zegveldbroek, Achttienhoven, Kockengen, Teckop-Noord, Teckop-Zuid, Spengen, Oud Kamerik, Rietveld, Kamerik-Teylingens en Groot-Houtdijk (gedeeltelijk), Groot en Klein-Hekendorp, Papekop-Diemberbroek, Westeinde en Waarder, Barwoutswaarder, Breeveld en Haanwijk, Meijpolder (hoog), Noordzijddepolder, Oudendam, Weijland en De Bree, Oudeland en Indijk, Gerverscop, Breudijk en Klein-Houtdijk, Groot-Houtdijk, Snel en Polanen, Noord-Linschoten, Rappijnen, Wulverhorst, Snelrewaard, Meijpolder (laag), 's-Gravesloot, Boezem Woerden, Middelland, Molenvliet en Brediusbos. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
OR10	Het aanpakken van de regionale waterkeringen Montfoortsevaartkade (2,7 km) in 2003.	Gemeente

Lopikerwaard

Gebiedsbeschrijving

Dit gebied is in gebruik als grasland. De bodem bestaat uit rivierklei en in het westen uit klei op veen. Op een aantal plaatsen is sprake van rivierkwel uit de Lek, waardoor de waterkwaliteit iets beter is dan in andere landbouwgebieden. Wel komt overmatige kroesgroei voor. Aan- en afvoer van water vindt plaats via de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel en de Lek.

Ontwikkelingen

Vanwege de ligging van dit gebied in het Groene Hart wordt zeer terughoudend omgegaan met stedelijke uitbreiding. In het gebied zijn slechts een beperkt aantal stedelijke uitbreidingen/herinrichtingen voorzien. Aan de oostkant van Schoonhoven liggen meer omvangrijke bouwlocaties. De Lopikerwaard is aangeduid als landbouwkerngebied. In dit gebied is recentelijk de landinrichting Lopikerwaard afgerond. Hierbij zijn, naast een verbetering van de omstandigheden voor de landbouw, een aantal ecologische verbindingzones en een aantal (kleinschalige) natuurgebieden ingericht. Eventuele ontwikkelingen in het agrarisch gebied zullen met name gericht zijn op een verdere schaalvergroting en intensivering van de landbouw. Uitzondering hierop vormt een gebied in het noordwestelijk deel van de Lopikerwaard. Dit gebied is aangeduid als ANL-gebied (agrarisch gebied met natuur en landschappelijke waarden). De waterlopen De Vlist en de Korenmolenvliet zijn aangeduid als ecologische verbindingzones. De Gekanaliseerde Hollandsche IJssel wordt gezien als een grotendeels nog te ontwikkelen belangrijke ecologische verbindingzone. In het reeds lopende project Ontwikkelingsvisie Hollandsche IJssel wil het waterschap de uiterwaarden bij de rivier betrekken.

Om tegemoet te komen aan de uitbreidingen in de volumestroom en de vuilvracht van het aangevoerde rioolwater zullen de r.w.z.i.'s Lopik, Oudewater en Montfoort worden uitgebreid.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
LW1	Uitwerken wateropgave voor waterberging in plassen ten behoeve van stedelijk gebied IJsselstein-Zuid/Nieuwegein-Zuid voor 2006 (Maatregel valt ook deels in het Centraal Stadsgebied).	Gemeente
LW2	Uitvoeren ontwikkelingsvisie Hollandsche IJssel (lokaal gerealiseerd in 2007).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LW3	Uitbreiden capaciteit r.w.z.i.'s Lopik (eind 2005 afgerond), Oudewater (eind 2005 afgerond) en Montfoort (eind 2008 afgerond).	-
LW4	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de volgende gebieden: Broek en Blokland, de Hoge Grienden en Willeskop (totaal 300 ha).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LW5	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Montfoort en Oudewater voor 2005.	-
LW6	Het aanpakken van de regionale waterkeringen IJsselkade (40 km) in 2005 (in het kader van het Hollandsche IJssel project).	Gemeenten, RWS
LW7	Opstellen peilbesluiten De Pleyt, De Hoekse Molen, De Keulevaart en De Koekoek. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LW8	Samenwerken met de gemeente Vlist voor het opstellen van een waterplan in 2004.	Gemeente, ZHEW

4.2.2 Regio Midden

In regio Midden zijn de deelgebieden Leidsche Rijn en Centraal Stadsgebied gelegen. Per deelgebied wordt een beschrijving gegeven van de gebiedskenmerken, de ontwikkelingen die plaatsvinden en de maatregelen die het waterschap wil uitvoeren.

Leidsche Rijn

Gebiedsbeschrijving

Het Leidsche Rijngebied is een rivierkleigebied dat bestaat uit kommen en stroomruggen. Het grondgebruik bestaat naast grasland uit bebouwing, fruitteelt en glastuinbouw. In een groot deel hiervan zal in de toekomst de Vinex-locatie Leidsche Rijn gerealiseerd worden. Ten zuiden van de Leidsche Rijn vindt wateraanvoer plaats vanuit de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, ten noorden van de Leidsche Rijn wordt water voornamelijk aangevoerd via de Leidsche Rijn. Het gebied wordt bemalen en watert voor een groot deel af op het Amsterdam-Rijnkanaal. In het gehele gebied komen hoge nutriëntengehaltes voor. In het stedelijk gebied en bij de meeste kassen is de waterkwaliteit niet voldoende. Rondom de nieuwe kassen zijn er geen problemen met de waterkwaliteit.

Ontwikkelingen

Met name aan de oostkant van het gebied vindt grootschalige nieuwbouw plaats. Het gaat hier met name om de realisatie van de Vinex-wijk Leidsche Rijn, waar in hoge mate een zelfvoorzienend watersysteem wordt gerealiseerd. Binnen een aantal jaren zullen de momenteel in ontwikkeling zijnde bouwlocaties "vol" zijn. In de planperiode zullen nieuwe bouwlocaties in beeld komen waarvan Rijnenburg waarschijnlijk de grootste zal zijn.

De landbouwfunctie nabij het stedelijk gebied staat onder druk als gevolg van verdere verstedelijking, recreatieve groenprojecten (raamplan Groengebied Utrecht-West) en de daarmee samenhangende hoge grondprijzen. In het landelijk gebied zal naar verwachting het accent niet langer hoofdzakelijk bij de landbouw liggen, maar verschuiven naar een verwevenheid van extensieve(re) landbouw, natuur, recreatie en landschap.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
LR1	Realisatie van een duurzaam watersysteem voor het nieuw stedelijk gebied Leidsche Rijn (gereed 2015) en dit koppelen met het nog te ontwikkelen groengebied en plas.	Gemeente
LR2	Uitwerken wateropgave voor de realisering van de geplande grootschalige bouwlocatie Rijnenburg/IJsseloever-Noord voor 2006. (Maatregel valt ook deels in het Centraal Stadsgebied).	Provincie, gemeente
LR3	Uitwerken wateropgave voor het realiseren van extra piekberging in het groengebied bij Maarssenbroek om wateroverlast in de woonwijk Maarssenbroek te voorkomen voor 2007.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LR4	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in actiegebied Harmelen (11 ha, zie verder deelgebied Oude Rijn).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LR5	Aanpassen waterbeheersing Harmelerwaard in 2003.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LR6	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeente Utrecht voor 2005.	-
LR7	Opstellen peilbesluiten Oude Rijn/De Meern, Leidsche Rijn, De Tol, Bijleveld-Heijcop en Mastwijk/Achthoven. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties

Centraal Stadsgebied

Gebiedsbeschrijving

Dit gebied bestaat voornamelijk uit stedelijk gebied, waaronder de steden Utrecht, Leidsche Rijn en Nieuwegein. De grondwaterstand is hier afgestemd op de stabiliteit van gebouwen en het voorkomen van grondwateroverlast. Als gevolg van lozingen van r.w.z.i.'s, diffuse bronnen en incidentele riool-overstorten voldoet de waterkwaliteit veelal niet aan de MTR-normen. Wateraanvoer in het Centraal Stadsgebied vindt plaats vanuit de Kromme Rijn en de Lek. Afvoer vindt voornamelijk plaats via het Amsterdam-Rijnkanaal. Tevens wordt water aangevoerd naar de Vecht.

Ontwikkelingen

Het Centraal Stadsgebied is onderdeel van de Randstad. Naast versterking van de stedelijke potenties wordt gestreefd naar een aantrekkelijke leefomgeving. Water is een essentieel element voor alle levende organismen en speelt op vele manieren een belangrijke rol in het dagelijks bestaan. In het stedelijk gebied komen de verschillende componenten van water in nauwe samenhang met elkaar voor. Water verhoogt de belevingswaarde en wordt tegenwoordig dan ook gezien als een belangrijke bouwsteen voor een duurzame stedelijke ontwikkeling.

De verstedelijkingsopgave is in het Centraal Stadsgebied zeer groot. Naast uitbreidingen zijn diverse stedelijke herstructureringen dan wel inbreidingen voorzien. Het gaat daarbij zowel om plannen die reeds in uitvoering zijn of binnenkort worden uitgevoerd, als om ontwikkelingen die nog in de planvormingsfase verkeren (zoals Centrumplan Utrecht). Herinrichting en uitbreiding bieden kansen voor het implementeren van duurzaam stedelijk waterbeheer. De provincie heeft plannen goedgekeurd voor stedelijke ontwikkelingen bij Nieuwegein (Galecop en 't Klooster). Verder zal een groot deel van de woningen in de stad Utrecht worden gerealiseerd door herstructurering, transformatie en meervoudig ruimtegebruik op diverse binnenstedelijke restlocaties. Langs de stadsranden is in het beleid veel aandacht voor een combinatie van recreatieve, landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden (onder andere groengebieden Utrecht-Oost en de Nieuwe Hollandse Waterlinie).

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
CS1	Nader uitwerken wateropgave en planvorming voor waterberging in plassen voornamelijk ten behoeve van het stedelijk watersysteem van Utrecht in het kader van Groengebied Utrecht-Oost/Nieuwe Hollandse Waterlinie voor 2005. (Deze maatregel valt ook in de deelgebieden Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn, Kromme Rijn/Amsterdam-Rijnkanaal en Amsterdam-Rijnkanaal/Lek).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
CS2	Plannen maken wateropgave voor extra waterafvoer boezemstad (Utrecht en Nieuwegein) voor 2005.	Gemeenten
CS3	Samenwerken met de gemeenten Utrecht en Nieuwegein voor het opstellen van waterplannen voor 2004.	Gemeenten
CS4	Opstellen peilbesluit hoofdsysteem in 2006.	RWS, provincie
CS5	Uitvoeren baggerplan Utrecht.	Gemeente
CS6	Afsluiten van een waterakkoord met het hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht voor de wateraanvoer via de Weerdsloos naar de Vecht in 2003 (is reeds in voorbereiding).	AGV

4.2.3 Regio Oost

In regio Oost zijn de deelgebieden Amsterdam-Rijnkanaal/Lek, Kromme Rijn/Amsterdam-Rijnkanaal en Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn gelegen. Per deelgebied wordt een beschrijving gegeven van de gebiedskenmerken, de ontwikkelingen die plaatsvinden en de maatregelen die het waterschap wil uitvoeren.

Amsterdam-Rijnkanaal/Lek

Gebiedsbeschrijving

Ook dit gebied bestaat voornamelijk uit kleigronden (kommen) afgewisseld met zandige stroomruggen. Het grondgebruik bestaat hoofdzakelijk uit grasland afgewisseld met fruitteelt en verspreid wat akkerland. In een groot deel van het gebied treedt lichte kwel op vanuit de Lek. De aan- en afvoer van water vindt plaats via het Amsterdam-Rijnkanaal. Als gevolg van waterinlaat uit het Amsterdam-Rijnkanaal en uitspoeling vanuit de landbouw worden de MTR-normen voor de waterkwaliteit veelal met factor twee overschreden.

Ontwikkelingen

In het gebied tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek is het beleid met name gericht op een economisch rendabele en vitale landbouw. De ruilverkaveling Schalkwijk die hier plaatsvond is afgerond.

In het westen van dit deelgebied is het plangebied Nieuwe Hollandse Waterlinie gelegen, dat momenteel sterk in de belangstelling staat. De verwachting is dat op korte termijn plannen voor dit gebied worden ontwikkeld. Een belangrijke wens binnen dit project is het (deels) zichtbaar maken van de verdedigingslinie, die bestaat uit inundatiegebieden, schootsvelden en forten.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
AR1	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de gebieden Tull en 't Waal en Inundatiekanaal (totaal 48 ha).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties

Kromme Rijn/Amsterdam-Rijnkanaal

Gebiedsbeschrijving

In dit gebied komt het kommen- en oeverwallenlandschap voor. De kommen bestaan voornamelijk uit klei, de oeverwallen uit zand. Het gebied fungeert met name als infiltratiegebied (waardoor vaak water ingelaten moet worden) en het grondgebruik bestaat uit grasland, fruitteelt en akkerland. Daarnaast valt het stedelijk gebied van Houten in het gebied. De aan- en afvoer van water vindt plaats vanuit de Kromme Rijn (Lek) en het Amsterdam-Rijnkanaal. De drainerende werking van het Amsterdam-Rijnkanaal zorgt voor een lokale verlaging van de grondwaterstand. De waterkwaliteit (nutriënten en zware metalen) voldoet niet aan de norm.

Ontwikkelingen

Het beleid voor het kommen- en oeverwallengebied ten oosten van de Kromme Rijn is gericht op een sterke verwevenheid tussen landbouw, natuur en recreatie. De nadruk ligt hierbij op natuur en een duurzame landbouw. De Kromme Rijn heeft de status van te ontwikkelen ecologische verbinding-zone, wat tevens de mogelijkheid biedt om tegelijkertijd de boezemcapaciteit van de Kromme Rijn te vergroten.

Het kommen- en oeverwallengebied tussen Kromme Rijn en het Amsterdam-Rijnkanaal wordt als primair landbouwgebied gezien. In het kader van RAK-Kromme Rijn zijn de ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied met name gericht op een verdere schaalvergroting en specialisatie van de landbouw-sector. Op de oeverwallen nabij de Kromme Rijn kan een verdere intensivering van de fruitteelt worden verwacht.

Om tegemoet te komen aan de uitbreidingen in de volumestroom en de vuilvracht van het aangevoerde rioolwater zal de r.w.z.i. Wijk bij Duurstede worden uitgebreid.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
KR1	Realisatie van een duurzaam stedelijk watersysteem in Houten-Zuid waarin enkele zandwinplassen zijn geïntegreerd in 2006.	Gemeente
KR2	Onderzoek doen naar de wenselijkheid van het verbeteren van de wateraanvoer naar het fruitteeltgebied ten behoeve van de nachtvorstberegening uiterlijk in 2005. Aandachtspunt vormt daarbij het voorkomen van wateroverlast voor de weidebouw.	-
KR3	Inspanning verrichten om de natuurontwikkeling langs de Kromme Rijn te benutten voor verruiming van de boezem en realisatie van een ecologische verbinding in 2005.	-
KR4	Samenwerken met de gemeente Bunnik en Wijk bij Duurstede voor het opstellen van een waterplan in 2005.	Gemeenten
KR5	Uitbreiden hydraulische capaciteit en procesoptimalisatie r.w.z.i. Wijk bij Duurstede (eind 2005 afgerond).	-
KR6	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in actiegebied Fort Vechten (75 ha).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
KR7	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Bunnik en Houten voor 2005.	Gemeente
KR8	Opstellen peilbesluiten Houten en Schouwen. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties

Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn

Gebiedsbeschrijving

Het meest oostelijke deel bestaat uit bosgebieden van de Utrechtse Heuvelrug. Het grondwater kan zich hier enkele tientallen meters onder het maaiveld bevinden. Oppervlaktewater komt bijna niet voor. Grondwaterwinningen vangen een belangrijk deel van het neerslagoverschot af. Op de heuvelrug infiltreert het regenwater in de grond en stroomt naar de aangrenzende, lager gelegen gebieden, waardoor er aan de randen van de heuvelrug relatief schone kwel optreedt.

De afwatering hiervan vindt plaats onder vrij verval. Het gebied tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Kromme Rijn wordt gekenmerkt door landbouw-, bos-, en natuurgebieden (hoevenlandschap). In grote delen van dit gebied komen natuurwaarden voor die gebonden zijn aan kwel en hoge grondwaterstanden. Het oppervlaktewater bestaat veelal uit gestuwde sloten die afwateren op de Kromme Rijn. De waterkwaliteit voldoet niet aan het MTR, als gevolg van lozingen van r.w.z.i.'s en riooloverstorten.

Ontwikkelingen

De belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in dit deelgebied vinden plaats aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug. Het beleid voor de Utrechtse Heuvelrug, die is aangewezen als Nationaal Park, is gericht op het verder versterken en instandhouden van de landschapsstructuur en de ecologische waarden. Zoekgebieden voor nieuwe natuur bevinden zich met name in het Langbroekerwetering-gebied waarvoor een gebiedsgericht plan wordt uitgewerkt. Het waterschap streeft ernaar om in het Langbroekerweteringgebied (proeftuin) de minimumnormen voor oppervlaktewater te realiseren door versterkte inspanningen met betrekking tot de aanpak van diffuse bronnen. Verder speelt ten westen van De Bilt de planvorming omtrent het gebiedsgerichte plan Herinrichting Noorderpark en tussen Zeist en Houten het herinrichtingsproject Groenraven-Oost. Indien het Groenraven-Oost-project doorgang vindt, zal het water van de Langbroekerwetering worden afgekoppeld van de Kromme Rijn en door het gebied ten westen van Zeist worden gevoerd. Het effluent van de r.w.z.i. Driebergen zal dan verder worden nagezuiverd, zodat in het water de MTR-norm voor de nutriënten stikstof en fosfaat wordt gehaald.

In opdracht van waterleidingmaatschappij Hydron en de provincie wordt momenteel onderzocht in hoeverre de drinkwaterwinning op de Utrechtse Heuvelrug kan worden gereduceerd/verplaatst. Vermindering van de grondwaterwinning in combinatie met vergroting en het optimaliseren van infiltratie van hemelwater in zowel natuurgebieden als de stedelijke gebieden, biedt goede mogelijkheden voor het herstel (vermindering van de verdroging) van het Utrechtse Heuvelrugstelsel. Aandachtspunt hierbij is de mogelijke (grond)wateroverlast in de kwelzones aan de voet van de heuvelrug.

Samen met de gemeenten wil het waterschap een forse impuls geven aan het afkoppelen van verhard oppervlak. Van het op 1 januari 2003 aangekoppelde verharde oppervlak is op 1 januari 2007 op zandgronden (Utrechtse Heuvelrug) 6% afgekoppeld (in de rest van het beheersgebied is 3% afgekoppeld). Afkoppelen vindt meestal gelijktijdig plaats met herstructurering van stedelijk gebied of rioolvernieuwing. Beide processen vinden circa 1 maal per 60 jaar in een gebied plaats. Voortijdig afkoppelen brengt hoge kosten met zich mee. De 3 en 6% doelstellingen zijn gebaseerd op deze processen. Waar echter hogere afkoppelpercentages mogelijk zijn, zet het waterschap zich in om deze te realiseren.

In een aantal dorpen en steden vinden op beperkte schaal herstructureringen en/of stedelijke uitbreidingen plaats. Het belangrijkste knelpunt in dit gebied is de onbenutte ecohydrologische variatie aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug. Dit gebied kent zeer schone kwel. Door allerlei ontwikkelingen in het verleden is deze bijzondere kwaliteit nauwelijks meer zichtbaar en wordt het schone water onmiddellijk vermengd met kwalitatief aanzienlijk minder goed water.

Om tegemoet te komen aan de uitbreidingen in de volumestroom en de vuilvracht van het aangevoerde rioolwater zal de r.w.z.i. Rhenen worden uitgebreid. Daarnaast wordt een nazuivering gebouwd op de r.w.z.i. Driebergen.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
UH1	Uitwerken wateropgave en planvorming voor het vasthouden en benutten van schone kwel en het realiseren van nieuwe natuur in het Langbroekerweteringgebied voor 2004.	Gemeente, DLG, gebiedscommissie, belangenorganisaties
UH2	Onderdeel schoonwatertracé Groenraven-Oost ⁹ (indicatief).	Gemeente, DLG, belangenorganisaties
UH3	Aanleg van 5 km natte ecologische verbindingzones in het gebied Langbroekerwetering voor 2006.	Gemeente, DLG, belangenorganisaties
UH4	Samen met de gemeenten een forse impuls geven aan het afkoppelen van verhard oppervlak. Van het op 1 januari 2003 aangekoppelde verharde oppervlak is op 1 januari 2007 op zandgronden (Utrechtse Heuvelrug) 6% afgekoppeld (in de rest van het beheersgebied is 3% afgekoppeld). Het betreft de stedelijke gebieden De Bilt, Zeist, Driebergen, Doorn, Leersum, Amerongen en Rhenen.	Gemeente
UH5	Uitwerken wateropgave voor het verminderen/voorkomen van grondwateroverlast bij bebouwing met name als gevolg van een wijzigende grondwatersituatie op de Utrechtse Heuvelrug in 2006.	Gemeente
UH6	Samenwerken met de gemeente Rhenen en Zeist voor het opstellen van een waterplan in 2004 en samenwerken met de gemeenten Amerongen, Doorn, Driebergen, Leersum en Maarn voor het opstellen van een waterplan in 2005.	Gemeenten
UH7	Uitbreiden hydraulische capaciteit r.w.z.i. Rhenen (halverwege 2004 afgerond) en bouwen van een nazuivering op r.w.z.i. Driebergen (eind 2005 afgerond) ⁹ .	-
UH8	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de actiegebieden Oostbroek, Amelisweerd/Rhijn-auwen, Wulperhorst, Kom van Langbroek, Moersbergen, Overlangbroek, Broekhuizen, Hooge Woerd, Rijnwijck, Blikkenburg, Vollenhove, Sandwijck, Lage Grond en Kolland (totaal 1289 ha).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
UH9	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Driebergen-Rijsenburg, De Bilt, Maartensdijk en Wijk bij Duurstede voor 2005.	-
UH10	Opstellen peilbesluiten Maartensdijk, Odijk-De Bilt en Sterkenburg. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
UH11	Verbeteren van de rioolwaterzuivering De Bilt in 2007 zodat gemiddeld niet meer dan 2,2 mg N/l en 0,15 mg P/l wordt geloosd.	-

⁹ Besluit over realisatie van Schoonwatertracé zal in 2003 door GS van Utrecht worden genomen.

4.2.4 Uiterwaarden

Gebiedsbeschrijving

Langs de Lek en de Nederrijn ligt tussen het zomerbed van de rivier en de dijken een oeverstrook, die bij hoge rivierwaterstanden kan overstromen. Op sommige stukken wordt de strook beschermd door een zomerkade, die alleen bij zeer hoge standen 1 of 2 keer per jaar overstromt. Deze gebieden zijn vaak agrarisch in gebruik, en enkele gebieden zijn zelfs bemaalen. Alleen in deze laatste ingepolderde uiterwaarden heeft het waterschap een taak. In principe is het waterschap kwantiteitsbeheerder van de primaire watergangen in de uiterwaarden; Rijkswaterstaat is hier kwaliteitsbeheerder.

Ontwikkelingen

In de uiterwaarden houden de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen verband met de PKB Ruimte voor de Rivier. Hierin zijn maatregelen aangedragen, waarbij is uitgegaan van een maatgevende afvoer van 16.000 m³/s. Voorgesteld wordt om langs de Nederrijn en de Lek te zoeken naar een combinatie van maatregelen, zoals uiterwaardverlaging, lokale dijkverlegging, het verwijderen van hydraulische obstakels en zomerbedverdieping. Deze maatregelen zullen door Rijkswaterstaat worden onderzocht. De uitvoering van de maatregelen vindt plaats in de periode 2005-2015. Het waterschap zal de maatregelen toetsen op hun effect op de regionale wateropgave.

Maatregelen

Nr.	Omschrijving gebiedsgerichte maatregel	Partners
UW1	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de volgende gebieden: Steenwaard en Ameronger Bovenpolder (totaal 546 ha).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties

5 INSTRUMENTARIUM

In het voorgaande hoofdstuk zijn allerlei maatregelen genoemd die het waterschap de komende planperiode wil gaan uitvoeren. Daarnaast beschikt het waterschap over instrumenten voor het dagelijks beheer. Voor maatregelen op het terrein van het waterkwaliteitsbeheer kunnen al dan niet vergunningen worden verleend op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo). Voor waterkwantiteitsaangelegenheden kan het waterschap zich baseren op de Waterstaatswet 1900 en de Wet op de waterkering, maar vooral op de eigen waterschapsverordening, de keur. Naast het wettelijke instrumentarium (vergunningverlening en handhaving) maakt het waterschap ook gebruik van het sluiten van overeenkomsten, zoals jacht- en pachtovereenkomsten en slibverwerkingsovereenkomsten. Verder beschikt het waterschap ook nog over een aantal sturende instrumenten, namelijk: communicatie, grondverwerving en financiële regelingen.

5.1 Vergunningverlening en handhaving

Beschrijving instrumentarium Vergunningverlening

Het waterschap verleent vergunningen op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en de keur. Wvo-vergunningen worden o.a. gebaseerd op beleid verwoord in het Integraal Waterbeheersplan De Stichtse Rijnlanden en afkomstig van het CIW, vierde Nota Waterhuishouding en Europese Richtlijnen. Ook voor de keurvergunningen vormen beleidsregels (al dan niet vertaald naar regionale doeleinden) het uitgangspunt. De kwaliteit van het geleverde product (een tijdige, volwaardige, juridisch houdbare en te handhaven vergunning) vindt het waterschap van groot belang. Ook streeft het waterschap naar een zo efficiënt mogelijke afhandeling van de aanvragen.

Vergunningen op basis van de keur zijn vereist voor onder meer de aanleg van duikers, dammen, bruggen, het aanbrengen van beschoeiingen, de aanleg van kabels en leidingen, dempen van watergangen en op- en onderbemalingen. Eventuele ontheffingen worden meestal verleend onder het stellen van algemene en bijzondere voorschriften.

Alle directe lozingen op oppervlaktewater en de indirecte lozingen van aangewezen categorieën van bedrijven vallen onder de Wvo en zijn voor het grootste gedeelte gereguleerd met een vergunning, of anders via een melding. Hierbij wordt opgemerkt dat het aantal meldingen in het kader van het Bouwstoffenbesluit tot nu toe sterk achter is gebleven bij het aantal meldingsplichtige activiteiten. Het waterschap gaat de aanvraag om een keurvergunning combineren met een melding Bouwstoffenbesluit. Op deze wijze zal het aantal meldingen sterk toenemen. Het beleid is steeds meer gericht op de eigen verantwoordelijkheid van bedrijven voor het milieu. Een instrument daarvoor is de Vergunning op Hoofdzaken. Het waterschap streeft ernaar om meer van dit soort vergunningen te verlenen.

Het adequaat houden van de vergunningen is een belangrijke taak van het waterschap. Het waterschap beziet regelmatig of de vergunningen nog aan het huidige beleid voldoen. Als dat niet het geval is, wordt de vergunning gereviseerd. In principe gebeurt dat om de 4 à 5 jaar. Daarbij worden de lozingseisen gebaseerd op de nieuwste beleidsontwikkelingen. Voorbeelden hiervan zijn de nieuwe algemene beoordelingsmethodiek (ABM) voor stoffen en preparaten en het gebiedsgerichte beleid.

Vaak is er voor een lozing zowel een Wvo-vergunning als een keurvergunning nodig. In dat geval verleent het waterschap een integrale vergunning. In zo'n vergunning staan zowel de eisen op grond van de Wvo als de keur.

Beschrijving instrumentarium Handhaving

Het waterschap handhaaft de verleende vergunningen. Ook worden de meldingen gecontroleerd die in het kader van de verschillende AMvB's (Algemene maatregelen van bestuur) bij het waterschap zijn gedaan. De meldingen in het kader van het Bouwstoffenbesluit zullen actiever worden gehandhaafd, te beginnen met de grote infrastructurele werken. Door toezicht en het inzetten van bestuursrechtelijke, strafrechtelijke of privaatrechtelijke middelen zorgt het waterschap dat vergunninghouders voorschriften en wettelijke regels naleven. Het niet adequaat handhaven van vergunningen kan leiden tot ernstige milieuschade en rechtsongelijkheid. Het waterschap streeft dan ook naar een zo

consequent mogelijk doorvoeren van het twee-stappen-model: de overtreder waarschuwen en vervolgens een sanctie opleggen als deze niet aan de vergunning voldoet.

Toezicht op het uitvoeren van de in de keur vastgelegde onderhoudsverplichtingen vindt vooral plaats door middel van de schouwvoering. Daarnaast vindt gedurende het hele jaar inspectie plaats door buitendienstmedewerkers als vast onderdeel van de werkzaamheden of naar aanleiding van binnengekomen meldingen. Tevens hebben medewerkers van het waterschap een oog- en oorfunctie voor wat betreft toezicht op de instandhouding van watergangen, waterkeringen en kunstwerken.

Het CIW-rapport 'Handhaving Wvo, een kwestie van kunnen, willen en doen' is voor een deel verwerkt in de interne notitie 'Nadere uitwerking handhavingsbeleid'. Een aantal punten uit het rapport zal in 2003 en 2004 nog nader worden bekeken. Dit zijn de toezichtsplannen, prioriteitstelling op basis van nalevingsonderzoek en risico-analyse en de formulering van nalevingsdoelen. De vorm van handhaving van de Wvo-vergunningen zal de komende periode -naast de fysieke (bedrijfs)controle- meer worden gericht op het controleren van administratie bij grote bedrijven met een groot assortiment aan grond- en hulpstoffen en veel afvoer van afvalstoffen.

5.2 Communicatie

Waar gewerkt wordt, wordt gecommuniceerd. Zo ook bij het waterbeheer: tijdens de beleidsvoorbereiding, bij samenwerkingsprojecten en rondom de uitvoering van werkzaamheden. De uitvoeringstrajecten worden tevens als communicatiemiddel gebruikt. Communicatie is daarmee één van de instrumenten om de doelen van het waterbeheersplan te bereiken. Het waterschap streeft ernaar om communicatie op een planmatige en doeltreffende wijze in te zetten. Planmatig door bij ieder project van tevoren een communicatieplan of -paragraaf op te stellen. Doeltreffend door bij iedere communicatieactiviteit een zorgvuldige kosten/batenafweging te maken.

In deze paragraaf zijn kort de aandachtspunten van de communicatie rondom het waterbeheer(splan) beschreven.

Doel en doelgroepen

Door zorgvuldige communicatie wil het waterschap ten eerste bereiken dat er optimale kennis- en informatie-uitwisseling rondom het waterbeheer plaatsvindt. Zowel intern als tussen het waterschap en betrokken externe partijen en/of algemeen publiek. Met als uiteindelijk doel een goed waterbeheer, zonder daarmee voorbij te gaan aan de belangen en inzichten van andere betrokkenen.

Het tweede communicatiedoel is het creëren van draagvlak voor het veranderend waterbeheer, zoals vastgelegd in onze waterstructuurvisie en de inbreng van het waterbelang in relevante beleidsprocessen bij andere overheden, zoals streek- en bestemmingsplannen.

De doelgroepen van de communicatie zijn zeer divers en afhankelijk van de betreffende activiteit. In zijn algemeenheid onderscheidt het waterschap de volgende doelgroepen:

Intern: medewerkers en bestuur;

Extern: belastingbetalers ("ingezetenen")

functionele relaties: mede-overheden, belangenorganisaties, bedrijfsleven en overige organisaties.

Aanpak/middelen

Bij alle communicatie streeft het waterschap naar tweerichtingsverkeer. Het informeert niet alleen, het luistert ook en wisselt kennis en standpunten uit. Ook streeft het ernaar om betrokkenen in een vroeg stadium bij de plannen te betrekken.

Bij de communicatie wordt het vaste arsenaal aan middelen (nieuwsbrief, huis-aan-huisblad, personeelsblad, bijsluiter belastingen etc.) en kanalen (inter- en intranet, krant, en regionale radio en tv) benut, maar ook wordt steeds per activiteit gezocht naar effectieve middelen om zaken onder de aandacht te brengen. Het waterschap gaat de website verbeteren om daarmee informatie ter beschikking te stellen, bijvoorbeeld waterkwaliteitsgegevens. Ook doet het waterschap aan educatie, onder andere met "Watch", een educatief programma over oppervlaktewater voor jongeren tussen de 8 en 14 jaar.

Mede op basis van een imago onderzoek wil het waterschap in 2004 een communicatiebeleidsplan vaststellen. Hierin zal onder andere aandacht worden besteed aan de manier waarop het waterschap haar pro-actieve houding wil versterken.

Samenwerken

Met functionele relaties communiceert het waterschap in veel gevallen binnen een samenwerkingsverband. Het waterschap wil deze samenwerkingsverbanden gaan uitbreiden. Het wil op structurele basis kennis en informatie (gaan) uitwisselen, waardoor het waterschap goed op de hoogte is van relevante zaken die spelen bij functionele relaties en andersom. Het uiteindelijke doel is het creëren van draagvlak voor het veranderend waterbeheer en een goede, efficiënte samenwerking bij concrete projecten.

Om het samenwerken met gemeenten te stroomlijnen gaat het waterschap accountmanagers aanstellen, die vast contactpunt worden voor gemeenten en overige partners. Verder wil het waterschap actief de functionele relaties benaderen, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau.

Afstemmen

De wereld van het waterbeheer is enorm in beweging. Er wordt dan ook volop over dit onderwerp gecommuniceerd. Het waterschap zal de communicatie rond dit waterbeheersplan zoveel mogelijk hierop afstemmen. Bijvoorbeeld op de communicatie rond WB21, de stroomgebiedsvisie en het waterhuishoudingsplan. Doel daarbij is om rond het thema waterbeheer geen tegenstrijdige berichten te laten uitgaan, doelgroepen niet onnodig vaak te benaderen en waar nodig samen met anderen te communiceren. In sommige gevallen geldt deze afstemming intern, dikwijls ook met externe partijen zoals de provincies en de gemeenten in het werkgebied van het waterschap.

5.3 Grondverwerving

Het huidige waterbeheer is hoofdzakelijk gebaseerd op technische maatregelen uit de gele strategie: aan- en afvoeren en zuiveren. Het ruimtebeslag van deze maatregelen is beperkt. Om de belangen van het waterbeheer goed te kunnen waarborgen is het beleid van het waterschap erop gericht om de hiervoor benodigde gronden in eigendom te verwerven.

In de toekomst wil het waterschap het waterbeheer sterker baseren op ruimtevragende en brongerichte maatregelen uit de groene en de blauwe strategie. De hiervoor benodigde gronden zullen – naast een functie voor water – andere functies vervullen zoals wonen, werken, recreëren en natuur. Het ligt niet voor de hand dat het waterschap deze gronden zelf in eigendom zal verwerven. Het waterschap wil echter wel goede afspraken maken met de eigenaren en gebruikers om de belangen voor het waterbeheer veilig te stellen.

5.4 Financiële regelingen

Stimuleringsregeling Afkoppelplannen 2002-2006

Een regeling van het waterschap bedoeld om gemeenten aan te zetten tot het opstellen van afkoppelplannen. Een afkoppelplan geeft inzicht in de mogelijkheden en de kosten van het afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering. Het afkoppelplan kan worden opgenomen in het gemeentelijk waterplan.

Stimuleringsregeling Afkoppelen 2002-2007

Een regeling die tegemoet komt in de kosten die gemeenten (of andere rechtspersonen) maken om af te koppelen. Het waterschap vergoedt maximaal 50% van de meerkosten, mits het maximaal door het waterschap beschikbaar gestelde bedrag niet wordt overschreden.

Stimuleringsregeling Baggerspuit (2002-2004)

Een regeling die agrariërs stimuleert de baggerspuit te gebruiken bij het op diepte houden van watergangen. Deze manier van baggeren brengt minder schade toe aan het ecosysteem dan reguliere methoden.

Vergoedingsregeling voor het storten van onderhoudsbagger op de slootkant

Op grond van deze regeling wordt € 0,65 uitgekeerd per strekkende meter ontvangen bagger langs de slootkant.

Uitvoeringsregeling stimuleringsbijdrage riolering 1997

Deze regeling is bedoeld om gemeenten te stimuleren om riolering aan te leggen. Ook is het de bedoeling overstorten zoveel mogelijk te saneren.

Nadeelcompensatieregeling

Met deze regeling kan worden voorkomen dat tegen een inhoudelijk afgewogen beslissing bezwaar wordt gemaakt om louter financiële redenen (vrees voor schade), omdat voor de behandeling van het schade-aspect een aparte procedure in het leven is geroepen. Het gaat hierbij om rechtmatig overheidsoptreden, waarbij een gedupeerde niet zozeer inhoudelijk bezwaar heeft tegen bijvoorbeeld een vergunningverlening of feitelijke handeling door het waterschap, maar tegen het feit dat daaruit naar zijn mening onevenredige schade voor hem voortvloeit.

5.5 Overige instrumenten**Waterakkoorden**

In het waterakkoord worden afspraken gemaakt over de wijze van wateruitwisseling in verschillende situaties. Deze afspraken hebben betrekking op zowel de waterkwantiteit als de waterkwaliteit. Onderdelen van het waterakkoord zijn onder andere de beheersaspecten, de monitoring en de financiële aspecten.

Convenant

Het waterschap heeft voor een aantal maatregelen wettelijke instrumenten ter beschikking. Om het nieuwe waterbeleid te kunnen uitvoeren is in toenemende mate samenwerking nodig met mede-overheden en particulieren. Voorbeelden zijn het gemeentelijk waterplan en het realiseren van meervoudig ruimtegebruik van water (als onderdeel van een ruimtelijk plan). Om in dergelijke situaties de belangen van een goed waterbeheer te waarborgen zijn voorsnog geen adequate wettelijke instrumenten beschikbaar. Het waterschap streeft ernaar om in voorkomende gevallen met de betreffende partijen afspraken te maken over taken, verantwoordelijkheden en financiële regelingen in de vorm van een convenant.

Watertoets

Onder de watertoets wordt verstaan: het hele proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en uiteindelijk beoordelen van ruimtelijke plannen en besluiten vanuit het waterbelang. Doel is, dat waterbeheerders pro-actief met ruimtelijke ordenaars meedenken over ruimtelijke plannen, zodat deze plannen in elk geval geen negatieve gevolgen hebben voor het watersysteem. In een aantal gevallen wil het waterschap een stap verder gaan en een ruimtelijke ontwikkeling aangrijpen om ook daadwerkelijke verbeteringen in het watersysteem door te voeren. Hiervoor zal het waterschap steeds meer participeren in planprocessen van derden, met respect voor ieders eigen verantwoordelijkheid. Daarnaast is de watertoets mede een belangrijk instrument voor de aanpak van emissies. Het waterschap zal in de eerste helft van 2003 richtlijnen opstellen over hoe het wil omgaan met de watertoets. Deze nota zal ingaan op de inbreng van het waterschap in verschillende soorten planprocessen, maar ook op de waterhuishoudkundige criteria waarop deze plannen beoordeeld worden door het waterschap.

Waterplannen

Gemeentelijke waterplannen vormen de schakel tussen de formele plannen voor de inrichting en bestemming van de ruimte en voor de waterhuishoudkundige inrichting en beheer. In een waterplan worden doelstellingen en maatregelen opgenomen om de waterhuishouding en waterkwaliteit te verbeteren. Ook de wijze van samenwerking en communicatie tussen gemeente, waterschap en overige betrokkenen vormt een belangrijk onderdeel in een waterplan. Initiatief voor het opstellen van waterplannen ligt bij de gemeenten. De komende periode wordt door het waterschap aandacht

besteed aan het opstellen van waterplannen bij diverse gemeenten. Het waterschap levert een bijdrage van 40% van de externe plankosten na aftrek van subsidies tot een maximum van € 55.000,- per plan.

Calamiteitenplan

Binnen de taakuitvoering van het waterschap kunnen zich situaties voordoen die dusdanig afwijken van de normale situatie dat gesproken kan worden van calamiteiten. In het calamiteitenplan van het waterschap staat, binnen de grenzen van het voorzienbare, beschreven hoe het waterschap in een dergelijke situatie zal handelen (de calamiteit zal bestrijden). Het calamiteitenplan is opgebouwd uit een koepelplan en een aantal deelplannen (calamiteitenbestrijdingsplannen). Het koepelplan geeft de hoofdlijnen van het handelen van het waterschap tijdens een calamiteit weer, alsmede de verhouding van het calamiteitenplan ten opzichte van de rampenbestrijdingsplannen van andere instanties. De uitwerking van zich mogelijk voordoende calamiteiten wordt beschreven in deelplannen, waarin is opgenomen wie welke handelingen op welk moment moet verrichten.¹⁰

Kennisontwikkeling

Het is belangrijk om de kennis over de factoren die bepalend zijn voor het functioneren van het watersysteem verder te ontwikkelen. Dit vormt een belangrijke basis voor het uitvoeren van de waterschapstaken. Het waterschap zal hiertoe toegepast onderzoek uitvoeren. Dit kan het waterschap zelf doen, een andere mogelijkheid is het meedraaien in projecten van de STOWA of andere landelijke werkgroepen. Tevens zal aandacht worden besteed aan de opbouw van het modelinstrumentarium om systeemgedrag te kunnen voorspellen en zal het gegevensbeheer gestructureerd worden. Ook zullen er gerichte persoonlijke opleidingsprogramma's worden gemaakt om kennis bij individuele medewerkers actueel te houden en verder uit te breiden.

5.6 Monitoring

Het waterschap beschikt over een waterkwantiteits- en waterkwaliteitsmeetnet. Het waterkwantiteitsmeetnet bestaat uit een groot aantal meetpunten verspreid over het beheersgebied, waar de aan- en afvoerdebieten en de waterstanden worden geregistreerd. De ontwikkelingen in de waterkwaliteit worden gevolgd door op ongeveer zestig representatieve punten in het beheersgebied maandelijks monsters te nemen en te analyseren op fysisch-chemische parameters (zie kaart 3). Daarnaast beschikt het waterschap over een biologisch meetnet dat bestaat uit een permanent en een roulerend meetnet (zie kader).

Biologisch meetnet

Het roulerend biologisch meetnet bestaat uit vijf deelgebieden met elk twintig meetpunten. Deze meetpunten worden eens per vijf jaar bemonsterd. De bemonstering bestaat uit vegetatieopnames en fysisch-chemische parameters. Het huidige permanente biologisch meetnet bestaat uit slechts vijf punten. Het waterschap streeft naar een permanent meetnet dat bestaat uit ongeveer 20 meetpunten die een representatief beeld geven van de verschillende watertypen. Het permanente biologisch meetnet wordt jaarlijks bemonsterd volgens de STOWA-systematiek.

Jaarlijks worden de resultaten weergegeven in een verslag. De rapportage is opgezet conform de methodiek van de Regionale Water Systeem Rapportage (RWSR). Deze methode maakt op landelijke schaal vergelijking van de waterkwaliteit mogelijk. Met behulp van indicatoren wordt de toestand van het oppervlaktewater beschreven.

De meetresultaten zijn de basis voor de toetsing van het waterkwaliteitsbeleid. Door langjarige trends te berekenen kunnen ontwikkelingen gevolgd worden en de gegevens kunnen worden gebruikt voor beleidsondersteunend onderzoek. Met de resultaten kunnen samen met de gegevens uit het kwantiteitsmeetnet, per deelgebied ook vrachtbalansen worden opgesteld.

¹⁰ Het betreft de volgende zeven deelplannen: Waterkeringbeheer primaire waterkeringen, Waterkeringbeheer regionale waterkeringen, Boezembeheer, Uitval bemalingen, Verontreiniging van het oppervlaktewater, Zuiveringsbeheer en Ondersteuning.

6 FINANCIËLE CONSEQUENTIES

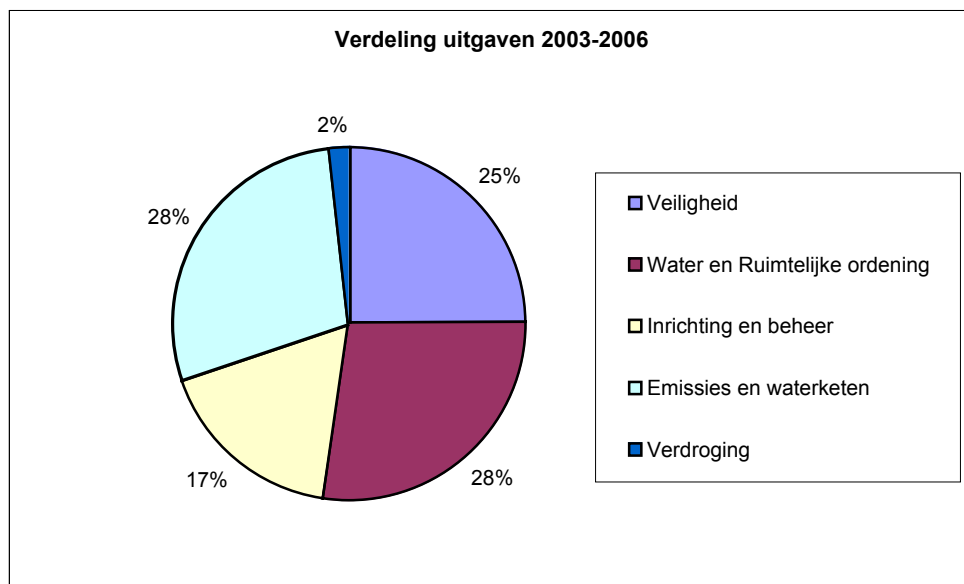
In dit hoofdstuk zijn de financiële consequenties opgenomen van de voorgestelde maatregelen uit dit waterbeheersplan. Per thema zijn de kapitaallasten (inclusief variabele exploitatiebudgetten) en exploitaties aangegeven die de maatregelen met zich mee brengen (tabel 6.1). De investeringen passen voor het grootste deel binnen de reeds vastgestelde meerjarenraming 2002 (2003-2007) van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Echter gezien het feit dat de meerjarenraming een 'lopend' document is, waarbij voornamelijk gekeken wordt naar de eerst komende jaren zijn niet alle bedragen voor de jaren na 2003 hierin opgenomen. In het onderstaande overzicht zijn alleen de kosten van het waterschap opgenomen, kosten van partners of derden in bepaalde projecten zijn dus niet meegenomen. Ook eventuele subsidies voor projecten zijn niet meegenomen.

Tabel 6.1: overzicht investeringen/ exploitaties 2003-2006 (in euro's)

Thema	2003	2004	2005	2006	Totaal
Veiligheid	675.000,00	1.170.000,00	1.090.000,00	950.000,00	3.885.000,00
<i>Kapitaallasten investeringen</i>	675.000,00	1.170.000,00	1.090.000,00	950.000,00	3.885.000,00
<i>budgetten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Extra t.o.v. meerj. raming</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Water en RO	1.270.000,00	1.315.000,00	880.000,00	840.000,00	4.305.000,00
<i>Kapitaallasten investeringen</i>	525.000,00	590.000,00	105.000,00	65.000,00	1.285.000,00
<i>budgetten</i>	745.000,00	725.000,00	775.000,00	775.000,00	3.020.000,00
<i>Extra t.o.v. meerj. raming</i>	0,00	480.000,00	185.000,00	145.000,00	810.000,00
Inrichting en beheer	470.000,00	780.000,00	720.000,00	750.000,00	2.720.000,00
<i>Kapitaallasten investeringen</i>	380.000,00	690.000,00	630.000,00	660.000,00	2.360.000,00
<i>budgetten</i>	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	360.000,00
<i>Extra t.o.v. meerj. raming</i>	0,00	420.000,00	445.000,00	415.000,00	1.280.000,00
Emissies en waterketen	135.000,00	745.000,00	1.340.000,00	2.200.000,00	4.420.000,00
<i>Kapitaallasten investeringen</i>	0,00	80.000,00	600.000,00	1.560.000,00	2.240.000,00
<i>budgetten</i>	135.000,00	665.000,00	740.000,00	640.000,00	2.180.000,00
<i>Extra t.o.v. meerj. raming</i>	0,00	565.000,00	640.000,00	640.000,00	1.845.000,00
Verdroging	10.000,00	50.000,00	90.000,00	150.000,00	300.000,00
<i>Kapitaallasten investeringen</i>	10.000,00	50.000,00	90.000,00	150.000,00	300.000,00
<i>budgetten</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Extra t.o.v. meerj. raming</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal	2.560.000,00	4.060.000,00	4.120.000,00	4.890.000,00	15.630.000,00
<i>Kapitaallasten investeringen</i>	1.590.000,00	2.580.000,00	2.515.000,00	3.385.000,00	10.070.000,00
<i>budgetten</i>	970.000,00	1.480.000,00	1.605.000,00	1.505.000,00	5.560.000,00
Extra t.o.v. meerjarenraming	0,00	1.465.000,00	1.270.000,00	1.200.000,00	3.935.000,00
<i>Kapitaallasten investeringen</i>	0,00	850.000,00	530.000,00	460.000,00	1.840.000,00
<i>budgetten</i>	0,00	615.000,00	740.000,00	740.000,00	2.095.000,00

Reeds geplande investeringen voor de aanpassingen aan RWZI's zijn niet opgenomen. Gezien de grote bedragen die hiermee gemoeid gaan zouden deze een vertekend beeld geven van de aandachtsgebieden waar het waterschap zich de komende jaren op richt.

In onderstaand overzicht (figuur 6.1) is weergegeven hoe de investeringsbedragen van de verschillende thema's zich verhouden. Hieruit komt duidelijk naar voren dat de komende jaren veel geld nodig is voor de thema's emissies en waterketen, veiligheid en water en ruimtelijke ordening.

Figuur 6.1: verdeling investeringen 2003-2006

BIJLAGE 1: VERKLARENDE WOORDENLIJST

Afkoppelen

Het niet aansluiten op de riolering

Afvoeren

Het verwijderen van water uit een gebied.

Bergen, berging

Het (tijdelijk) opslaan van water in een gebied. Reguliere berging vindt plaats in oppervlaktewater en in de bodem.

Bodemdaling

Daling van het maaiveld ten opzichte van N.A.P., ten gevolge van vooral zetting of klink van het bodemmateriaal door oxidatie (veen) en/of verdichting (klei). De grondsoort en de mate van ontwatering (veen veel, klei weinig, zand niet) spelen hierin een voorname rol.

Bufferen

Het afvlakken van de dynamiek in een watersysteem door in een beperkt deel ervan water op te slaan.

Cyanobacteriën

Blauwwieren en blauwalgen. Deze zijn in staat om cyanotoxines te produceren, welke verscheidene gezondheidsklachten kunnen veroorzaken. In Nederland zijn vooral de soorten van belang die horen tot de geslachten *Microcystis*, *Anabaena*, *Aphanizomenon* en *Planktothrix*.

Dijkkring

Een dijkkring is een gebied dat wordt omsloten door primaire waterkeringen. De primaire waterkeringen sluiten het dijkkringgebied af van hoge waterstanden op zee, de grote rivieren of het IJsselmeer. Het beschermingsniveau van iedere dijkkring is vastgelegd in de Wet op de waterkering uit 1996. Het plangebied ten westen van het Amsterdam-Rijnkanaal ligt binnen dijkkring 14; het gebied ten oosten daarvan ligt in dijkkring 44. Het beschermingsniveau van dijkkring 14 bedraagt 1:10.000; dat van dijkkring 44 bedraagt 1.1250 per jaar.

Flexibel peilbeheer

Peilbeheer, waarbij het waterpeil zich zoveel mogelijk beweegt tussen bepaalde boven- en ondergrenzen. Komt het peil boven de bovengrens, dan wordt water afgevoerd, komt het onder de ondergrens, dan wordt water aangevoerd. Het doel is de inlaat van "*gebiedsvreemd*" water met een ongewenste waterkwaliteit zoveel mogelijk te voorkomen.

Peilfluctuatie en bodemgebruik dienen wel op elkaar afgestemd te zijn. Flexibel peilbeheer beperkt de vraag naar inlaatwater in droge tijden; het vermindert het tempo van bodemdaling (als de grondwaterstand gemiddeld hoger is) en het kan de gebiedseigen waterkwaliteit helpen beschermen.

Een dergelijk peilbeheer kan strijdig zijn met de wens een zo ruim mogelijke berging voor extreme regenval in een gebied te realiseren.

Gebiedseigen water

Water met de kwaliteit die van nature voorkomt in een gebied. Altijd een mengsel van verschillende herkomsten: regenwater, grondwater (waaronder kwelwater van uiteenlopende leeftijd en samenstelling), rivierwater (in gebieden die ooit aan de natuurlijke overstromingsdynamiek van rivieren blootstonden, denk aan oeverwallen).

De kwaliteit en samenstelling van het gebiedseigen water is voor een belangrijk deel bepalend voor de soort natuur en vegetatie die er voor kan komen. In het westen van Nederland is, door het netwerk van boezemwateren en de praktijk van het inlaten van rivierwater in droge tijden, de differentiatie in gebiedseigen waterkwaliteiten gering. Ook antropogene factoren, zoals vermessing door landbouw en eutrofiëring door veenmineralisatie dragen bij aan deze achteruitgang.

Op enkele, geïsoleerde plekken komen nog bijzondere kwaliteiten voor. Flexibel peilbeheer en de inrichtingsprincipes isoleren en positioneren helpen om die plekken te beschermen.

Het inrichtingsprincipe zoneren kan behulpzaam zijn bij het herstel van die differentiatie. voorraadvorming kan strijdig zijn met de wens, gebiedseigen waterkwaliteit te behouden of verbeteren, omdat hiermee de hoeveelheid regenwater in het oppervlakte- en grondwater verhoudingsgewijs toeneemt (er vormt zich een "neerslaglens"), waardoor een bijzonder kwelmilieu bijvoorbeeld zou worden weggedrukt. Een lokale afweging tussen (potentiële)

natuurwaarden en de wens om aan de eigen watervraag te voldoen is in dergelijke gevallen nodig.

Gebiedsvreemd water

Water met een kwaliteit die niet van nature voorkomt in een gebied. Meestal wordt boezemwater bedoeld, dat de vrij homogene kwaliteit heeft (uitzonderingen daargelaten) van IJsselmeer- en Rijnwater.

Gemeentelijke waterplannen

Het waterschap stelt samen met gemeenten en eventuele andere waterpartners gemeentelijke waterplannen op. De waterplannen zijn gericht op uitwerking van de wateropgave binnen het gemeentelijk grondgebied. Met name de doorwerking van het waterbeleid in de ruimtelijke ordening is een belangrijk element in de waterplannen. Waterplannen zullen uitmonden in een actieprogramma, gericht op het oplossen van knelpunten en het benutten van kansen voor duurzamere watersystemen.

Gebruiksfunctie

Gebruiksfuncties zijn grondgebonden ruimtelijke functies.

IBA

Individuele behandeling van afvalwater

Inlaten

Het in een gebied laten stromen van water, meestal met de bedoeling de waterstand in een gebied op peil te houden, soms ook met de bedoeling om de waterkwaliteit te verbeteren of aan te passen aan gewenste productieomstandigheden, bijvoorbeeld in geval van zoute kwel in een landbouwgebied ("spoelen").

Keur

Waterschaps verordening

Kwel

Grondwater, dat omhooggestuwd wordt als gevolg van potentiaalverschil of stijghoogteverschil (=drukverschil) tussen het gebied waar het grondwater inzigt en waar het omhoog komt. Kwelwater kan zeer verschillende kwaliteiten hebben en niet allemaal zijn ze gewenst.

Maalstop

Het tijdelijk stilzetten van de gemalen in een gebied (polder), met als doel de boezem te ontlasten. Een maalstop heeft meestal tot gevolg dat er wateroverlast ontstaat in de polder. Een maalstop kan worden afgekondigd door het waterschap voor de boezem maar ook door rijkswaterstaat voor de rijkswateren.

Maatgevende afvoer

De afvoer van water (m³ per tijdseenheid) die als norm wordt gehanteerd bij het ontwerpen van een watersysteem. Bepalend voor dijk- en kadehoogtes en boezem- en gemaalcapaciteit. Het betreft een piekafvoer met een kleine overschrijdingskans.

Meervoudig ruimtegebruik

Voor meerdere functies (natuur, recreatie, wonen, werken, etc.) gebruiken van dezelfde ruimte zonder dat dit in tijd of ruimte conflicten oplevert. In dit rapport is deze term specifiek gericht op de ruimte die water inneemt of kan innemen onder extremere omstandigheden.

MTR

Maximaal toelaatbaar risiconiveau

Overlastsituatie

Omstandigheid, waarbij de afvoer- en bergingscapaciteit van het boezem- en polderwatersysteem niet toereikend is en/of de stabiliteit van secundaire waterkeringen in gevaar komt, waardoor schade aan have en goed kan optreden.

Piekberging

Gebied, waar bij het overschrijden van de maximale peilstijging c.q. afvoercapaciteit in de boezem, water tijdelijk kan worden ingelaten, met als gevolg dat het peil tot 1.00-1.50 m boven maaiveld komt te staan. Na het verdwijnen van de overlastsituatie wordt het gebied weer zo snel mogelijk drooggemalen. De overschrijdingskans varieert van 1:1 tot 1:10 jaar.

Piekberging kan strijdig zijn met de wens, de gebiedseigen *waterkwaliteit* te behouden in het betreffende gebied.

Peilafwijkingen

Hieronder worden de op- en onderbemalingen verstaan. Het beleid ten aanzien van deze peilafwijkingen is geformuleerd. In 2002 is een plan van aanpak opgesteld voor de regulering van de

onderbemalingen. Daarin is aangegeven in welk traject de onderbemalingen die niet aan de beleidscriteria van het waterschap voldoen, kunnen worden opgeheven. Bij een gebiedgerichte integrale uitwerking van de peilbesluiten past het reguleringstraject van de onderbemalingen.

Peilbeheer, flexibel

Zie flexibel peilbeheer

RAK

Ruilverkaveling met een administratief karakter.

Ruimtelijke Ordening

Bestemming, inrichting en beheer van de ruimte.

Ruimtelijke dynamiek

Mate van aanpassing in de ruimtelijke inrichting van bestaande functies, of mate van verandering van bestaande functies in andere functies.

Thermisch Immobiliseren

Het inkapselen van verontreinigingen in bagger d.m.v. verhitting

Vasthouden

In de trits van WB 21 ("vasthouden, bergen, afvoeren") is dit het begrip dat doelt op het op lokaal niveau zorgen voor voldoende ruimte in het watersysteem om in droge tijden aan de watervraag te voldoen zonder gebiedsvreemd water in te laten. "Vasthouden van gebiedseigen water".

Verdroging

Een gebied wordt als verdroogd aangemerkt als aan dat gebied een natuurfunctie is toegekend en de grondwaterstand in dat gebied onvoldoende hoog is, dan wel de kwel onvoldoende sterk is, om bescherming van de karakteristieke grondwaterafhankelijke ecologische waarden, waarop de functietoekenning is gebaseerd, in dat gebied te garanderen. Een gebied met een natuurfunctie wordt als verdroogd aangemerkt als ter compensatie van een te lage grondwaterstand water met een voor natuurfunctie onvoldoende kwaliteit moet worden aangevoerd (Bron: Evaluatie Nota Water, min. V&W, 1994).

Verziltig

Het toenemen van het zoutgehalte in de bodem, het grondwater of het oppervlaktewater, als gevolg van opkwellend zout grondwater of indringing van zeewater via het oppervlaktewatersysteem.

Wateropgave

In deze studie: een indicatieve aanduiding van de ruimteclaims en gebruiksbeperkingen die voortkomen uit de wens om waterproblemen tot een oplossing te brengen.

Wateroverlast

Verzamelterm voor schade, ongemak en ontredde door hoge waterstanden ten gevolge van overvloedige neerslag en/of onvoldoende ontwatering. (Normen voor waterbeheer, geciteerd door de commissie waterbeheer 21^e eeuw).

Watertoets

Het toetsen van locatieontwikkelingen op gevolgen voor het watersysteem (betrouwbaar, duurzaam, bestuurbaar). Zonodig legt de watertoets ook vast welke compenserende maatregelen worden getroffen om het watersysteem niet nadelig te beïnvloeden. De Commissie WB21 stelt voor de toets te verankeren in de WRO, in beleid van verschillende overheden, in de 5^e Nota R.O. en in streek- en bestemmingsplannen.

BIJLAGE 2: OVERZICHT NOTA'S WATERSCHAP

In deze bijlage is een overzicht opgenomen met een korte toelichting van de nota's van het waterschap. De stimuleringsregelingen staan in paragraaf 5.4.

Nota Peilbesluiten (1998)

Op grond van de Wet op waterhuishouding dienen peilen in peilbesluiten te worden vastgelegd. Het peilbeheer heeft tot doel het bereiken en handhaven van de drooglegging die behoort bij de, door de provincie toegekende functie van een gebied. In een peilbesluit worden verschillende belangen afgewogen. In de beleidsnota peilbeheer is o.a. aangegeven dat het waterschap streeft naar de invoering van *flexibel peilbeheer*, wat wil zeggen dat het waterpeil mag fluctueren tussen bepaalde marges. Deze marges worden samen met een streefpeil in het betreffende peilbesluit vastgelegd. Ook streeft het waterschap er naar het aantal op- en onderbemalingen zo beperkt mogelijk te houden.

Nota regulering onderbemalingen (in voorbereiding)

Nota Dempingen (2000)

In de keur van het waterschap is aangegeven dat het is verboden watergangen geheel of gedeeltelijk te dempen. Onder bepaalde voorwaarden is het dempen van sloten echter wel toegestaan. In de beleidsnota wordt ingegaan op de criteria waarop dempingsaanvragen beoordeeld zullen worden. In ieder geval zal de verloren gegane berging, als gevolg van een demping, in de meeste gevallen gecompenseerd moeten worden.

Nota gemeentelijke waterplannen

In deze nota heeft het waterschap enkele uitgangspunten beschreven die het wil hanteren bij het opstellen van een gemeentelijk waterplan. Belangrijke aspecten zijn bijvoorbeeld: het plan omvat zowel een strategisch deel (middellange termijn visie voor 10 à 15 jaar) als een operationeel deel (uitvoeringsplan voor een periode van 4 jaar), het plan betreft het gehele gemeentelijke grondgebied (zowel stedelijk als landelijk gebied) en er is speciale aandacht voor de relatie ruimtelijke ordening – water en voor stedelijk water.

Aanvalsplan Diffuse bronnen (1998)

In dit plan wordt globaal aangegeven hoe het waterschap de diffuse bronnenproblematiek wil gaan aanpakken. Het plan is voor een deel uitgevoerd. Er wordt nu een vervolg aangegeven door het opstellen van een emissiebeheersplan.

Notitie waterkwaliteitsspoor riooloverstortingen De Stichtse Rijnlanden

Deze notitie is overgenomen van de Werkgroep Riolering West-Nederland (WRW). Hierin is vastgelegd hoe het waterschap de riooloverstortlozingen uit gemengde stelsels toetst na invulling van de basisinspanning door de gemeenten.

Emissiebeheersplan

In dit plan is per broncategorie globaal aangegeven wat de bijdrage is aan de verontreiniging van het oppervlaktewater. Vervolgens is uitgewerkt welke maatregelen het waterschap in de periode 2003-2007 gaat nemen om de verontreiniging terug te dringen.

Taak- en kostenverdeling zuiveringstechnische werken

Het waterschap heeft met betrekking tot de taakafbakening en kostenverdeling inzake zuiverings-technische werken richtlijnen opgesteld. In het rapport 'Richtlijnen Overname Afvalwater' zijn richtlijnen opgenomen voor de afbakening in de afvalwaterketen tussen het waterschap en gemeenten. Hiermee wordt invulling gegeven aan de wettelijke zorgplicht van zowel gemeenten als het waterschap voor het realiseren van doelmatige inzameling, transport en zuivering van communaal afvalwater tegen de laagst maatschappelijke kosten.

Nota Materiaalgebruik (1997)

Door uitloging van milieuschadelijke stoffen uit materialen die in de waterbouw worden toegepast neemt de kwaliteit van zowel oppervlaktewater als waterbodembodem (sterk) af. Tevens kan afspoeling van milieuschadelijke stoffen plaatsvinden vanuit (spoor)wegen, antifouling etc. Om belasting van het oppervlaktewater via deze route zoveel mogelijk te beperken is in deze notitie beleid geformuleerd t.a.v. het materiaalgebruik door HDSR en door derden.

Uitgangspunt is dat er in principe zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van materialen die het milieu zo min mogelijk belasten. Per geval zal een milieuhygiënisch, financieel en maatschappelijk verantwoorde afweging plaats dienen te vinden. Door middel van voorlichting aan derden en het uitstralen van een positieve houding t.a.v. het gebruik van milieuhygiënisch verantwoorde materialen zal het gebruik hiervan door HDSR gestimuleerd worden.

Interne richtlijn bestrijdingsmiddelengebruik (1999)

De nota is een interne richtlijn voor het gebruik van chemische middelen door, of in opdracht van het waterschap. In algemene zin geldt dat het waterschap d.m.v. een aanpak bij de bron (preventieve maatregelen) het voorkomen van ongewenste soorten zoveel mogelijk beperkt. Op de korte termijn zal nog symptoombestrijding nodig zijn (alternatieve maatregelen). Voor zover dit de functie, constructie en/of de veiligheid van een object niet in gevaar brengt, is ook acceptatie (het laten staan van ongewenste soorten) een goede maatregel. Ongewenste soorten zullen dan ook alléén mechanisch bestreden worden, indien dit de functie en/of constructie van een object in gevaar brengt en/of indien het aannemelijk is dat derden hier onevenredige schade door lijden. In het geval van extreme, specifieke gevallen is éénmalige bestrijding met chemische middelen mogelijk.

Beleidsplan Waterkeringen (2002)

Deze beleidsnotitie is bedoeld als overkoepelend, beheersgebieddekkend document waarin de hoofdlijnen van het door het waterschap te hanteren beleid inzake het beheer en onderhoud van de waterkeringen wordt weergegeven. Het geformuleerde beleid is richtinggevend voor de nader op te stellen beheers- en onderhoudsplannen.

Nota 'Een brede kijk op onderhoud watergangen' (1996)

In deze nota geeft het waterschap aan dat het bij inrichting, beheer en onderhoud aandacht wil besteden aan de ecologische functie van een watergang en hoe het waterschap dit vorm wil geven.

Nota Oeverinrichting (2001)

In de nota is aangegeven dat het waterschap de rol van trekker bij inrichting, beheer en onderhoud van natte ecologische verbindingzones op zich neemt als het daarin een overwegend belang heeft. Zo neemt het waterschap het initiatief tot planvorming voor de *natte* verbindingzones en voor het maken van uitvoeringsafspraken hierover. Het waterschap wil in 2018 de natte verbindingzones gerealiseerd hebben.

Nota Vaarwegbeheer (2000)

In deze nota verwoordt het waterschap haar standpunt t.a.v. het hebben/verkrijgen van het vaarwegbeheer.

Nota Baggerprogramma 2001 - 2015

Het Baggerprogramma 2001-2015 geeft een uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak van de baggerproblematiek, gericht op het wegwerken van de baggerachterstand uiterlijk in 2015.

Nota Afzet Bagger

De Nota Afzet Bagger geeft achtergronden van de wet- en regelgeving en aanbevelingen met betrekking tot het maken van keuzes van afzet.

Nota Baggeren van tertiaire watergangen

De nota Baggeren van tertiaire watergangen geeft aan hoe het waterschap omgaat met verontreinigde bagger (klasse 3 en 4) in watergangen in onderhoud bij derden. De meerkosten voor de verwijdering van deze specie worden in bepaalde gevallen door het waterschap betaald.

Plan van aanpak saneringsprogramma (2002)

Deze nota geeft aan hoe het saneringsprogramma van *waterbodems buiten het onderhoudsprofiel* in 2003 moet worden opgesteld.

Plan van aanpak verdrogingsbestrijding (1999)

Het waterschap wil het areaal verdroogd gebied verminderen met minimaal 4000 ha in 2010 (40% ten opzichte van totaal verdroogd areaal in 1999) in het beheersgebied van HDSR. In het plan van aanpak is aangegeven op welke manier dit zal gebeuren.

BIJLAGE 3: PRIORITERING MAATREGELEN

In deze bijlage is een prioritering gegeven voor het uitvoeren van de maatregelen door deze in te delen in 3 categorieën:

1. Maatregelen die op basis van wet- en regelgeving verplicht zijn om uit te voeren.
2. Maatregelen waarop het waterschap zich concreet heeft gecommitteerd via het afsluiten van een convenant of het uitbrengen van een beleidsnota.
3. Maatregelen die wenselijk zijn, veelal gebaseerd op een efficiënter waterbeheer.

Maatregelen die op basis van wet- en regelgeving verplicht zijn om de komende planperiode uit te voeren.

Nr.	Omschrijving maatregel	Partners
G1	Toetsen de dijkringen op veiligheid; dijkkring 15 en 44 gereed in 2004, dijkkring 14 starten in de planperiode.	-
G2	Vaststellen legger voor de regionale waterkeringen in 2005.	-
G3	Vaststellen legger voor de - niet direct kerende - primaire waterkeringen in 2006.	-
G4	Aanpakken van de meest kritische regionale waterkeringen, zodat deze in 2006 aan de normen voldoen.	Gemeenten (wegen)
G11	Uitwerken en in 2005 vaststellen van een GGOR per peilgebied, in samenwerking met de provincies.	Provincies, landbouw, natuurorganisaties
G12	Per jaar minimaal zeven peilbesluiten opstellen, zodat het waterschap in 2007 gebiedsdekkend over peilbesluiten beschikt. Voor gebieden waar geen verplichting geldt voor het opstellen van peilbesluiten zijn in 2007 streefpeilen vastgelegd (zie gebiedsgerichte maatregelen).	Provincie, gemeenten, belangenorganisaties
G15	In 2004 een analyse voor het beheersgebied van het waterschap conform de Kaderrichtlijn Water gereed hebben.	Provincies
G18	In de planperiode zal het waterschap in overleg met gemeenten, haar taakopvatting t.a.v. beheer en onderhoud in het stedelijk gebied evalueren vanuit een brede taakopvatting (kwantiteit, kwaliteit, ecologie, beleevingswaarde).	Gemeenten
G28	Vaststellen ecologische normdoelstellingen voor 2006 (afstemming met gebiedsgerichte normering).	Provincies
G33	In samenwerking met diverse sectoren onderzoek verrichten naar alternatieven voor bestrijdingsmiddelen en (financieel) stimuleren en communiceren van en met de gebruikers.	Gemeenten, landbouw
G34	De mogelijkheid onderzoeken om op basis van bestaande wet- en regelgeving, binnen de planperiode te komen tot een verbod op het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen op straatverhardingen.	-
G35	Met wegbeheerders meer en tijdig aandacht vragen voor de emissieproblematiek bij reconstructie en de aanleg van nieuwe wegen. Het nu lopende onderzoek naar de effectiviteit van maatregelen levert hiervoor handvatten.	RWS, gemeenten en provincies
G36	Voor 2004 opstellen van een regeling voor het financieel stimuleren van het saneren van lozingen uit de recreatievaart.	Gemeenten, omliggende waterschappen en provincies
G38	Voor 2005 een geactualiseerde vergunning verlenen voor alle overstorten waarin voorschriften zijn opgenomen ten aanzien van de monitoring van de overstortlozingen alsmede ten aanzien van het opstellen van een incidentenplan.	-
G42	Voor 2005 voor alle aansluitpunten van de gemeentes een geactualiseerde vergunning verlenen waarin voorschriften zijn opgenomen ten aanzien van de monitoring van het afgevoerde afvalwater naar de r.w.z.i.	-
G43	Verbeteren handhaving van de keur door inzet van mensen en adequaat reageren op signalen uit het veld.	-
G45	Zoveel mogelijk terugdringen van de emissies (bestrijdingsmiddelen, bouwmaterialen) vanuit de eigen bedrijfsvoering.	-
G46	Via het vergunningspoot de risicovolle overstorten met prioriteit doen saneren door gemeenten vóór 2005.	Gemeenten
OR4	Optimalisatie r.w.z.i. Woerden (eind 2008 afgerond)	-
OR6	Via het vergunningspoot de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Oudewater, Woerden en Bodegraven voor 2005.	-
OR7	Afsluiten waterakkoord met het hoogheemraadschap van Rijnland en waterschap De Oude Rijnstromen voor de wateronttrekking uit de Nieuwkoopse Plassen ten behoeve van watervoorziening in De Haak.	Rijnland
OR8	Afsluiten waterakkoord met het hoogheemraadschap van Rijnland voor de waterafvoer via sluis Bodegraven naar de Oude Rijn (is reeds in voorbereiding).	Rijnland

OR9	Opstellen peilbesluiten Lange Weide, Negenviertel-Oost, Negenviertel-West, Weijpoort, Zegveld, Zegveldbroek, Achttienhoven, Kockengen, Teckop-Noord, Teckop-Zuid, Spengen, Oud Kamerik, Rietveld, Kamerik-Teylingens en Groot-Houtdijk (gedeeltelijk), Groot en Klein-Hekendorp, Papekop-Diemberbroek, Westeinde en Waarder, Barwouts-waarder, Breeveld en Haanwijk, Meijepolder (hoog), Noordzijdepolder, Oudendam, Weijland en De Bree, Oudeland en Indijk, Gerverscop, Breudijk en Klein-Houtdijk, Groot-Houtdijk, Snel en Polanen, Noord-Linschoten, Rappijnen, Wulverhorst, Snelrewaard, Meijepolder (laag), 's-Gravesloot, Boezem Woerden, Middelland, Molenvliet en Brediusbos. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
OR10	Het aanpakken van de regionale waterkeringen Montfoortsevaartkade (2,7 km) in 2003	Gemeente
LW3	Uitbreiden capaciteit r.w.z.i.'s Lopik (eind 2005 afgerond), Oudewater (eind 2005 afgerond) en Montfoort (eind 2008 afgerond).	-
LW5	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Montfoort en Oudewater voor 2005.	-
LW6	Het aanpakken van de regionale waterkeringen IJsselkade (40 km) in 2005 (in het kader van het Hollandsche IJssel project).	Gemeenten, RWS
LW7	Opstellen peilbesluiten De Pleyt, De Hoekse Molen, De Keulevaart en De Koekoek. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LR6	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Utrecht voor 2005.	-
LR7	Opstellen peilbesluiten Oude Rijn/De Meern, Leidsche Rijn, De Tol, Beileveld-Heijcop en Mastwijk/Achthoven. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
CS4	Opstellen peilbesluit hoofdsysteem.	RWS, provincie
CS6	Afsluiten van een waterakkoord met het hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht voor de wateraanvoer via de Weerdsloot naar de Vecht (is reeds in voorbereiding).	AGV
KR5	Uitbreiden hydraulische capaciteit en procesoptimalisatie r.w.z.i. Wijk bij Duurstede (eind 2005 afgerond).	-
KR7	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Bunnik en Houten voor 2005.	Gemeente
KR8	Opstellen peilbesluiten Houten en Schonauwen. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
UH7	Uitbreiden hydraulische capaciteit r.w.z.i. Rhenen (halverwege 2004 afgerond) en bouwen van een nazuivering op r.w.z.i. Driebergen (eind 2005 afgerond).	-
UH9	Via het vergunningspoor de risicovolle riooloverstorten doen saneren door de gemeenten Driebergen-Rijsenburg, De Bilt, Maartensdijk en Wijk bij Duurstede voor 2005.	-
UH10	Opstellen peilbesluiten Maartensdijk, Odijk-De Bilt en Sterkenburg. Planning bijlage 5.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
UH11	Verbeteren van de rioolwaterzuivering De Bilt in 2007 zodat gemiddeld niet meer dan 2,2 mg N/l en 0,15 mg P/l wordt geloosd.	-

Maatregelen waarop het waterschap zich concreet heeft gecommitteerd via het afsluiten van een convenant of het uitbrengen van een beleidsnota.

Nr.	Omschrijving maatregel	Partners
G5	Opstellen 4 deelplannen per jaar voor het beheer van alle regionale keringen, zodat in 2005 alle dertien deelplannen zijn opgesteld.	-
G6	Voor 2007 opstellen van waterplannen met 12 gemeenten met daarin aandacht voor de waterkwaliteit (zie gebiedsgerichte maatregelen KR4, UH6, LW8 en CS3).	Gemeenten
G7	Uitwerken van mogelijkheden voor open water/waterberging in alle bestaande stedelijke gebieden voor 2005 om knelpunten wateroverlast op te lossen (zie gebiedsgerichte maatregelen).	Gemeenten
G8	Gebruiken en nader uitwerken van de watertoets bij nieuwe ruimtelijke plannen.	Provincies en gemeenten
G9	Stimuleren van afkoppelen verhard oppervlak in samenwerking met gemeenten. Doelstelling voor 1 januari 2007 (ten opzichte van het op 1 januari 2003 aangekoppelde verharde oppervlak): op zandgronden is 6% extra verhard oppervlak afgekoppeld van de riolering en in het overige deel van het beheersgebied 3%.	Gemeenten
G10	Voor 2005 kwantificeren van de wateropgave op basis van de normering wateroverlast uit het Nationaal Bestuursakkoord Water. Tevens voor 2005 de mogelijke maatregelen om knelpunten wateroverlast op te lossen uitwerken.	Provincie, Rijkswaterstaat
G16	Vaststellen meerjarenplan grootonderhoud oevers in 2004.	-
G17	Opstellen integrale onderhoudsplannen waarin rekening wordt gehouden met onderhoud van watergangen met diverse functies voor 2005.	-
G21	Tegengaan verspreiding van de Grote watermuis.	Overheden en bevolking
G22	Aanleggen van 15 km natuurvriendelijke oevers in de natte ecologische hoofdstructuur	Gemeenten, SBB en

	voor 2007.	belangenorganisaties
G23	Aanleggen van acht faunapassages in verband met de realisatie van de natte ecologische verbindingzones voor 2007.	Gemeenten, SBB en belangenorganisaties
G25	In 2004 vaststellen aanpassingen keur voor zover nodig om gewenst maatwerk gericht op nagestreefde functies mogelijk te maken.	-
G26	Vaststellen integrale legger in 2004, gebaseerd op de integrale doelstellingen.	-
G27	Opzetten van een gebiedsdekkend meetsysteem voor waterkwaliteit en -kwantiteit van grond- en oppervlaktewater en ecologie voor 2005.	Provincies
G29	Vaststellen urgentielijst voor het verwijderen van saneringsbagger en het uitvoeren van 2 saneringsgevallen in de planperiode.	Gemeenten
G30	Inrichten van tenminste vijf doorgangsdepots (indien mogelijk gezamenlijk met de gemeenten) waar de bagger kan ontwateren en rijpen. Het waterschap wil uiterlijk in 2005 beschikken over een doorgangscapaciteit van circa 180.000 m ³ /jaar (10-12 depots).	Gemeenten
G37	Vastleggen van afspraken over duurzaam bouwen met gemeenten en zo mogelijk marktpartijen om de afspoeling van verontreinigingen van bouwmaterialen te minimaliseren (bv. in waterplannen).	Gemeenten
G39	In 2003 afspraken maken met alle gemeenten om de basisinspanning voor 2005 te behalen en het streven naar invulling van het waterkwaliteitsspoor voor 2010.	Gemeenten
G40	Uitbreiden van Uitvoeringsregeling stimuleringsbijdrage riolering (voor niet kwetsbare gebieden).	-
G44	Uitvoering geven aan het landelijke project Professionalisering Handhaving zodat de handhaving van het waterschap voor 2005 aan het gewenste niveau voldoet. Onderdeel hiervan is het aanscherpen van het handhavingsbeleid naar aanleiding van het CIW/CUWVO-rapport: 'Handhaving een kwestie van kunnen, willen en doen'.	-
OR5	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de volgende gebieden: polder Achttienhoven, De Haak, Kamerikse Nessen, Weypoortse Plas, De Schans, Ruige Weide en Harmelen.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LW1	Uitwerken wateropgave voor waterberging in plassen ten behoeve van stedelijk gebied IJsselstein-Zuid/Nieuwegein-Zuid. (Maatregel valt ook deels in het Centraal Stadsgebied).	Gemeente
LW2	Uitvoeren ontwikkelingsvisie Hollandsche IJssel (lokaal gerealiseerd in 2007).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LW4	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de volgende gebieden: Broek en Blokland, de Hoge Grienden en Willeskop.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LW8	Samenwerken met de gemeente Vlist voor het opstellen van een waterplan in 2004.	Gemeente, ZHEW
LR4	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in actiegebied Harmelen.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
CS3	Samenwerken met de gemeenten Utrecht en Nieuwegein voor het opstellen van waterplannen voor 2004.	Gemeenten
CS5	Uitvoeren baggerplan Utrecht.	Gemeente
AR1	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de gebieden Tull en 't Waal en Inundatiekanaal.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
KR1	Realisatie van een duurzaam stedelijk watersysteem in Houten-Zuid waarin enkele zandwinplassen zijn geïntegreerd in 2006.	Gemeente
KR3	Inspanning verrichten om de natuurontwikkeling langs de Kromme Rijn te benutten voor verruiming van de boezem en realisatie van een ecologische verbinding in 2005.	-
KR4	Samenwerken met de gemeente Bunnik en Wijk bij Duurstede voor het opstellen van een waterplan in 2005.	Gemeenten
KR6	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in actiegebied Fort Vechten.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
UH1	Uitwerken wateropgave en planvorming voor het vasthouden en benutten van schone kwel en het realiseren van nieuwe natuur in het Langbroekerweteringgebied voor 2004.	Gemeente, DLG, belangenorganisaties
UH2	Onderdeel schoonwatertracé Groenraven-Oost (indicatief).	Gemeente, DLG, belangenorganisaties
UH3	Aanleg van 5 km natte ecologische verbindingzones in het gebied Langbroekerwetering voor 2006.	Gemeente, DLG, belangenorganisaties
UH4	Samen met de gemeenten een forse impuls geven aan het afkoppelen van verhard oppervlak. Van het op 1 januari 2003 aangekoppelde verharde oppervlak is op 1 januari 2007 op zandgronden (Utrechtse Heuvelrug) 6% afgekoppeld (in de rest van het beheersgebied is 3% afgekoppeld). Het betreft de stedelijke gebieden De Bilt, Zeist, Driebergen, Doorn, Leersum, Amerongen en Rhenen.	Gemeente
UH6	Samenwerken met de gemeente Rhenen en Zeist voor het opstellen van een waterplan in 2004 en samenwerken met de gemeenten Amerongen, Doorn, Driebergen, Leersum en Maarn voor het opstellen van een waterplan in 2005.	Gemeenten
UH8	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de actiegebieden Oostbroek, Amelisweerd/Rhijnauwen, Vulperhorst, Kom van Langbroek, Moersbergen, Overlangbroek, Broekhuizen en Kolland.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
UW1	Aanpak verdrogingsbestrijding voor 2007 in de volgende gebieden: Steenwaard en	Provincie, gemeente,

	Ameronger Bovenpolder.	belangenorganisaties
--	------------------------	----------------------

Maatregelen die wenselijk zijn, veelal gebaseerd op een efficiënter waterbeheer.

Nr.	Omschrijving maatregel	Partners
G13	Voor 2005 afspraken maken met gemeenten en provincie over de verdeling van verantwoordelijkheden omtrent grond- en oppervlaktewateroverlast.	Gemeenten en provincies
G14	Inspelen op ontwikkelingen van derden om bodemdaling tegen te gaan.	Provincie, gemeenten, belangenorganisaties
G19	In 2003 evalueren van de in 2002 uitgevoerde diepteschouw in het deelgebied Oude Rijn. Op basis van deze evaluatie bepalen hoe de diepteschouw in het gehele beheersgebied ingevoerd kan worden.	Landbouw
G20	Uitvoeren van een proef om in binnensloten de schouwvoering op het normale maaionderhoud achterwege te laten in 2003.	-
G24	Prioriteren voorgestelde maatregelen uit het document 'Gebiedsgerichte knelpuntenanalyse en ontwikkelingsvisie visfauna' en starten met de uitvoering hiervan binnen grotere projecten (werk met werk maken).	Visstandbeheerders
G31	Gebruik maken van de mogelijkheden die actief bodembeheer biedt om licht verontreinigde bagger te verspreiden en toe te passen.	Gemeenten
G32	Zoeken naar mogelijkheden op de markt voor het verwerken van sterk verontreinigde bagger en daar waar mogelijk initiatieven ondersteunen.	-
G41	Optimalisatie van het gehele afvalwatersysteem bij uitbreidingen/aanpassingen van zuiveringstechnische werken of bij grote investeringen in de riolering..	-
G47	Het vergunningplichtig stellen van drainage in verdrogingsgevoelige gebieden door het opstellen van een verordening in 2004.	-
OR1	Uitwerken plannen voor het aansluiten van bestaand stedelijk gebied Snel en Polanen op bestaande plas zodat deze benut kan worden voor piekbering/seizoensberging.	Gemeente
OR2	Uitvoeren van kleinschalige maatregelen in het deelgebied Oude Rijn ter vergroting van de piekberging in de planperiode. Daarnaast vinden experimenten plaats met piekberging in combinatie met landbouw.	Gemeente, belangenorganisaties
OR3	Voor 2004 uitwerken van de wateropgave, waarbij onderzocht wordt welke mogelijkheden er zijn om de Oude Rijn meer te ontlasten (bijvoorbeeld waterberging in het gebied zelf of waterafvoervoorziening naar bijvoorbeeld de Hollandsche IJssel).	RWS, Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LR1	Realisatie van een duurzaam watersysteem voor het nieuw stedelijk gebied Leidsche Rijn (gereed 2015) en dit koppelen met het nog te ontwikkelen groengebied en plas.	Gemeente
LR2	Uitwerken wateropgave voor de realisatie van de geplande grootschalige bouwlocatie Rijnburg/IJsseloever-Noord. (Maatregel valt ook deels in het Centraal Stadsgebied).	Provincie, gemeente
LR3	Uitwerken wateropgave voor het realiseren van extra piekberging in het groengebied bij Maarssenbroek om wateroverlast in de woonwijk Maarssenbroek te voorkomen voor 2007.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
LR5	Aanpassen waterbeheersing Harmelerwaard in 2003.	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
CS1	Nader uitwerken wateropgave en planvorming voor waterberging in plassen voornamelijk ten behoeve van het stedelijk watersysteem van Utrecht in het kader van Groengebied Utrecht-Oost/Nieuwe Hollandse Waterlinie. (Deze maatregel valt ook in de deelgebieden Utrechtse Heuvelrug/Kromme Rijn, Kromme Rijn/Amsterdam-Rijnkanaal en Amsterdam-Rijnkanaal/Lek).	Provincie, gemeente, belangenorganisaties
CS2	Plannen maken wateropgave voor extra waterafvoer boezemstad (Utrecht en Nieuwegein) voor 2005.	Gemeenten
KR2	Onderzoek doen naar de wenselijkheid van het verbeteren van de wateraanvoer naar het fruitteeltgebied ten behoeve van de nachtvorstberegening. Aandachtspunt vormt daarbij het voorkomen van wateroverlast voor de weidebouw.	-
UH5	Uitwerken wateropgave voor het verminderen/voorkomen van grondwateroverlast bij bebouwing met name als gevolg van een wijzigende grondwatersituatie op de Utrechtse Heuvelrug in 2006.	Gemeente

BIJLAGE 4: TOELICHTING MAATREGELEN DEELGEBIEDEN

Maatregel	Toelichting
- Watteringstad Snel en Polanen (OR1)	Waterschap en gemeente werken samen aan het ontwerp voor de tweede fase van bouwlocatie Snel en Polanen (uitvoering van de watertoets is reeds gestart). Het streven is gericht op een duurzame mix van woningbouw, randstedelijk groen en water. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden om de bestaande zandwinplassen onderdeel te laten zijn van het stedelijk watersysteem.
- Kleinschalige maatregelen ter vergroting piekberging (OR2)	In het deelgebied Oude Rijn is de capaciteit voor piekberging zeer gering. Hierdoor is vasthouden en bergen van water nauwelijks mogelijk en is het systeem afhankelijk van waterafvoer. Door kleinschalige maatregelen op polderniveau kan de piekbergingscapaciteit worden vergroot, waarmee tevens de boezem wordt ontlast en de frequentie van maalstops afneemt. Naar verwachting zullen maalstops echter niet volledig kunnen worden voorkomen.
- Waterafvoervoorziening Oude Rijn naar Hollandsche IJssel (OR3)	Het waterschap onderzoekt de mogelijkheid om door extra afvoervoorzieningen in de richting van de Hollandsche IJssel de Oude Rijn meer te ontlasten. Het kan daarbij gaan om wijzigingen in de waterafvoer van polders tussen Hollandsche IJssel en Oude Rijn en/of om een voorziening waarmee water uit de Oude Rijn kan worden "omgeleid" naar de Hollandsche IJssel. De beschikbare capaciteit van het nieuwe gemaal nabij de Waaiersluis in Gouda vormt daarbij een randvoorwaarde.
- IJsselstein-Zuid/Nieuwegein-Zuid (LW1)	Ook aan de zuidkant van IJsselstein wordt een recreatief groengebied ingericht, de reeds bestaande en een nog aan te leggen zandwinplas maken hiervan deel uit. Deze plassen kunnen mogelijk mede worden benut als berging (zowel piek- als seizoens-) waarmee bergingstekort in het stedelijk gebied van IJsselstein en Nieuwegein wordt gereduceerd en de watervraag van de stedelijke gebieden kan worden verkleind. Een en ander kan niet los worden gezien van maatregelen binnen de stedelijke gebieden zelf.
- Ruimte voor Hollandsche IJssel (LW2)	Het waterschap is reeds gestart met het project "Ontwikkelingsvisie Hollandsche IJssel". Door de uiterwaarden bij het de rivier te betrekken kan de waterberging worden uitgebreid en kan tevens de in het provinciale beleid beoogde ecologische verbindingzone worden gerealiseerd. Aanvullende doelstellingen zijn de verbetering van de waterkwaliteit, een betere wateraanvoer naar Rijnland, alsmede meervoudig ruimtegebruik met een impuls voor wonen, werken en recreëren aan het water.
- Leidsche Rijn (LR1)	Bij de planvorming van Leidsche Rijn is duurzaam stedelijk waterbeheer integraal meegenomen. Speerpunt daarin is de integratie van het nieuwe stedelijke watersysteem met de Haarrijnseplas (min of meer gesloten, zelfvoorzienend watersysteem). De hoge waterambities moeten wel worden bewaakt tijdens de realiseringsfase. Indien hierop wordt ingeleverd, kan dat leiden tot knelpunten in de toekomst.
- Rijnenburg/IJsseloever Noord (LR2)	De verwachte nieuwe grootschalige bouwlocatie Rijnenburg ligt deels in een gebied dat, gelet op de lage ligging en de slechte ontwateringssituatie, een specifieke aanpak met betrekking tot de waterhuishouding vergt. Realisering van de bouwlocatie biedt echter ook kansen om een aantal bestaande knelpunten op te lossen (waaronder wateroverlast in Nieuwegein-West). Aangrenzend aan het beoogde gebied van de bouwlocatie worden plannen ontwikkeld voor een recreatiegebied langs de noordelijke IJsseloever. Inzet van het waterschap is dat water als ordenend principe wordt gehanteerd bij de ontwikkeling van het <i>totale gebied</i> . Doel is door middel van een uitgekende mix en positionering van bebouwing, groen en water een duurzame woon-, werk- en recreatieomgeving te realiseren.
- Maarssenbroek (LR3)	Door een tekort aan waterberging treedt in Maarssenbroek nu al beperkt wateroverlast op die in de toekomst zal toenemen. Deze wateroverlast is op te lossen door het realiseren van extra piekberging in het aangrenzende groengebied.
- Groengebied Utrecht-Oost/ NHWL (CS1)	Ten oosten van Utrecht bestaan plannen om nieuwe groengebieden – deels rond zandwinplassen – in te richten, al dan niet in combinatie met natuurdoelstellingen (project Groengebied Utrecht-Oost, Herinrichting Groenraven-Oost). De inzet van het waterschap is om in het kader van of aansluitend daarop tot realisering van extra waterberging te komen, voornamelijk ten behoeve van het stedelijk watersysteem van Utrecht. Doel is met piekberging knelpunten van wateroverlast op te lossen en met seizoensberging bij te dragen aan een verbetering van de waterkwaliteit.

- Extra waterafvoer boezemstad (CS2)	In de twee op de kaart aangeduide gebieden, die zijn omsloten met boezemwater, treedt periodiek wateroverlast op. Hier kan vanwege ruimtegebrek niet alleen worden ingezet op het zoveel mogelijk vasthouden en bergen van hemelwater. Uitbreiding van de afvoercapaciteit zal hier eveneens noodzakelijk zijn.
- Houten-Zuid (KR1)	Ook de plannen voor de bouwlocatie Houten-Zuid beogen een duurzaam watersysteem. Speerpunt daarin is ook hier de integratie van het nieuwe stedelijke watersysteem met enkele zandwinplassen binnen het plangebied (min of meer gesloten, zelfvoorzienend watersysteem). De beoogde waterambities moeten eveneens wel worden bewaakt tijdens de realiseringsfase.
- Water voor boomgaarden · watervoorziening · fruitteelt · voorkomen wateroverlast (KR2)	In het kader van de RAK Kromme Rijn zet het waterschap in op een verbetering van de wateraanvoer naar het fruitteeltgebied ten behoeve van de nachtvorstberegening. Gedacht wordt aan verbrede profielen van watergangen net boven het reguliere waterpeil die kunnen worden benut voor de tijdelijke waterberging. Aandachtspunt vormt daarbij het voorkomen van wateroverlast voor derden (waaronder de weide- en akkerbouwpercelen).
- Ruimte voor Kromme Rijn (KR3)	Direct langs de Kromme Rijn zijn onder meer in het kader van de RAK Kromme Rijn diverse natuurpercelen aangewezen. De inzet van het waterschap is deze percelen te betrekken bij het riviersysteem van de Kromme Rijn. Hierdoor kan de stroomsnelheid enigszins worden vertraagd hetgeen de waterkwaliteit ten goede komt (minder troebel water). Daarnaast wordt de boezemcapaciteit enigszins vergroot. Voorts wordt onderzocht op welke wijze de waterkwaliteit in de Kromme Rijn anderszins kan worden verbeterd. Een van de denkbare opties is de aanvoer van Kromme Rijnwater naar de Hollandsche IJssel te reduceren door realisering van een rechtstreekse inlaat vanuit de Lek. Hierdoor zou de stroomsnelheid in de Kromme Rijn aanzienlijk kunnen worden verlaagd.
- Prioritair gebied vasthouden en benutten schone kwel (UH1)	In dit bovenstroomse deel van het Langbroekerweteringgebied is een waterbeheer gewenst waarmee het schone kwelwater zo lang mogelijk wordt vastgehouden en benut voor de natuur. Overtoollig kwelwater en hemelwater uit de natuurgebieden wordt afgevoerd naar de schoonwaterverbinding Langbroekerwetering. Het waterbeheer van het omringende agrarisch gebied wordt hiervan gescheiden. De aan- en afvoer van water ten behoeve van de agrarische percelen vindt rechtstreeks plaats vanaf de Kromme Rijn. Voor waarborging van de waterkwaliteit en het vasthouden van schone kwel is het van belang dat in het bovenstroomse gebied de ontwikkeling van nieuwe schone functies (die hoge grondwaterstanden verdragen) wordt gestimuleerd.
- Schoonwatertracé Groenraven-Oost (UH2)	De schoonwaterverbinding kan tevens een extra kwaliteitsimpuls betekenen voor het schoonwatertracé, dat in het herinrichtingsplan Groenraven-Oost is voorzien. Met dit schoonwatertracé wordt schoon water naar de landgoederenzone tussen Bunnik en De Bilt geleid. Het tracé wordt primair gevoed met schoon kwelwater vanuit de Heuvelrug, maar kan desgewenst worden aangevuld met water uit de schoonwaterverbinding.
- Ecologische verbindingzone (UH3)	De geplande ecologische verbindingzones in het gebied Langbroekerwetering kunnen tevens worden gebruikt als schoonwaterverbindingen tussen de verschillende natuurgebieden. Overschotten van schoonwater in het ene natuurgebied kunnen op die wijze worden benut voor het oplossen van watertekort in andere natuurgebieden.
- Afkoppelen in infiltratiegebieden (UH4)	In de stedelijke gebieden binnen de infiltratiezones van de Heuvelrug wordt gestreefd naar het zoveel mogelijk laten infiltreren van – van de riolering afgekoppeld – hemelwater. Hiermee worden de riolering en de zuiveringsinstallatie ontlast en kan vooral het schone hemelwater, al dan niet met behulp van speciale voorzieningen, weer naar het grondwater infiltreren. Dit draagt bij aan het herstel van het "natuurlijke" grondwatersysteem.
- Verminderen/voorkomen van grondwateroverlast bebouwing (UH5)	Als gevolg van de diverse beoogde maatregelen op zowel de Utrechtse Heuvelrug als in het Langbroekerweteringgebied zal de grondwatersituatie wijzigen. Dit kan een vernattend effect hebben op de lager gelegen bebouwing aan de voet van de Heuvelrug. Dit zal vanaf het begin kritisch worden gevolgd en waar nodig zullen passende maatregelen worden getroffen.

BIJLAGE 5: PLANNING PEILBESLUITEN

nr.	gebied	vigerend peilbesluit	in kader van gebiedsgericht project	jaar planning
21	Oude Rijn/de Meern			03
30	Leidsche Rijn			03
47	Zegveld, Zegvelderbreek en Achtthoven	85	De Venen	03
48	Kockengen, Teckop-Noord, Teckop-Zuid en Spengen	85	De Venen	03
49	Oud Kamerik	82	De Venen	03
15	Rietveld	89	De Venen	03
52	Houten			03
17	De Tol	90	De Venen	03/04*
27	Kamerik-Teylingens en Groot-Houtdijk (gedeeltelijk)	92	De Venen	03/04*
22	Groot-, en Klein-Hekendorp	91	Driebruggen	03/04*
23	Papekop-Diemberbroek	91	Driebruggen	03/04*
31	Westeinde en Waarder	93	Driebruggen	03/04*
32	Barwoutswaarder	93	Driebruggen	03/04*
24	Breeveld en Haanwijk	91	Driebruggen	03/04*
19	Maartensdijk	76		03/04*
26	Odijk-De Bilt		Groenraven-Oost	03/04*
18	Schonaauwen		deel Groenraven-Oost	03/04*
25	Sterkenburg		Langbroekerwetering	03/04*
56	Brediusbos			03/04
34	Meijepolder (hoog)	95	De Venen	04/05
35	Noordzijdepolder	95	De Venen	04/05
36	Oudendam	95	De Venen	04/05
37	Weijland en de Bree	95	De Venen	04/05
38	Oudeland en Indijk	95	De Venen	04/05
42	Gerverscop, Breudijk en Klein-Houtdijk	95	De Venen	04/05
44	Groot-Houtdijk	95	De Venen	04/05
1	De Pleyt	88		04/06
2	Beileveld-Heijcop	89		04/06
28	Snel en Polanen	92		04/06
29	De Hoekse Molen	93		04/06
18	Schonaauwen		deel RAK Kromme Rijn	05/06
20	Mastwijk/Achthoven			05/06
3	Hoofdsysteem			05/06
33	De Keulevaart	94	ruilverkaveling Lopikerwaard	05/06
39	Noord-Linschoten	95		05/06
40	Rappijnen	95		05/06
41	Wulverhorst	95		05/06
43	Snelrewaard	95		05/06
45	Meijepolder (laag)	97	De Venen	06/07
50	s-Gravesloot	97	De Venen	06/07
46	Boezem Woerden	97		06/07
51	De Koekoek	98		06/07
54	Middelland			06/07
55	Molenvliet			06/07

* Deze peilbesluiten zullen voor het waterschap dienen als proef om GGOR als basis voor peilbesluiten te gebruiken.